A Short Introduction OF GRAMMAR GENERALLY TO BE USED.

Compiled and ſet forth for the bringing up of all thoſe that intend to attain to the knowledge of the Latine tongue. ¶.

CAMBRIDGE:
¶ Printed by JOHN FIELD,
Printer to the *Univerſitie*.
Anno Dom. 1668.

BIBLIOTHECA BODLEIANA

To the Reader.

TO exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the underſtanding of the tongues, (wherein is contained a great treaſure of wiſdom and knowledge) it would ſeem much vain and little needful; for ſo much as it is to be known, that nothing can ſurely be ended, whoſe beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it ſelf, and more profitable for the learner, to underſtand how he may beſt come to that which he ought moſt neceſſarily to have and to learn the gaineſt way of obtaining that which muſt be his beſt and certaineſt guide, both of reading and ſpeaking, then to fall in doubt of the goodneſs and neceſſity thereof: Which I doubt, whether he ſhall more lament that he lacketh, or eſteem that he hath it: and whether he ſhall ofner ſtumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge truly and faithfully of divers weighty things, when he hath it. The which hath ſeemed to many very hard to compaſs aforetime, becauſe that they who profeſs this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diverſly, and ſo could not do it all beſt; becauſe there is but one beſtneſs, not onely in every thing, but alſo in the manner of every thing.

As for the diverſitie of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Majeſties wiſ-

dom, who foreſeeing the inconvenience, and favourably providing the remedy, cauſed one kinde of Grammar by ſundry learned men to be diligently drawn, and ſo to be ſet out onely; every where to be taught for the uſe of learners, and for avoiding the hurt in changing of Schoolmaſters.

The variety of teaching is diverſe yet, and always will be; for that every Schoolmaſter liketh that he knoweth, and ſeeth not the uſe of that he knoweth not; and therefore judgeth that the moſt ſufficient way, which he ſeeth to be the readieſt mean, and perfecteſt kinde, to bring a learner to have a through knowledge therein.

Wherefore it is not amiſs, if one ſeeing by tryal an eaſier and readier way then the common ſort of teachers do, would ſay what he hath proved, and for the commoditie allowed; that others not knowing the ſame, might by experience prove the like, and then by proof reaſonable judge the like: not hereby excluding the better way when it is found; but in the mean ſeaſon forbidding the worſe.

The firſt and chiefeſt point is, that the diligent Maſter make not the Scholar haſte too much; but that he in continuance and diligence of teaching, make him to rehearſe ſo, that until he hath perfectly that which is behinde, he ſuffer him not to go forward: for this poſting haſte overthroweth and hurteth a good ſort of wits, and caſteth them into an amazedneſs, when they know not how they ſhall either go forward, or backward; but ſtick faſt as one plunged, that cannot tell what to do, or which way to turn him: and then the Maſter thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be uneaſie, and too hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. Wherefore the beſt and chiefeſt point throughly

ly to be kept is, that the Scholar have in minde ſo perfectly that which he hath learned, and underſtand it ſo, that not onely it be not a ſtop for him, but alſo a light and help unto the reſidue that followeth. This ſhall be the Maſters eaſe, and the childs encouraging, when the one ſhall ſee his labour take good effect, and thereby in teaching be leſs tormented; and the other ſhall think the thing the eaſier, and ſo with more gladneſs be ready to go about the ſame.

In going forward, let him have of every declenſion of Nouns, and conjugations of Verbs, ſo many ſeveral examples as they paſs them; that it may ſeem to the Schoolmaſter, no word in the Latine tongue to be ſo hard for that part, as the Scholar ſhall not be able, praiſably, to enter into the forming thereof. And ſurely the multitude of examples (if the eaſieſt and commoneſt be taken firſt, and ſo come to the ſtranger and harder) muſt needs bring this profit withall, that the Scholar ſhall beſt underſtand, and ſooneſt conceive the reaſon of the rules, and beſt be acquainted with the faſhion of the tongue. Wherein it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noun, and his Verb; but every way, forward, backward, by caſes, by perſons: that neither caſe of Noun, nor perſon of Verb can be required, that he cannot without ſtop or ſtudy tell. And until this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further til he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part, not by rote, but by reaſon, and is more cunning in the underſtanding of the thing, then in rehearſing of the words (which is not paſt a quarter of a years diligence, or very little more, to a painfull and diligent man, if the Scholar have a mean wit) then let him paſs to the Concords, to know the agreement of parts among themſelves, with like way and diligence as is afore deſcribed.

Wherein plain and ſundry examples, and continual rehearſal of things learned and ſpecially the daily declining of a Verb, and turning him into all faſhions, ſhall make the great and heavy labour ſo eaſie and ſo pleaſant for the framing of ſentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well; then pain in ſearching of an unuſed and unacquainted thing.

When theſe Concords be well known unto them, (an eaſie and pleaſant pain, if the fore-grounds be well and throughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in their *Syntax*, but rather learn ſome pretty book, wherein is contained not onely the eloquence of the tongue, but alſo a good plain leſſon of honeſty and godlineſs; and thereof take ſome little ſentence as it lieth, and learn to make the ſame firſt out of Engliſh into Latine, not ſeeing the book, or conſtruing it therepon. And if there fall any neceſſary rule of the *Syntax* to be known, then to learn it, as the occaſion of the ſentence giveth cauſe that day: which ſentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and conſtrue it; and ſo ſhall he be leſs troubled with the parſing of it, and eaſlieſt carry his leſſon in minde.

And although it was ſaid before, that the Scholars ſhould learn but a little at once, it is not meant that when the Maſter hath heard them a while, he ſhould let them alone (for that were more negligence for both parts) but I would, all their time they be at ſchool, they ſhould never be idle, but always occupied in a continual rehearſing and looking back again to thoſe things they have learned, and be more bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Maſter occupie them he ſhall ſee a little leſſon take a great deal of time and diligently enquiring

ſing and examining of the parts and the rules, not to be done ſo quickly and ſpeedily as it might be thought to be: within a while by this uſe, the Scholar ſhall be brought to a good kinde of readineſs of making, to the which if there be adjoyned ſome uſe of ſpeaking (which muſt neceſſarily be had) he ſhall be brought paſt the wearieſome bitterneſs of his learning.

A great help to further this readineſs of making and ſpeaking ſhall be, if the Maſter give him an Engliſh book, and cauſe him ordinarily to turn every day ſome part into Latine. This exerciſe cannot be done without his rules, and therefore doth eſtabliſh them, and ground them ſurely in his minde for readineſs, and maketh him more able to ſpeak ſuddenly, whenſoever any preſent occaſion is offered for the ſame. And it doth help his learning more a great deal, to turn out of Engliſh into Latine, then on the contrary.

Furthermore, we ſee many can underſtand Latine, that cannot ſpeak it; and when they reade the Latine word in the book, can tell you the Engliſh thereof at any time: but when they have laid away their book, they cannot contrariwiſe tell you for the Engliſh the Latine again, whenſoever you will ask them. And therefore this exerciſe helpeth this ſore well, and maketh thoſe words which he underſtandeth, to be readier by uſe unto him, and ſo perfecteth him in the tongue handſomly.

Theſe precepts, well kept, will bring a man clean paſt the uſe of this Grammar-book, and make him as ready as his book, and ſo meet to further things: whereof it were out of ſeaſon to give precepts here. And therefore this may be for this purpoſe enough, which to good Schoolmaſters and skilful is not ſo needful, to other meaner and leſs practiſed it may be not onely worth the labour of reading, but alſo of the uſing.

An Advertiſement to the READER.

IN this Impreſſion, for the greater profit and eaſe both of Maſter and Scholar, in the Engliſh rules, and in the Latine Syntax, thoſe words, wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, directour or guider, or that which is in place of it, with an [a]; the governed, or that which is guided by it with [b]. Or if there be more governours, the the firſt with [a], the ſecond with [aa]; and ſo if more governeds, the firſt with [b], the ſecond with [bb]: and ſometimes the order is directed by [a], [b], [c]; or by figures, and words of the ſame and ſuch like nature, coupled together with little ſtrokes between, ſo much as may be. That ſo in ſaying the enſamples, the children may (where or when the Maſter pleaſeth) render again onely thoſe words which are the enſample: as ſaying, Quis niſi [b] mentis [a] inops oblatum reſpuat aurum? may repeat again, [a] inops [b] mentis. So throughout all the Latine rules, for the better underſtanding thereof, and for a ſhort repetition, when the Maſter pleaſeth, the ſums of all the rules are ſet down, either in the words before the rule, or in the margin, that ſo they may be chained together briefly, and make perfect ſenſe.

The

The Latine letters are thus written.

The capital letters,

A B C D E F G H J I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H J I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

The ſmall letters,

a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

Letters are divided into vowels and conſonants.

A vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number; namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowel; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath; as, *A-ve*.

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable, and of them there be four in number; namely *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

In ſtead of *æ* and *œ*, we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The capital letters,

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters,

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς σ τ υ φ χ ψ ω.

PRE-

PRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ: ut non modò quæ ad cognoscendum te & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant intelligam; sed etiam ità mente & voluntate persequar, & indies benignitate tuâ, tum doctrinâ, tum pietate proficiam: ut qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. *Amen.*

A PRAYER.

O Almighty Lord and mercifull Father, maker of heaven and earth, which of thy free liberality giveſt wisdome abundantly to all that with faith and full assurance aſk it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardnesse of my wit, the which with all powers of nature thou haſt poured into me; that I may not onely underſtand thoſe things which may effectually bring me to the knowledge of thee, & the Lord Jeſus our Saviour; but alſo, with my whole heart and will conſtantly follow the ſame, and receive daily increaſe through thy bountifull goodneſs towards me, as well in good life as doctrine: ſo that thou, which worketh all things in all creatures, mayſt make thy gracious benefits ſhine in me, to the endleſs glory and honour of thine immortal Majeſtie. So be it.

An

An Introduction of the eight parts of *LATINE Speech.*

IN Speech be these eight parts following:

Noun, Pronoun, Verb, Participle,	declined.	Adverb, Conjunction, Preposition, Interjection,	undeclined.

Of a Noun.

A Noun is the name of a thing that may be seen, felt, heard, or understood: as the name of my hand in Latine, is manus; the name of an house, is domus; the name of goodness, is bonitas. A Noun.

Of Nouns, some be Substantives, and some be Adjectives. Nouns of two sorts.

A Noun Substantive is that standeth by himself, and requireth not another word to be joyned with him to shew his signification: as, Homo, *a man.* And it is declined with one article; as, Hic magister, *a master:* or else with two at the most: as, Hic & hæc parens, *a father or mother.* A Noun Substantive.

A Noun Adjective is that cannot stand by it self in reason or signification, but requireth to be joyned with an other word: as, Bonus, *good.* Pulcher, *fair.* And it is declined either with three terminations: as, Bonus, bona, bonum: or else with three articles: as, Hic, hæc, & hoc Felix, *happy:* Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *light.* A Noun Adjective.

A Noun Substantive either is proper to the thing that it betokeneth: as Edvardus is my proper name: or else is common to more; as, Homo is a common name to all men. Two kinds of Nouns substantives.

Num-

Numbers of Nouns.

IN Nouns be two Numbers, the Singular and the Plural. The ſingular number ſpeaketh but of one: as, Lapis, *a ſtone*. The plural number ſpeaketh of more then one: as, Lapides, *ſtones*.

Caſes of Nouns.

NOuns be declined with ſix caſes, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accuſative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative caſe. The Nominative caſe cometh before the Verb, and anſwereth to this queſtion, Who or What? as, Magiſter docet, *The Maſter teacheth.*

Genitive. The Genitive caſe is known by this token *Of*: and anſwereth to this queſtion, Whoſe or Whereof? as, Doctrina Magiſtri, *The learning of the Maſter.*

Dative. The Dative caſe is known by this token *To*: and anſwereth to this queſtion, To whom? or To what? as, Do librum Magiſtro, *I give a book to the Maſter.*

Accuſative. The Accuſative caſe followeth the Verb, and anſwereth to this queſtion, Whom or What? as, Amo Magiſtrum, *I love the Maſter.*

Vocative. The Vocative caſe is known by calling or ſpeaking to: as, O Magiſter, *O Maſter.*

Ablative. The Ablative caſe is commonly joyned with Prepoſitions ſerving to the Ablative caſe: as, De Magiſtro, *Of the Maſter.* Coram Magiſtro, *Before the Maſter.*

Alſo In, with, Through, For, From, By, and Then, after the Comparative degree, be ſigns of the Ablative caſe.

Articles

Articles.

ARticles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined:

Singulariter,	*Nomin. hic, hæc, hoc.*	Pluraliter,	*Nomin. hi, hæ, hæc.*
	Genitivo hujus.		*Gen. horum, harum,*
	Dativo huic.		*Dativo his. (horum.*
	Ac. hunc, hanc, hoc.		*Accuſ. hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablat. hoc, hac, hoc.		*Ablativo his.*

Genders of Nouns.

GEnders of Nouns be ſeven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtful and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this article Hic: as, Hic vir, *a man.*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as, Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as, Hoc ſaxum, *a ſtone.*

The Commune of two is declined with Hic, and hæc: as, Hic & hæc parens, *a father or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc, and hoc: as, Hic, hæc, & hoc felix, *happy.*

The Doubtful Gender is declined with Hic, or hæc: as, hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one article; and under that one article both kinds are ſignified: as, Hic paſſer, *a ſparrow.* Hæc aquila, *an eagle,* both he and ſhe,

The

The Declensions of Nouns.

There be five declensions of Nouns.

I. The first is, when the Genitive & Dative case singular end in æ: The Accusative in am: The Vocative like the Nominative: The Ablative in â: The Nominative plural in æ: The Genitive in arum: The Dative in is: The Accusative in as: The Vocative like the Nominative: The Ablative in is:

As in example:

	Singulariter.	Pluraliter.
Hæc mensa. Hic Poeta. Hic & hæc verna.	*Nominat. hæc musa.*	*Nominat. hæ musæ,*
	Genitivo hujus musæ.	*Gen. harum musarum.*
	Dativo huic musæ.	*Dativo his musis.*
	Accus. hanc musam.	*Accusat has mus.*
	Vocativo ô musa.	*Vocativo ô musæ.*
	Ablat. ab hac musa.	*Abl. ab his musis.*

Note. Note that Filia and Nata, do make the Dative and the Ablative plural in is, or in abus: Also dea, mula, equa, liberta, make the Dative and the Ablative case plural in abus onely.

II. The second is, when the Genitive case singular endeth in i: The Dative in o: The Accusative in um: The Vocative for the most part like the Nomin. The Ablative in o: The Nom. plural in i: The Genitive in orum: The Dative in is: The Accusative in os: The Vocative like the Nominative: the ablative in is.

As in example.

	Singulariter.	Pluraliter.
Hic vir. Hic liber. Hæc colus. Hic logos.	*Nom. hic magister.*	*Nominat. hi magistri.*
	Gen. hujus magistri.	*Gen. horũ magistrorũ.*
	Dativo huic magistro	*Dativo his magistris.*
	Ac. hunc magistrum.	*Accus. hos magistros.*
	Vocativo ô magister.	*Vocativo ô magistri.*
	Abl. ab hoc magistro.	*Abl. ab his magistris.*

Note. Here is to be noted, that, when the Nominative endeth in us, the vocative shall end in e: as,

Nomi-

Nominativo hic Dominus, Vocativo ô Domine; Except Deus, that maketh ô Deus; and Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i: as, Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nouns following make their Vocative in e, or in us: Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nouns of the Neuter Gender, of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plural number they end all in a: As in example; *Note.*

Singulariter.	*Nom. hoc regnum.*	Pluraliter.	*Nomina. hæc regna.*	Hoc damnum.
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*	Hoc malum.
	Dativo huic regno.		*Dativo his regnis.*	Hoc verbum.
	Accusat. hoc regnum.		*Accusat. has regna.*	
	Vocativo ô regnum.		*Vocativo ô regna.*	
	Ablat. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*	

Except Ambo, and Duo, which make the Neuter Gender in o, and be thus declined.

Pluraliter,
Nominativo ambo, ambæ, ambo.
Genitiva amborum, amborum, amborum.
Dativo ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo ambos, ambas, ambo.
Vocativo ambo, ambæ ambo.
Ablativo ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is, when the Genitive case singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometimes in im, & sometime in both: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e, or i, and sometime in both: The Nominative plural in es: The Genitive in um, & sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in bus. III.

As

As in example;

Hic pater. Hic panis. Hoc opus. Hoc caput. Hæc nubes.	Singulariter.	Nominat. hic lapis.	Pluraliter.	Nominat. hi lapides.
		Gen. hujus lapidis.		Gen. horum lapidum.
		Dativo huic lapidi.		Dativo his lapidibus.
		Accus. hunc lapidem.		Accusat hos lapides.
		Vocativo ô lapis.		Vocativo ô lapides.
		Ablat. ab hoc lapide.		Ablat. ab his lapidibus.
Hic vel hæc bubo. Hæc virtus. Hoc animal. Hoc cubile. Hoc calcar.	Singulariter.	No. hic & hæc parens	Pluraliter.	No. hi & hæ parentes.
		Gen. hujus parentis.		Gen. horum & harum parentum.
		Dativo huic parenti.		Dat. his parentibus.
		Accus. hunc & hanc parentem.		A. hos & has parentes.
		Voc. ô parens. (rente.		Voc ô parentes.
		Abl. ab hoc & hac pa-		Abl. ab his parentibus.

IV. The fourth is, when the Genitive case singular endeth in us: The Dative in ui: The Accusative in um: The Vocative like the Nominative: the Ablative in u. The Nominative plural in us: The Genitive in uum; The Dative in ibus: The Accusative in us: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ibus.

As in example:

Hic gradus. Hæc porticus. Hoc cornu.	Singulariter.	Nominat. hæc manus.	Pluraliter.	Nominat. hæ manus.
		Genit. hujus manus.		Gen. harum manuum.
		Dativo huic manui.		Dat. his manibus.
		Accus. hanc manum		Accusat. has manus.
		Vocativo ô manus.		Vocativo ô manus.
		Ablat. ab hac manu.		Ablat. ab his manibus.

V. The fifth is, when the Genitive and Dative case singular do end in ei: The Accusative in em: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e. The Nominative plural in es: The Genitive in erum: The Dative in ebus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ebus.

As in example:

Singulariter.	*Nom. hic meridies.*	Pluraliter.	*Nominat. hi meridies.*	Hæc res.
	Gen. hujus meridiei.		*G. horum meridierum.*	Hæc Facies.
	Dat. huic meridiei.		*Dat. his meridiebus.*	Hæc acies.
	Ac. hunc meridiem.		*Accusat. hos meridies.*	
	Vocativo ô meridies.		*Vocativo ô meridies.*	
	Abl. ab hoc meridie.		*Ab. ab his meridiebus.*	

Note that all nouns of the fifth declension be of the feminine gender, except meridies and dies. *Note.*

The declining of Adjectives.

A Noun adjective of three terminations is thus declined, after the first & second declension.

Singulariter.	*No. bonus, bona, bonum*	Pluraliter.	*No. boni, bonæ, bona*	Niger, a, um.
	Gen. boni, bonæ, boni.		*G. bonorum, bonarũ,*	Tardus, a, um.
	Dat. bono, bonæ, bono.		*Da. bonis. (bonorum.*	Satur, a, um.
	Ac. bonũ, bonã, bonum		*A. bonos, bonas, bona,*	
	Vo. bone, bona, bonum.		*Vo. boni, bonæ, bona.*	
	Abl. bono, bonâ, bono.		*Ablativo bonis.*	

There are besides these, certain nouns adjectives of another manner of declining, which make the Genitive case singular in ius, and the Dative in i: which be these that follow, with their compounds; An exceptiõ.

Singulariter.	*Nom. unus, una, unum.*	Pluraliter.	*Nom. uni, unæ, una.*	
	Genitivo unius.		*Ge. unorum unarũ*	
	Dativo uni.		*Dat unis. (unorum.*	
	A. unum, unam, unum.		*Ac unos, unas, una.*	
	Voc. une, una, unum.		*Voca. uni, unæ, una.*	
	Ablat. uno, unâ, uno.		*Ablativo unis.*	

Note that unus, una, unum, hath not the plural number, but when it is joyned with a word that lacketh the singular number: as, Unæ literæ; Una mœnia *Note.*

In like manner be declined totus, solus, & also ullus, alius, alter, uter and neuter: saving that these five last rehearsed lack the vocative case. Alius hath aliud neut.

A noun adjective of three articles is thus declined after the third declension:

Ingens, Solers, Capax. Vetus.

Singulariter,	*Nomin. hic, hæc & hoc felix.*	Pluraliter,	*Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia.*
	Gen. hujus felicis.		*Gen. horum, harum & horum felicium.*
	Dativo huic felici.		*Dativo his felicibus.*
	Ac. hunc & hanc felicem, & hoc felix.		*Ac. hos & has felices, & hæc felicia.*
	Vocativo ô felix.		*V. ô felices & ô felicia.*
	Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.		*Abl. ab his felicibus.*

Levis & leve. Celer, celeris & celere. Melior & melius.

Singulariter	*No. hic & hæc tristis & hoc triste.*	Pluraliter,	*No. hi & hæ tristes, & hæc tristia.*
	Genit. hujus tristis.		*Ge. horum, harum & horum tristium*
	Dativo huic tristi.		*Dativo his tristibus.*
	Ac. hunc & hanc tristem, & hoc triste		*Ac. hos & has tristes. & hæc tristia.*
	V. ô tristis, & ô triste.		*V. ô tristes & ô tristia.*
	Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi.		*Abl. ab his tristibus.*

Comparisons of Nouns.

Adjectives, whose signification may increase or be diminished, may form comparison.

Three degrees of comparison. The positive, The comparative.

There be three degrees of comparison: The positive, the comparative, and the superlative.

The positive betokeneth the thing absolutely without excesse: as, Durus, *Hard.*

The comparative somewhat exceedeth his positive in signification: as, Durior, *harder.* And it is formed of the first case of his positive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The superlative.

The superlative exceedeth his positive in the highest

highest degree: as, Duriſſimus, *Hardeſt.* And it is formed of the firſt caſe of his poſitive that endeth in i, by putting thereto ſ and ſimus; as of Duri, duriſſimus; of Triſti, triſtiſſimus; of Dulci dulciſſimus.

From theſe general rules are excepted theſe that follow; Bonus, melior, optimus: Malus, pejor, peſſimus: Magnus, major, maximus: Parvus, minor, minimus, Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plurimum. Exception.

And if the poſitive end in er, the ſuperlative is formed of the nominative caſe, by putting to rimus; as, Pulcher, pulcherrimus. Ater. Teter. Acer.

Alſo theſe nouns ending in lis, make the ſuperlative by changing lis into limus: as, Humilis, humillimus: Similis ſimillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other nouns ending in lis, do follow the general rule aforegoing: as, Utilis, utiliſſimus.

Alſo if a vowel come before us, it is compared by Magis and Maximé: as Pius, magis pius, maximè pius: Aſſiduus, magis aſſiduus, maximè aſſiduus. Ignens. Impius. Arduus. Strenuus.

Of the Pronoun.

A Pronoun is a part of ſpeech much like to a Noun which is uſed in ſtewing or rehearſing.

There be fifteen Pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſto, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, whereof four have the Vocative caſe: as, Tu, meus, noſter, and noſtras: and all others lack the Vocative caſe. There be fifteen Pronouns.

To theſe may be added their compounds, Egomet, tute, idem; and alſo Qui, quæ, quod.

Theſe eight Pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe,

Primitives. iſte, hic and is be Primitives: ſo called, for becauſe they be not derived of others. And they be

Demonſtratives. alſo called Demonſtratives, becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Relatives. And theſe ſix, Hic, ille, iſte, is, idem, and qui, be Relatives; becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeven, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, be Derivatives: for they be derived of their primitives, Mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to a Pronoun. There belong to a Pronoun theſe five things; Number, Caſe and Gender, as are in a Noun: Declenſion and Perſon, as here followeth.

The Declenſions of Pronouns.

The firſt declenſion. There be four Declenſions of Pronouns. Theſe three, Ego, tu, ſui, be of the firſt declenſion; and be thus declined;

Singulariter,	*Nominativo Ego.*	Pluraliter,	*Nominativo nos.*
	Genitivo mei.		*G. noſtrûm vel noſtri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accuſativo me.		*Accuſativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me.		*Abl. à nobis.*
Singulariter,	*Nominativo tu.*	Pluraliter,	*Nominativo vos.*
	Genitivo tui.		*G. veſtrûm vel veſtri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accuſativo te.		*Accuſativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singulariter & Pluraliter,	*Nominativo caret.*		*Accuſat. ſe.*
	Genitivo ſui.		*Vocat. caret.*
	Dativo ſibi.		*Ablat. à ſe.*

The ſecond declenſion. Theſe ſix, Ille, ipſe, iſte, hic, is, & qui, be of the ſecond declenſion, and be thus declined.

Singu-

Singulariter,		Pluraliter.	
Nomin. iſte, iſta, iſtud.		Nomin. iſti, iſtæ, iſta.	
Genitivo iſtius.		Ge. iſtorum, iſtarum,	
Dativo iſti.		Dat. iſtis. (iſtorum.	
Ac. iſtum, iſtam, iſtud.		Acc. iſtos, iſtas, iſta.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Ablat. iſto, iſtâ, iſto.		Ablativo iſtis.	

Ille is declined like iſte; and alſo Ipſe, ſaving that the neuter gender in the nominative caſe, & in the accuſative caſe ſingular maketh ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc: Genitivo hujus: Dativo huic: as afore in the Noun.

Singulariter,		Pluraliter,	
Nominat. is, ea, id.		Nominativo ii, ea, ea.	
Genitivo ejus.		G. eorum, earũ, eorum.	
Dativo ei.		Dativo iis, vel eis.	
Accuſ. eum, eam, id.		Accuſativo eos, eas, ea.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Ablativo eo, ea, eo.		Ablativo iis, vel eis.	

Singulariter,		Pluraliter.	
Nom. qui, quæ, quod.		N. qui, quæ, quæ. (rum	
Genitivo cujus.		G. quorum, quarũ, quo-	
Dativo cui.		Dat. quibus vel queis.	
Ac. quem, quam, quod.		Acc. quos, quas, quæ.	
Vocativo caret. (quî		Vocativo caret.	
Abl. quo, qua, quo vel		Abl. quibus vel queis.	

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be interrogatives, or Indefinites. Alſo Quiſquis is thus declined;

Nom.	Quiſquis, Quicquid	Ac.	Quic. quid.	Abl.	Quoquo, Quaqua, Quoquo.	The compound of Quis.

where note, that Quid is always a ſubſtantive of the neuter gender. *Note.*

Theſe five, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter are of the third declenſion, & be declined like nouns adjectives of three terminations, in this wiſe: The third declenſion.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nom. meus, mea, meum.		Nom. mei, meæ, mea.	
Genit. mei, meæ, mei.		Gen. meorum, mearū,	
Dativo meo, meæ, meo.		Dat. meis. (meorum.	
Ac. meum, meam, meum		Ac. meos, meas, mea.	
Vocat. mi, mea, meum.		Voc. mei, meæ, mea.	
Ablat. meo, meâ, meo.		Ablativo meis.	

So is Noſter declined, and tuus, ſuus, veſter, ſaving that theſe three laſt do lack the Vocative caſe.

The fourth declenſion.

Noſtras, veſtras, and this noun Cujas, be of the fourth declenſion, and be thus declined:

Singulariter,		Pluraliter,	
No. hic & hæc noſtras & hoc noſtrate.		No. hi & hæ noſtrates & hæc noſtratia.	
Genit. hujus noſtratis		Gen. horum, harum, & horum noſtratium.	
Dativo. huic noſtrati.		Dat. his noſtratibus.	
Ac. hunc & hanc noſtratē & hoc noſtrate		Ac. hos & has noſtrates, & hæc noſtratia.	
Vocativo ô noſtras, & ô noſtrate.		Vocat. ô noſtrates, & ô noſtratia.	
Ab. ab hoc hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		Ab. ab his noſtratibus	

Note.

Here is to be noted, that Noſtras, veſtras, and this noun Cujas, be called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to countreys or nations, to ſects or factions.

A Pronoun hath three perſons.

Perſons three.

The firſt perſon ſpeaketh of himſelf: as, Ego, I, Nos, we.

The ſeond perſon is ſpoken to: as, Tu, Thou, Vos, Ye. And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of: as, Ille, He; Illi, They: and therefore all Nouns, Pronouns, and Participles, be of the third perſon.

Of

Of a Verb.

A Verb is a part of ſpeech declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as, Amo, *I love:* or ſuffering: as, Amor, *I am loved*: or being; as, Sum, *I am.* A verb.

Of verbs, ſuch as have perſons be called perſonals: as, Ego amo, tu amas, and ſuch as have no perſons, be called imperſonals: as, Tædet, *It irketh.* Oportet, *It behoveth.* Verbs Perſonals.

Of verbs perſonals there be five kinds; Active, paſſive, neuter, deponent, and commune.

A verb active endeth in o, and betokeneth to do: as, Amo, *I love*; and by putting to r, it may be a paſſive: as, Amor. Active.

A verb paſſive endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as, Amor, *I am loved*; and by putting away r it may be an active: as, Amo. Paſſive.

A verb neuter endeth in o or m, and cannot take r to make him a paſſive: as, Curro, *I run*; Sum, *I am.* And it is Engliſhed ſometime actively: as, Curro, *I run:* And ſometime paſſively; as, Ægroto, *I am ſick.* Neuter.

A verb deponent endeth in r like a paſſive, and yet in ſignification is but either active; as, Loquor verbum, *I ſpeak a word:* or neuter; as, Glorior, *I boaſt.* Deponent.

A verb commune endeth in r, and yet in ſignification is both active and paſſive: as, Oſculor te, *I kiſs thee*; Oſculor à te, *I am kiſſed of thee.* Commune.

Moods.

Moods six. There be six moods: The indicative, The imperative: the optative, the potential, the subjunctive, and the infinitive.

Indicative. The indicative mood sheweth a reason true or false, as, Ego amo, *I love:* Or else asketh a question: as, Amas tu? *Doest thou love?*

Imperative. The imperative biddeth or commandeth: as, Ama, *Love thou.*

Optative. The optative wisheth or desireth with these signs, *Would God, I pray God,* or *God grant,* as, Utinam amem, *I pray God I love:* and hath commonly an adverb of wishing joyned with him.

Potential. The potential mood is known by these signs, *May, can, might, would, should, could,* or *ought:* as, Amem, *I may,* or *can love:* without an adverb joyned with him.

Subjunctive. The subjunctive mood hath evermore some conjunction joyned with him: as, Cùm amarem, *When I loved.* And it is called the subjunctive mood, because it dependeth of another verb in the same sentence, either going before, or coming after: as, Cúm amarem, eram miser: *When I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The infinitive signifieth to do, to suffer, or to be, & hath neither number nor person, nor nominative case before him: and is known commonly by this signe; *To:* as, Amare, *To love.* Also when two verbs come together without any nominative case between them, then the latter shall be the infinitive mood: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

Gerunds.

Gerunds three: Di, Do. dum. There be moreover belonging to the infinitive mood of verbs, certain voices called Gerunds ending

ending in di, do, and dum: which have both the active and paſſive ſignification: as, Amandi, *Of loving, or of being loved:* Amando, *In loving, or in being loved:* Amandum, *To love, or to be loved.*

Supines.

Supines two; in *um*, and *u*.

THere be alſo appertaining unto verbs two ſupines: the one ending in um, which is called the firſt ſupine, becauſe it hath the ſignification of the verb active; as, Eo amatum, *I go to love:* And the other in u, which is called the latter ſupine, becauſe it hath for the moſt part the ſignification paſſive; as, Difficilis amatu, *Hard to be loved.*

Tenſes.

Tenſes five.

THere be five tenſes or times: the preſent tenſe, the preterimperfect, the preterperfect, the preterpluperfect, and the future tenſe.

Preſent tenſe.

The preſent tenſe ſpeaketh of the time that now is: as, Amo, *I love.*

Preterimperfect.

The preterimperfect tenſe ſpeaketh of the time not perfectly paſt: as, Amabam, *I loved, or did love.*

Preterperfect.

The preterperfect tenſe ſpeaketh of the time perfectly paſt, with this ſigne *Have:* as, Amavi, *I have loved.*

Preterpluperfect.

The preterpluperfect tenſe ſpeaketh of the time more then perfectly paſt, with this ſigne *Had:* as, Amaveram, *I had loved.*

Future.

The future tenſe ſpeaketh of the time to come, with this ſigne *Shall, or will:* as, Amabo, *I ſhall or will love.*

Perſons.

Persons.

Persons three.

There be also in verbs three persons in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I love*; Tu amas, *Thou loveſt*; Ille amat, *He loveth* Pluraliter, Nos amamus, *We love*, Vos amatis, *Ye love*; Illi amant, *They love*.

Conjugations.

Conjugations four.

VErbs have four conjugations, which be knowen after this manner.

1. The first conjugation hath a long before re and ris: as, Amâre, amâris.
2. The second conjugation hath e long before re and ris: as, Docêre, docêris;
3. The third conjugation hath e short before re and ris: as, Legĕre, legĕris.
4. The fourth conjugation hath i long before re and ris: as, Audîre, audîris.

Verbs in O, of the four Conjugations *be declined after theſe examples.*

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus. } To love.

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, docturus. } To teach.

Lego legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } To reade.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus. } To hear.

Indica-

Indicative Mood Preſent tenſe.

Singular.			*Plural.*		
I love,	*thou loveſt,*	*he loveth,*	*We love,*	*Ye love,*	*They love,*
or	or	or	or	or	or
do love,	*doſt love,*	*doth love,*	*do love,*	*do love,*	*do love.*

AMo,	amas,	amat.	Amamus,	amatis, amant.
Doceo,	doces,	docet.	Docemus,	docetis, docent.
Lego,	legis,	legit.	Legimus,	legitis, legunt.
Audio,	audis,	audit.	Audimus,	auditis, audiunt.

Preterimperfect tenſe ſingular, Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — *I loved or did love.* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular, Amavi, Docui, Legi, Audivi, — *I have loved.* iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, êrunt vel êre.

Preterpluperfect tenſe ſingular, Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, — *I had loved.* ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſingular, Amabo, Docebo, — *I ſhall or will love.* bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt.

Legam, Audiam, — es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera-

Imperative Mood.

	Love thou:	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love:*	*Love ye:*	*Love they, or let them love.*
Present tense singular,	Ama, amet	amato: amato:	*Plur.* amemus,	amate, ament,	amatote: amanto.
	Doce, doceat,	doceto: doceto:	*Pl.* doceamus,	docete, doceant,	docetote: docento.
	Lege, legat,	legito: legito:	*Plur.* legamus,	legite, legant,	legitote: legunto.
	Audi, audiat,	audito: audito:	*Pl.* audiamus,	audite, audiant,	auditote: audiunto

Optative Mood.

God grant I love.

Present tense sing. utinam
Amem, ames, amet. *Plur.* utin. amemus, ametis, ent.
Doceam
Legam, as, at. *Plural.* utinam amus, atis, ant.
Audiam,

Preterimperfect tense sing. utinam
Amarem, *Would God I loved, or did love.*
Docerem,
Legerem, res, ret. *Pl.* utinam remus retis, rent.
Audirem,

Preterperfect tense singular, utinam
Amaverim, *I pray God I have loved.*
Docuerim,
Legerim, ris, rit. *Plur.* utinam rimus, ritis, rint.
Audiverim,

Preterpluperfect tense sing. utinam
Amaviſſem, *Would God I had loved.*
Docuiſſem,
Legiſſem, ſes, ſet. *Plur.* utinam ſemus, ſetis ſent,
Audiviſſem,

Future tense singular, utinam
Amavero, *God grant I ſhall or will love hereafter.*
Docuero,
Legero, ris, rit. *Plur.* utinam rimus, ritis, rint.
Audivero,

Poten-

Potential Mood.

I may or can love.

Preſent tenſe ſing.
Amem, ames, amet. *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſing.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, *I might, would, ſhould, ought, or could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tenſe ſingul.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, *I might, would, ſhould, or ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tenſe ſing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, *I might, would, ſhould, or ought to had loved.* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſing.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero, *I may or can love hereafter.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis rint.

Subjunctive Mood.

when I love.

Preſent tenſe ſing. cùm,
Amem, ames, amet. *Plur.* cùm amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Praeter-

Preterim-perfect tense sing. cùm	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	res, ret.	*When I loved, or did love.* *Plur.* cùm remus, retis, rent.
Preterperfect tense singul. cùm	Amaverim Docuerim, Legerim, Audiverim,	ris, rit.	*When I have loved.* *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.
Preterplu perfect tense sing. cùm	Amavissem, Docuissem, Legissem, Audivissem,	ses, set.	*When I had loved.* *Plur.* cùm semus, setis, sent.
Future tense singular, cùm	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	ris, rit.	*when I shall or will love.* *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood.

Present and Preterimperfect tense.	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Love. Teach. Read. Hear.
Preterperf. tense and Preterplu perfect tense	Amavisse, Docuisse, Legisse, Audivisse,	To have or had	Loved. Taught. Read. Heard.
Future tense,	Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum,	esse, To	love teach reade hear hereafter.

Gerunds. Amandi,	of loving:	do, in loving:	dum, to love.
Docendi,	of teaching:	do, in teaching:	dum, to teach.
Legendi,	of reading:	do, in reading:	dum, to read.
Audiendi,	of hearing:	do, in hearing:	dum, to hear.

Supines.

Supines.

Amatum,	To	Love.	Amatu,	To be	Loved.
Doctum,		Teach.	Doctu,		Taught.
Lectum,		Read.	Lectu,		Read.
Auditum,		Hear.	Auditu,		Heard.

A participle of the Present tense

Amans, loving.
Docens, teaching.
Legens, reading.
Audiens, hearing.

The participle of the first Future tense,

Amaturus, to love or about to love.
Docturus, to teach or about to teach.
Lecturus, to reade or about to reade.
Auditurus, to hear or about to hear.

Before we decline any verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such verbs, we must learn to decline this verb Sum in this wise following.

Sum, es, fui, esse, futurus: To be.

Indicative Mood.

Present tense sing. Sum, I am: es, est. *Pluraliter* Sumus, estis sunt.

Preterimperf. tense singular. Eram, I was: eras, erat. *Pluraliter* eramus, eratis, erant.

Preterperf. tense sing. Fui, I have been: fuisti, fuit. *Pluraliter* fuimus, fuistis, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperf. tense singul. Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Pluraliter* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense sing. Ero, I shall or will be: eris, erit. *Pluraliter* erimus, eritis, erunt.

Impera-

Imperative Mood.

Present tense singular. { Sis, Es, Esto, } be thou { Sit, Esto. } *Pl.* Sumus, { Sitis, Este, Estote } { Sint, Sunto. }

Optative Mood.

Present ten. sing. utinam { Sim, I pray God I be: sis, sit. *Plural.* utinamus, sitis, sint.

Preterimperf. tense utinam { Essem, would God I were: esses, esset. *Plur.* utinam essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. utinam { Fuerim, would God I have been: fueris, fuerit. *Plural.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperf. tense sing. utinam { Fuissem, would God I had been: fuisses, fuisset. *Plur.* utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future ten. sing utinam { Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plural.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potential Mood.

Present tense sing. { Sim, I may or can be: sis, sit. *Plural.* simus, sitis sint.

Preterimperf. tense singular, { Essem, I might or could be: esses, esset. *Pl.* essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. { Fuerim, I might, could, should, or ought to have been: fueris, fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperf. tense sing. { Fuissem, I might, could, should, or ought to had been: fuisses, fuisset. *Pl.* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. { Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Plural.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjun-

Subjunctive Mood.

Preſent ten. ſingul. cùm { Sim, when I am: ſis, ſit. *Plural.* cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperf. tenſe ſing. cùm { Eſſem, when I was: eſſes, eſſet. *Pl.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperf. tenſe ſing. cùm { Fuerim, when I have been: fueris, fuerit. *Pl.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing. cùm { Fuiſſem, when I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Pl.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future ten. ſing. cùm { Fuero, when I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plural.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperf. tenſe { Eſſe, To be. } { *Preterperfect & Preterpluperfect tenſe,* } Fuiſſe, { To have or had been.

Future tenſe { Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbs in *Or* of the four Conjugations be declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre: amatus ſum vel fui, amâri: amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris vel docêre: doctus ſum vel fui, doceri: doctus, docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere: lectus ſum vel fui, legi: lectus, legendus. To be read.

Audior, audîris vel audîre: auditus ſum vel fui, audiri: auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood.

I am loved.

Preſent tenſe ſing.

Amor, amâris vel amare, amatur.
Doceor, docêris vel docêre, docetur.
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audiris vel audire, auditur.

Plural. mur. mini, ntur.

Preterim-perf. tenſe ſingular.

Amabar,
Docebar,
Legebar,
Audiebar,

I was loved.

baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini, bantur.

Preterperf. tenſe ſing.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus

I have been loved.

ſum vel fui,

tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Pl.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperf. tenſe ſingul.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus

I had been loved.

eram vel fueram,

tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tenſe ſing.

Amabor,
Docebor,
Legar,
Audiar,

I ſhall or will be loved.

beris vel ere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur.
êris vel ê. e, etur. *Pl.* emur, emini, enrur.

Imperative Mood.

Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved.*	*Let them be loved.*
Amare, ametur,	amator: amator:	*Pl.* amemur.	Amamini, amentor,	amaminor: amantur.
Docere, doceatur,	docetor: docetor.	*P.* docemur.	Docemini, doceantur,	doceminor: docentor.
Legere, legatur,	legitor: legitor.	*Pl.* legamur.	Legimini, legantur,	legiminor: leguntor.
Audire, audiatur,	auditor: auditor.	*P.* audiamur.	Audimini, audiantur,	audiminor: audiuntur.

Preſent tenſe ſing.

Optative

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſent tenſe ſing. utinam — Amer, êris vel êre, êtur. *Pl.* utin. êmur, êmini, entur. / Docear, aris vel are, atur. *Pl.* utin. amur, amini, antur. / Legar, / Audiar,

Preterimperfect tenſe ſingular, utinam — Amarer, / Docerer, / Legerer, / Audirer, — *Would God I were loved.* reris vel rere, retur. *Pl.* utin. remur, remini, rentur.

I pray God, I have been loved.

Preterperfect tenſe ſingular, utinam — Amatus / Doctus / Lectus / Auditus — ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plural.* utin. ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Would God I had been loved.

Preterplu perfect tenſe ſingular, utinam — Amatus / Doctus / Lectus / Auditus — eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur.* utinam ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

God grant I be loved hereafter.

Future tenſe ſingular, utinam. — Amatus / Doctus / Lectus / Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Preſent tenſe ſing. — Amer, êris vel êre, êtur. *Pl.* êmur, êmini, entur. / Docear, / Legar, / Audiar, — aris vel are, atur. *Pl.* amur, amini, antur.

Preterim-perfect tenſe ſing. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, *I would, ſhould, or ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Plur.* remur, remini, rentur.

I would, ſhould, or ought to have been loved.

Preterper-fect tenſe ſingul. Amatus Doctus Lectus Auditus ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plural.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

I would, ſhould, or ought to had been loved.

Preterplu-perfect tenſe ſing. Amatus Doctus Lectus Auditus eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plural.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

I may or can be loved hereafter.

Future tenſe ſing. Amatus Doctus Lectus Auditus ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plural.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Preſent tenſe ſing. cùm, Amer, Docear, Legar, Audiar, éris vel êre, êtur. *Pl.* cùm êmur, êmini, êntur. aris vel are, atur. *Pl.* cùm amur, amini, antur.

When I was loved.

Preterim-perfect tenſe ſing cùm Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, rêris vel rêre, rêtur. *Pl.* cùm remur, rêmini, rêntur.

When I have been loved.

Preterper-fect tenſe ſingular, cùm Amatus Doctus Lectus Auditus ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Pl.* cùm ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preter-

When I had been loved.

Preterpluperfect tense sing. cùm { Amatus / Doctus / Lectus / Auditus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pluraliter*, cùm ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I shall or will be loved.

Future tense singular, cùm { Amatus / Doctus / Lectus / Auditus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pluraliter*, cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mood.

Present and Preterimperfect tense, { Amari, / Doceri, / Legi, / Audiri, } To be { Loved. / Taught. / Read. / Heard. }

To have or had been loved, &c.

Preterperf. tense and Preterpluperf. tense, { Amatum / Doctum / Lectum / Auditum } esse vel fuisse.

Future tense, { Amatum iri, vel amandum esse, / Doctum iri vel docendum esse, / Lectum iri, vel legendum esse, / Auditum iri, vel audiendum esse } To be { loved / taught / read / heard } hereafter.

A participle of the Preterperfect tense, { Amatus, Loved. / Doctus, Taught. / Lectus, Read. / Auditus, Heard. }

A participle of the Future in dus. { Amandus, / Docendus, / Legendus, / Audiendus, } To be { Loved. / Taught. / Read. / Heard. }

Of Certain Verbs going out of Rule, which are declined and formed in manner following.

POssum, potes, potui, posse: potens: **To may or can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens: **To will, or to be willing.**

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: **To nill, or to be unwilling.**

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: **To have rather, or to be more willing.**

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus, vel esturus **To eat.**

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: **To be made, or to be done.**

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: **To bear or suffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: **To be born or suffered.**

Indicative Mood.

Present tense singular.	POssum, potes, potest.	*Plural.* Possumus, potestis, possunt.
	Volo, vis, vult.	Volumus, vultis, volunt.
	Nolo, non vis, non vult.	Nolumus, non vultis, nolunt.
	Malo, mavis mavult.	Malumus, mavultis, malunt.
	Edo, edis, vel es, edit vel est.	Edimus, editis vel estis, edunt.
	Fio, fis, fit.	Fimus, fitis, fiunt.
	Fero, fers, fert.	Ferimus, fertis, ferunt.
	Feror, ferris vel ferre, fertur.	Ferimur, ferimini, feruntur.

Pre-

Preterimperfect tense singular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
Ferebar, baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini, bantur.

as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterperfect tense singul.

Potui,
Volui,
Nolui,
Malui,
Edi,
Tuli
isti, it. *Plur.* imus, istis, érunt vel ére.

Factus
Latus
sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plur.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuérunt, vel fuêre.

Preterpluperfect tense sing.

Poteram,
Volueram,
Nolueram,
Malueram,
Ederam,
Tuleram,
ras, rat. *Plur.* ramus, ratis rant.

Factus
Latus
eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular.

Potero, eris, erit. *Plur.* Poterimus, eritis, erunt.
Volam,
Nolam,
Malam,
Edam,
Fiam,
Feram,
es, et. *Plur.* emus, etis, ent.
Ferar, ferêris vel ferêre, feretur. *Plur.* feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, have no Imperative mood.

Imperative Mood.

Present tense singular,

Noli, nolito. *Plural.* Nolite, nolitote.

Es, esto. / ede, / edito: — edat, esto, edito. — *Pl.* Edamus, — edite, este, estote, editote: — edant, edunto.

Fito tu: — Fiat, fito. — *Pl.* Fiamus, — Fite, fitote: — Fiant, fiunto.

Fer, ferto: — Ferat, ferto. — *Plur.* Feramus, — Ferte, fertote: — Ferant, ferunto.

Ferre, fertor: — Feratur, fertor. — *Pl.* Feramur. — Ferimini, feriminor: — Ferantur, feruntor.

Optative Mood.

Present tense sing. utinam

Possim, Velim, — Nolim, Malim, — is, it. *Plur.* utinam imus, itis, int.

Edam, Fiam, Feram, — as, at. *Plural.* utinam amus, atis, ant.

Ferar, raris vel rare, ratur. *Pl.* utin. amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. utinam

Possem, Vellem, Nollem, Mallem — Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, — es, et. *Plur.* utinam emus etis, ent.

Ferrer, rêris vel rêre, retur. *Pl.* utin. rêmur, rêmini, rentur.

Preterperfect tense singular, utinam

Potuerim, Voluerim, Noluerim, — Maluerim, Ederim, Tulerim, — ris, rit. *Plur.* utinam rimus, ritis, rint.

Factus Latus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plur.* utinam ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. utinam

Potuissem, Voluissem, Noluissem, — Maluissem, Edissem, Tulissem, — ses set. *Pl.* utin. semus, setis, sent.

Factus Latus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur.* utin. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future

Future tense singular, utinam { Potuero, Voluero, Noluero, } { Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. *Plural*. utinam rimus, ritis, rint.

{ Factus, Latus } { ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* utin. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint

The Potential and the Subjunctive mood be formed like the Optative in voice, and do differ onely in signification and signe of the mood.

Infinitive Mood.

Present tense and Preterimperf. tense

Posse,	*Preterperf. and Preterpluperfect tense*,	Potuisse.
Velle,		Voluisse.
Nolle,		Noluisse.
Malle,		Maluisse.
Edere vel esse,		Edisse.
Ferre,		Tulisse.
Fieri,		Factum esse vel fuisse.
Ferri,		Latum esse vel fuisse.

Future tense sing.

Esurum esse.	Factum iri, vel faciendum esse.
Laturum esse.	Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo make Ibam and Quibam in the preterimperfect tense of the Indicative mood, and Ibo and Quibo in the future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation; saving that they make their gerunds, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfect tense.

Of the preterperfect tense of the Indicative mood, be formed the preterpluperfect tense of the same mood the preterperfect tense, the preterpluperfect tense, and the future tense, of the Optative mood, the Potential mood, and the Subjunctive mood; the preterperfect tense, and the preterpluperfect tense of the Infinitive mood: as of Amavi,

amavi, are formed Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short: and, Amavissem, amavisse, keeping i still.

Impersonals.

Impersonals be declined throughout all Moods and Tenses in the voice of the third person singular onely: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this signe *It*: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

Of a Participle.

A Participle is a part of speech derived of a Verb: and taketh part of a Noun, as Gender, case, and declension: and part of a Verb, as Tense and signification: and part of both, as Number and figure.

Four kinds of participles.

There be four kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, & another of the Future in dus.

Present tense.

A Participle of the Present tense hath his English ending in *ing*; as *Loving*: & his Latine in ans or ens; as Amans, docens. And it is formed of the preterimperfect tense of the Indicative Mood by changing the last syllable into ns: as, Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

The first Future tense in rus.

A Participle of the Future in rus betokeneth to do, like the Infinitive mood of the Active voice: as, Amaturus, *To love*, or *about to love*. And it is formed of the latter Supine, by putting to rus, as, Doctu, docturus.

Preter tense.

A Participle of the Preter tense hath his English

glish ending in *d*, *t*, or *n*; as *loved*, *taught* *slain*: and his Latine in tus, sus, xus; as, Amatus, visus, nexus; and one in uus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as, Lectu, lectus; except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokeneth to suffer, like the Infinitive mood of the passive voice: as, Amandus, *To be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the present tense by changing tis into dus: as, Amantis, amandus, Legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *In reading old authours thou dost profit*. The second Future tense in *dw*.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines, come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus; as of Amo, cometh Amans, amaturus: of Curro, Currens, curſurus. Of an active come two participles.

Of a verb Passive, whose Active hath the Supines, come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, cometh amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verb deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior, cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after him, it may form also a participle in dus; as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come four participles: as of Largior, cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune four.

Participles of the present tense be declined like Nouns adjectives of three articles: as, Nominativo hic hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Par-

Participles of other tenses be declined like Nouns adjectives of three divers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

Of an Adverb.

An Adverb is a part of speech joyned to the Verbs to declare their signification.

Adverbs some be of Time: as, Hodie, cras, herì, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as, Ubi, ibi, hìc, istìc, illìc, intùs, foris.
- Number: as, Semel, bis, ter, quater, ìterum.
- Order: as, Indè, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as, Cur, quare, unde, quorsum, num, nunquid.
- Calling: as, Heus, ô, ehodum.
- Affirming: as, Certè, næ, profectò, sanè, scilicet, licèt, estó.
- Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as, Pol, ædepol, herele, medius-fidius.
- Exhorting: as, Eia, agè, agitè, agedum.
- Flattering: as, Sodes, amabò.
- Forbidding: as, Né.
- Wishing: as, Utinam, si, ô si ô.
- Gathering together: as, Simul, unà, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as, Seorsum, sigillatim, vicatim.
- Choosing: as, Potiùs, imó.
- A thing not finished: as, Penè, ferè, propè, vix, modò, non.
- Shewing: as, En, ecce.
- Doubting: as, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chance: as, Fortè, fortuitó.

Some

Some be of
- Likeneſs: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam, velut.
- Qualitie: as, Bene, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimúm.
- Comparíſon: as, Tam, quam, magìs, minùs, maximé.

Certain adverbs be compared: as, Doctè, doctiús doctiſſimé. Fortiter, fortiùs, fortiſſimé. Propè, propiùs, proximé.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſual word to ſerve unto joyned with them, be not prepoſitions, but are changed into adverbs: as, Qui antè non cavet, pòſt dolebit, He that beſ areth not afore: ſhall be ſorry afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt, In preſence to commend one, and behinde the back to diſpraiſe, is an unhoneſt part.

Of a Conjunction.

A Conjunction is a part of ſpeech that joyneth words and ſentences together.

Of Conjunctions ſome be Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Diſjunctives: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, verò, at, aſt.
- Cauſals, as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quòd, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as, Si, sin, modò, dum, dummodo.
- Exceptives: as, Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatives: as, Nè, an, utrùm, necne, anne, nonne.
- Illatives: as, Ergò, ideo, igitur, quare, Itaque, proin.
- Adversatives: as, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estó.
- Redditives to the same: as, Tamen, attamen.
- Electives: as, Quàm, ac, atque.
- Diminutives: as, Saltem, vel.

Of a Prepositon.

A Preposition is a part of Speech most commonly set before other parts, either in Apposition, as Ad patrem; or else in Composition: as, Indoctus.

These Prepositions following serve *to the Accusative case.*

Ad, To.
Apud, At.

Ante, Before.
Adversus, } Against.
Adversum, }

Cis, } On this side.
Citra, }

Extra, without.
Intra, within.

Circum, } About.
Circa, , }

Inter, Between.
Infra, Beneath.

Contra, Against.
Erga, Towards.

Juxta, Beside, or nigh
Ob, For. (to.

Pone

Pone, Behinde.
Per, By or through.
Prope, Nigh.
Propter, For.
Secundum, } After.
Poſt, }
Trans, On the further ſide.
Ultra, Beyond.
Præter, Beſide.
Supra, Above.
Circiter, About.
Uſque, Until.
Secus, By.
Verſus, Towards.
Penes, In the power.

where note, that Verſus, is ſet after his caſual word: as; Londinum verſus, Towards London. And likewiſe may Penes be ſet alſo.

Theſe Prepoſitions following ſerve *to the Ablative caſe.*

A, ab, abs, From or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in preſence.
Clam, Privily.
De, } Of or fro.
E, }
Ex, }
Pro, For.
Præ, Before, or in compariſon.
Palam, Openly.
Sine, } without.
Abſque, }
Tenus, Until or up to.

where note that if the caſual word joyned with Tenus be the plural number, it ſhall be put in the Genitive caſe, and be ſet before Tenus: as, Aurium tenus, Up to the ears: Genuum tenus, Up to the knees.

Note alſo, that the voices of Prepoſitions, being ſet alone without their caſual words be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as is afore ſaid in the Adverb.

Theſe

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe *To*, to the accusative case: as, In urbem, Into the city. In without this signe *To*, to the ablative case: as: In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Supor lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interjection.

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the minde, under an imperfect voice.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.

Some are of Sorrow: as Heu, hei.

Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praying: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh deûm atque hominum fidem.
- Curing: as, Væ, malúm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, oh, io.
- Silence: as, Au. And such others.

THE

THE CONCORDS of *Latine* Speech.

For the due ſoyning of words in conſtruction, it is to be underſtood, that in Latine ſpeech there be three Concords: The firſt betweene the nominative caſe and the verb; The ſecond, betweene the ſubſtantive and the adjective, The third, betweene the antecedent and the relative.

The firſt Concord.

When an Engliſh is giuē to be made in Latine, look out the principal verb. If there be more verbs then one in a ſentence, the firſt is the principal verb, except it be the infinitive mood, or have before it a relative: as, *that*, *whom*, *which*: or a conjunction; as, Ut, *that*; Cùm, *when*; Si, *if*; and ſuch others.

When ye have found the verb aſk this queſtiō, *who*, or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the nominative caſe to the verb; except it be a verb impersonal, which will have no nominative caſe. And the nominative caſe ſhall in making and conſtruing Latine be ſet before the verb; except a queſtion be aſked, and then the nominative is ſet after the verb, or after the ſign of the verb: as, [b] Amas [a] tu? Loueſt thou? [b] Veníne [a] Rex? Doth the king come?

Likewiſe if the verb be of the Imperative mood: as, [b] Ama [a] tu, Loue thou. [b] Amato [a] ille, Let him loue.

And ſometime when this ſign, *it*, or *there*, cometh before the Engliſh of the verb: as, [b] Eſt liber

meus, It is my book. [a] Venit ad me [b] quidam, There came one to me. And that caſual word which cometh next after the verb, and anſwereth to this queſtion *whom?* or *what?* made by the verb, ſhall commonly be the accuſative caſe; except the verb do properly govern another caſe after him to be conſtrued withall: as, Si cupis [a] placere [b] magiſtro, [a] utere [b] diligentiâ; nec [a] ſis tantus ceſſator, ut [b] calcaribus [a] indigeas. If thou covet to pleaſe thy maſter, uſe diligence: & be not ſo ſlack, that thou ſhalt need ſpurs.

A verb perſonal agreeth with his nominative caſe in number and perſon: as, [a] Præceptor [b] legit, [a] vos verò [b] negligitis. The maſter readeth, and ye regard not. Where note, that the firſt perſon is more worthy then the ſecond, and the ſecond more worthy then the third.

Many nominative caſes ſingular, with a conjunction copulative coming between them, will have a verb plural; which verb plural ſhall agree with the nominative caſe of the moſt worthy perſon: as [a] Ego & tu [b] ſumus in tuto, I and thou be in ſafeguard. [a] Tu & pater [b] periclitamini. Thou & thy father are in jeopardy. [a] Pater & præceptor [b] accerſum te, Thy father and thy maſter have ſent for thee.

When a verb cometh between two nominative caſes of divers numbers, the verb may indifferently accord with either of them, ſo that they be both of one perſon: as, Amantiũ [a] iræ, amoris [a] redintegratio [b] eſt, The falling out of lovers is the renewing of love. [a] Quid enim niſi [a] vota [b] ſuperſunt? For what remaineth ſave onely prayers? Pectora percuſſit, [a] pectus quoque [a] robora [b] fiunt, She ſtroke her breaſt, and her breaſt turned into oak alſo.

Here note alſo, that ſometime the infinitive mood of a verb, or elſe a whole clauſe afore-going, or elſe ſome member of a ſentence may be the nominative

native case to the verb: as, [a] Diluculo surgere, saluberrimum [b] est. To rise betime in the morning, is the most wholsome thing in the world. [a] Multum scire, vita [b] est jucundissima. To know much is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye have an adjective, ask this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question, shall be the substantive to it.

The adjective, whether it be a noun, pronoun, or participle, agreeth with his substantive in case, gender and number: as, [a] Amicus [b] certus in [a] re [b] incerta cernitur, A sure friend is tried in a doubtful matter. [a] Homo [b] armatus, A man armed. [a] Ager [b] colendus, A field to be tilled. [b] Hic [a] vir, This man. [b] Meus [a] herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neuter.

Many substantives singular, having a conjunction copulative coming between them, will have an adjective plural; which adjective shall agree with the substantive of the most worthy gender: as, [a] Rex & Regina, [b] beati, The king & the queen are blessed.

The third Concord.

When ye have a relative, ask this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question, shall be the antecedent to it.

The antecedent most commonly is a word that goeth before the relative, and is rehearsed again of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender, number and person: as [a] Vir sapit, qui [b] pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things, or words.

Sometimes the relative hath for his antecedent the whole reaſon that goeth before him, and then he ſhall be put in the neuter gender and ſingular number: as, [a] In tempore veni, [b] quod omnium rerum eſt primum, I came in ſeaſon which is the chiefeſt thing of all. But if the relative be referred to two clauſes or more, then the relative ſhall be put in the plural number: as, [c] Tu multùm-dormis & [aa] ſæpe-potas, [b] quæ ambo ſunt corpori inimica, Thou ſleepeſt much, & drinkeſt often, both which things are naught for the body.

When this Engliſh *that*, may be turned into this Engliſh *which*, it is a relative; otherwiſe it is a conjunction, which in Latine is called quòd, or ut: and in making Latine, it may elegantly be put away, by turning the nominative caſe into the accuſative, and the verb into the infinitive mood: as, Gaudeo [a] quòd tu bene [b] vales: Gaudeo [a] te bene [b] valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo [a] ut tu abeas: Jubeo [a] te [b] abire, I bid that thou go hence.

Many antecedents ſingular, having a conjunction copulative between them, will have a relative plural; which relative ſhall agree with the antecedent of the moſt worthy gender: as, [b] Imperium & [aa] dignitas [b] quæ petîiſti, The rule and dignity which thou haſt required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is moſt worthy: yea, & in ſuch caſe, though the ſubſtantives, or antecedents be of the maſculine or of the feminine gender, and none of them of the neuter; yet may the adjective or relative be put in the neuter gender: as, [a] Arcus & [aa] calami ſunt bona, The bow and arrows be good: [a] Arcus & [aa] calami [b] quæ fregiſti, The bow and arrows which thou haſt broken.

The

The case of the Relative.

WHen there cometh no nominative case between the relative and the verb, the relative shall be the nominative case to the verb: as, Miser est [a] qui nummos [b] admiratur, wretched is that person which is in love with money.

But when there cometh a nominative case betweene the relative and the verb, the relative shall be such case as the verb will have after him: as, Felix, [b] quem [a2] faciunt aliena [a] pericula cautum, Happy is he whom other mens harms do make to bewake.

As the relative may be the nominative case to the verb, so it may be the substantive to the adjective that is joyned with him, or that cometh after him: as, Divitias amare noli, [a] quod omnium est [b] sordidissimum, Love not thou riches, which to do is the most beggerly thing in the world.

Nouns interrogatives and indefinites follow the rule of the relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the verb, like as the relative doth: as, Hei mihi qualis erat? Talis erat, [b] qualem nunquam [a] vidi.

Yet here is to be understood and noted, that the relative is not always governed of the verb that it cometh before, but sometime of the infinitive mood that cometh after the verb: as, [b] Quibus voluisti me gratias [a] agere, egi, what persons thou wouldest me to thank, I have thanked.

Sometime of a participle: as, [b] Quibus rebus [a] adductus feceris? with what things moved didst thou it?

Sometime of the gerund: as, [b] Quæ nunc non est [a] narrandi locus, which things at this present is no time to tell.

Sometime of the preposition set before him: as, [b] Quem [a] in locum deducta res sit, vides, Unto what

state the matter is now brought thou seest.

Sometime of the substantive that it doth accord with: as, Senties [b]qui vir [a]siem, Thou shalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of speaking, qui is an indefinite, and not a relative.

Sometime of a noun partitive or distributive: as, [b] Quarum rerum [a]utram minùs velim, non facilè possum existimare, Of the which two things, whether I would with less will have, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the genitive case, by reason of a substantive coming next after him: as, Ego illum non novi, [b]cujus [a]causâ hoc incipis, I know him not, for whose cause thou beginnest this.

Sometime it is otherwise governed of a noun substantive: as, Omnia tibi dabuntur [b]quibus [a] opus habes, All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an adverb: as, [b]Cui utrùm [a]obviàm procedam, nondum statui, whom whether I will go to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the ablative case with this signe *then*, & is governed of the comparative degree coming after him: as, Utere virtute, [b]quâ nihil est [a]melius, Use vertue, then the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Cæsar, [ab] quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingressi sunt! How worthy a man was Julius Cesar under whose conduct the Romans first entred into Britain!

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit, [b] quo se [a] occideret, He had a knife, wherewith he would have slain himself.

When a relative cometh between two substan-

tives

tives of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, [a] Avis, [b] quæ passer appellatur; or, Avis, [b] qui [a] Passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea, though the substantives be of divers numbers also: as, Estne ea [a] Lutetia, [b] quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? or else, Estne ea Lutetia, [b] quos nos [a] Parisios dicimus?

Constructions of nouns Substantives.

When two substantives come together betokening divers things, the latter shall be the genitive case: as, [a] Facundia [b] Ciceronis, The eloquence of Cicero. [a] Opus [b] Virgilii, The work of Virgil. [a] Amator [b] studiorum, A lover of studies. [a] Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, [a] Pater meus [a] vir [b] amat me [b] puerum, My father being a man loveth me a childe.

When the English of this word res, is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a substantive: as, [ab] Multa me impedierunt, Many things have letted me. And being so put, it may be the substantive to the adjective: as, [a] Pauca his [b] similia, A few things like unto these. [b] Nonnulla [a] hujusmodi, Many things of like sort.

An adjective in the neuter gender, put alone without a substantive, standeth for a substantive, and may have a genitive case after him, as if it were a substantive: as, [a] Multum [b] lucri, Much gain. [a] Quantum [b] negotii? How much business? [a] Id [b] operis, That work.

Words importing indument of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noun substantive, or a verb substantive, may be put in the ablative case, or in the genitive:

as, [a] Puer [b] bonâ-indole; or, [a] Puer [b] bonæ-indolis. A childe of good towardneſs. [a] Puer [b] boni-ingenij, or, [a] Puer [b] bono-ingenio, A childe of a good wit.

Opus and Uſus, when they be Latine for *need*, require an ablative caſe: as: [a] Opus eſt mihi tuo [b] judicio, I have need of thy judgement. Viginti [b] minis [a] uſus eſt filio, My ſon hath need of twenty pounds.

Conſtruction of Adjectives.

The genitive caſe.

Adjectives that ſignifie deſire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and ſuch other like require a genitive caſe: as, [a] Cupidus [b] auri, Covetous of money. [a] Peritus [b] belli. Expert of warfare. [a] Ignarus [b] omnium, Ignorant of all things. [a] Fidens [b] animi, Bold of heart. [a] Dubius [b] mentis, Doubtful of minde. [a] Memor [b] præteriti, Mindful of that is paſt. [a] Reus [b] furti, Accuſed of theft.

Nouns partitives and certain interrogatives, with certain nouns of number, require a genitive caſe: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, ſolus, unus, medius, quiſque, quiſquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogative: Unus, duo, tres. Primus, ſecundus, tertius, &c. as, [a] Aliquis [b] noſtrûm, [a] Primus [b] omnium.

When a queſtion is asked, the anſwer in Latine muſt be made by the ſame caſe of a noun, pronoun, or participle, and by the ſame tenſe of a verb that the queſtion is asked by: as, [a] Cujus eſt fundus? [b] Vicini. Quid [a] agitur in ludo literario? [b] Studetur. Except a queſtion be asked by Cujus, ja, um: as, [a] Cuja eſt ſententia? [b] Ciceronis. Or by a word that may govern divers caſes: as, [b] Quanti [a] emiſti librum? [bb] Parvo. Or except I muſt anſwer by one of theſe poſſeſſives, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, as, [a] Cujus eſt domus? non [b] veſtra, ſed [b] noſtra.

Nouns

Nouns of the comparative and the superlative degree, being put partitively, that is to say, having after them this English *of*, or *among*, require a genitive case: as, [a] Aurium [b] mollior est sinistra, Of the ears the left is the softer. Cicero [b] Oratorum [a] eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree, having *then* or *by* after them, do cause the word following to be the ablative case: as, [a] Frigidior [b] glacie, More cold then ice. [a] Doctior [b] multo, Better learned by a great deal. Uno [b] pede [a] altior, Higher by a foot.

The Dative case.

Adjectives that betoken profit or disprofit, likeness or unlikeness, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a dative case: as, Labor est [a] utilis [c] corpori, Labour is profitable to the body. [a] Æqualis [b] Hectori, Equal to Hector. [a] Idoneus [b] bello, Fit for war. [a] Jucundus [b] omnibus, Pleasant to all persons. [b] Parenti [a] supplex, Suppliant to his father. [b] Mihi [a] proprium. Proper to me.

Likewise nouns adjectives of the passive signification in bilis, and participials in dus: as, [a] Flebilis, [aa] flendus [b] omnibus, To be lamented of all men. [a] Formidabilis, [aa] formidandus [b] hosti, To be feared of his enemy.

The Accusative case.

The measure of length, breadth, or thickness of any thing, is put after adjectives in the accusative case, and sometime in the ablative case: as, Turris [a] alta [b] centum-pedes, A tower an hundred foot high. Arbor [a] lata [b] tres digitos. A tree three fingers broad. Liber [a] crassus [b] tres-pollices, *vel* [bb] tribus-pollicibus, A book three inches thick.

The

The Ablative case.

Adjectives signifying fulness, emptiness, plenty, or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, [b] Copiis [a] abundans. Crura [b] thymo [a] plena. [a] Vacuus [b] irâ, [bb] iræ, ab irâ. Nulla epistola [a] inanis [b] re aliquâ. [a] Ditissimus [b] agri. [b] Stultorum [a] plena sunt omnia. Quis, nisi [b] mentis [a] inops, oblatum respuat aurum? [a] Integer [b] vitæ, [b] scelerisque [a] purus, non eget Mauri jaculis, nec arcu. [a] Expers [b] omnium. Corpus [a] inane [b] animæ.

These Adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, [a] Dignus [b] honore. [a] captus [b] oculis. [b] Virtute [a] præditus. [b] Paucis [a] contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verb: as, [a] Dignus [b] laudari, worthy to be praised. [a] Contentus in pace [b] vivere. Content to live in peace.

Construction of the Pronoun.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui, nostrî and vestrî, be used when suffering or passion be signified: as: [a] Pars [b] tui. [a] Amor [b] mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester, be used: as, [a] Ars [b] tua. [a] Imago [b] tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, [a] Nemo [b] vestrûm. [a] Aliquis [b] nostrûm. [a] Major [b] vestrûm. [a] Maximus natu [b] nostrûm.

Construction of the Verb: and first with *the Nominative case.*

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives, as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after them

them, as they have before them: as, [a] Fama [aa] est [b] malum, Fame is an evil thing. [a]Malus cultura [aa]fit [b]bonus, An evil person by due ordering or governance is made good. [a]Crœsus [aa]vocatur [b]dives, Cresus is called rich. [a]Horatius [aa]salutatur [b]Poeta, Horace is saluted by the name of a Poet. Malo [a]te [b]divitem [aa] esse, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed then so accounted.

Also verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, & such other like, as they have before them a nominative case of the doer or sufferer, so may they have after them a nominative case of a noun, or participle, declaring the manner or circumstance of the doing or suffering: as, [a] Incedo [b] claudus, I go lame. [a]Petrus [aa]dormit [b]securus, Peter sleepeth void of care. [a]Tu [aa]cubas [b] supinus, Thou liest in bed with thy face upward. [a]Somnias [b] vigilans, Thou dreamest waking. [a]Studeto [b]stans, Study thou standing. And likewise in the accusative case: as, Non decet [a]quenquam [aa]meiere [b] currentem aut mandentem, It doth not become any man to piss running, or eating.

And generally when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verb be transitive or intransitive, of what kinde soever the verb be: as, [a] Loquor [b] frequens, I speak often. [a] Taceo [b] multus, I hold my speech much. [a] Scribo epistolas [b] rarissimus, I write letters very seldom. Nè [a] assuescas [aa] bibere vinum [b] jejunus, Accustom not thy self to drink wine next thy heart, or not having eaten somewhat before.

The

The Genitive case.

THis verb Sum, when it betokeneth or importeth possession, owning or otherwise pertaining to a thing, as a token, propertie, duty or guise, it causeth the noun, pronoun, or participle following to be put in the genitive case: as, Hæc vestis [a]est [b]patris, This garment is my fathers. [b]Insipientis [a]est dicere, non putâram, It is the property of a fool to say I had not thought. Extremæ [a] est [b]dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learn things that must afterward be learned otherwise. [b]Orantis [a]est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to have minde on nothing but heavenly things. Except that these pronouns, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be used in the nominative case: as, Hic codex [a]est [b]meus, This book is mine. Hæc domus [a]est [b]vestra, This house is yours. Non [a]est mentiri [b] meum, It is not my guise (or property) to lie. [b]Nostrum [a]est injuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. [b] Tuum [a] est omnia juxtà pati, It is thy part (or duty) to suffer all things alike.

Verbs that betoken to esteem or regard require a genitive case betokening the value: as, [b]Parvi [a] ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. [a] Maximi [b]penditur nobilitas, Nobleness of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quitting, or alloying, will have a genitive case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an ablative case, most cõmonly without a preposition: as, Hic [b]furti se [a]alligat, *vel* [bb]furto. [a] Admonuit

monuit me [b] errati, *vel* [bb] errato. [b] De pecuniis repetundis [a] damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, **require a genitive caſe; as,** [b]Rerum ſuarum [a]ſatagit. [a]Miſerere [b] mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, **and** memini, **will have a genitive, or an accuſative caſe: as,** [a] Reminiſcor [b] hiſtoriæ. [a] Obliviſcor [b] carminis. [a] Recordor [b] pueritiam. [a] Obliviſcor [b] lectionem, [a] Memini [b] tui, *vel* [bb] te, **I remember thee.** [a] Memini [b] de te, **I ſpake of thee.** [a] Egeo, **or** indigeo [b] tui, *vel* [bb] te. **I have need of thee.** [a] Potior [b] urbis, **I conquer the city.** [a] Potior [b] voto, **I obtain my deſire.**

The Dative Caſe.

All manner of verbs put acquiſitively, that is, to ſay, with theſe tokens *to* **or** *for* **after them, will have a dative caſe: as,** Non [b] omnibus [a] dormio, **I ſleep not to all men.** [b] Huic [a] habeo, non [b] tibi, **I have it for this man, and not for thee.**

To this rule do belong verbs betokening

To
- **Profit or diſprofit: as,** Commodo, incommodo, noceo.
- **Compare: as,** Comparo, compono, confero.
- **Give or reſtore: as,** Dono, reddo, refero.
- **Promiſe or to pay: as,** Promitto, polliceor, ſolvo.
- **Command or ſhew: as,** Impero, indico, monſtro.
- **Truſt: as,** Fido, confido, fidem habeo.
- **Obey, or to be againſt: as,** Obedio, adulor, repugno.
- **Threaten, or to be angry with: as,** Minor, indignor, iraſcor.

Alſo Sum, **with his compounds, except** Poſſum: **Alſo verbs compound with** ſatis bene **and** malè **as,** Satisfacio, benefacio, malefacio: **Finally, certain verbs compound with theſe prepoſitions,** Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, **and** inter, **will have a dative caſe: as,** Præluceo, adjaceo, condono, ſubo-

leo,

oleo, anteſto, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This verb Sum, es, fui, may oftentimes be put for habeo; and then the word that ſeemeth in the English to be the nominative caſe, ſhall be put in the dative, and the word that ſeemeth to be the accuſative caſe, ſhall be the nominative: as, [a] Eſt [b] mihi [a] mater, I have a mother. Non [a] eſt [b] mihi [b] argentum, I have no money. But if Sum be the infinitive mood, this nominative ſhall be turned into the accuſative: as, Scio [b] tibi non eſſe [a] argentum, I know thou haſt no money.

Alſo when Sum hath after him a nominative caſe and a dative, the word, that is the nominative caſe, may be alſo the dative: ſo that Sum may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double dative caſe: as: [a] Sum [b] tibi [bb] præſidio, I am to thee a ſafeguard. Hæc res [a] eſt [b] mihi [bb] voluptati, This thing is to me a pleaſure.

And not onely Sum, but alſo many other verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double dative caſe; one of the perſon, and another of the thing: as, [a] Do tibi veſtem [bb] pignori. [a] Verto hoc [b] tibi [bb] vitio. Hoc tu [b] tibi [bb] laudi [a] ducis.

The Accuſative caſe.

VErbs tranſitives are all ſuch as have after them an accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, Uſus promptos [a] facit. Fœminæ [a] ludificantur [b] viros. [a] Largitur [b] pecuniam.

Alſo verbs neuters may have an accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis [b] ſomnum [a] dormis. [a] Gaudeo [b] gaudium. [a] Vivo [b] vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying: will have two accuſative caſes; one of the ſufferer, and another of the thing: as, Rogo te [bb] pecuniam. [a] Doceo [b] te [bb] literas. [bb] Quod [b] te jamdudum [a] hortor. [a] Exuo [b] me [bb] gladium.

The

The Ablative case.

All verbs require an ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, [a] Ferit eum [b] gladio. [a] Taceo [b] metu. [b] Summâ eloquentiâ causam [a] egit.

The word of price is put after verbs in the ablative case: as, [a] Vendidi [b] auro. [a] Emptus sum [b] argento: Except these genitives, when they be put alone without substantives, Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: as, [b] Quanti [a] mercatus es hunc equum? Certè pluris quàm [a] vellem. Saving that after verbs of price we shall always use these adverbs, Cariùs, viliùs, meliùs, and pejùs, instead of their casuals.

Verbs of plenty or scarceness, filling, emptying, loading or unloading, will have an ablative case: as, [a] Affluis [b] opibus. [a] Cares [b] virtute. [a] Expleo te [b] fabulis. [a] Spoliavit me [b] bonis omnibus. [a] Oneras stomachum [b] cibo. [a] Levabo te hoc [b] onere. Likewise, Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, officio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an ablative case, with, à, ab, è, ex, or de: as, [a] Accepit literas [b] à Petro. [a] Audivi [b] ex nuncio. Longè [a] distat [b] à nobis. [a] Eripui te [b] è malis. And this ablative after verbs of taking away may be turned into a dative: as, [a] Subtraxit [b] mihi cingulum. [a] Eripuit [b] illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, [a] Præfero hunc multis [b] gradibus. I prefer this man by many degrees. [b] Paulo intervallo illum [a] superat, He is beyond the other but a little space.

A noun, or a pronoun substantive, joyned with a participle expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the ablative case absolute: as, [a]Rege [b]veniente, hostes fugerunt, The king coming, the enemies fled. [a]Me [b]duce, vinces, I being captain, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, Dum, cùm, quando, si, quanquam, postquam: as, [a]Rege [b]veniente, *id est*, Dum veniret Rex. [a]Me [b]duce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb Passive will have after him an ablative case with a preposition, or sometime a dative of the doer: as, Virgilius [a]legitur [b]à me. [b]Tibi fama [a]petatur. And the same ablative or dative shall be the nominative case to the verb, if it be made by the active: as, [a]Ego [b]lego Virgilium. [b]Petas [a]tu famam.

Gerunds.

Gerunds and Supines will have such cases as the verbs that they come of: as, Otium [a]scribendi [b]literas. Ad [a]consolandum [b]tibi. [a]Auditum [b]Poetas.

When the English of the infinitive mood cometh after any of these nouns substantives, Studiũ, causa, tempus, gratia, otiũ, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consiliũ, vis, norma, amor, cupido, locus, & others like, if the verb should be of the active voice, it shall be made by the gerũd in di: And the same gerund in di is used also after certain adjectives: as, [a]Cupidus [b]visendi. [a]Certus [b]eundi. [a]Peritus [b]jaculandi. [a]Gnarus [b]bellandi.

When

When ye have an English of the participle of the present tense, with this signe *of* or *with*, coming after a noun adjective, it shall in Latine making be put in the gerund in do: as, [a] Defessus sum [b] ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the participle of the present tense coming without a substantive, with this signe *in* or *by* before him, shall in Latine making be put in the gerund in do: as, Cæsar [b] dando, [b] sublevando, [b] ignoscendo, gloriam [a] adeptus est. [b] In apparando totum hunc [a] consumunt diem. And the same gerund in do is used either without a preposition, or with one of these prepositions, A, ab, de, è, ex, cum, in, pro: as, Deterrent [a] à [b] bibendo. [a] Ab [b] amando. Cogitat [a] de [b] edendo. Ratio bene scribendi [a] cum [b] loquendo conjuncta est.

The English of the infinitive mood, coming after a reason, and shewing the cause of a reason, may be put in the gerund in dum: as, Dies mihi ut satis sit [a] ad [b] agendum vereor; I fear that a whole day will not be enough for me to do my business.

The gerund in dum is used after one of these prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, [a] Ad [b] capiendum hostes. [a] Ob (*vel* [a] propter) [b] redimendum captivos. [a] Inter [b] cœnandum. [a] Ante [b] damnandum.

And when ye have this English *must* or *ought* in a reason, where it seemeth to be made by this verb oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verb est set impersonally; and then the word, that seemeth in the English to be the Nominative case, shall be put in the Dative: as, [a] Abeundum est [b] mihi, I must go hence.

Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, [a] Eo [b] cubitum. [b] Spectatum [a] admissi, risum teneatis amici?

The latter Supine hath his Passive signification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood passive: as it may be indifferently said in Latine, [a] Facile [b] factu, or [a] Facile [b] fieri, Easie to be done. [a] Turpe [b] dictu, or [a] Turpe [b] dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

NOuns that betoken part of time be commonly put in the ablative case: as, [b] Nocte [a] vigilas. [b] Luce [a] dormis. But nouns that betoken continual term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusative case: as, Sexaginta-annos [a] natus. [b] Hyemem-totam [a] stertis.

Space of Place.

NOuns that betoken space between place and place, be commonly put in the accusative case: as, [b] Pedem hinc nè [a] discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

NOuns Appellatives, or names of great places, be put with a preposition, if they follow a verb that signifieth In a place, To a place, From a place, or By a place: as, [a] Vivo [b] in Anglia. [a] Veni [b] per Galliam [bb] in Italiam. [a] Proficiscor [b] ex urbe.

In a place or At a place, if the place be a proper name

name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the genitive case: as, [a] Vixit [b] Londini. [a] Studuit [b] Oxoniæ.

Any these nouns, Humi, domi, militiæ, belli, be likewise used: as, [a] Procumbit [b] humi bos. [b] Militiæ [a] enutritus est. [b] Domi [bb] bellique otiosi [a] vivitis.

But if the place be of the third declension, or the plural number, it shall be put in the dative, or in the ablative case: as, [a] Militavit [b] Carthagini, or [bb] Carthagine. [b] Athenis [a] natus est. Likewise we say, [b] Ruri, or [bb] Rure [a] educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the accusative case without a preposition: as, [a] Eo [b] Romam. Likewise, [a] Confero me [b] domum. [a] Recipio me [b] rus.

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a preposition: as, [a] Discessit [b] Londino. [a] Profectus est [b] Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, [a] Abiit [b] domo. [b] Rure [a] reversus est.

Impersonals.

A Verb impersonal hath no nominative case before him; and this word *it* or *there* is commonly his signe: as, Decet, It becometh. [a] Oportet [b] aliquem esse, There must be some body. But if he hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the nominative case, shall be such case as the verb impersonal will have after him: as, [b] Me [a] oportet, I must. [b] Tibi [a] licet, Thou mayest.

Interest, refert, and est for interest, require a genitive case of all casual words, except Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, and cujâ, the ablative cases of the

pronouns poſſeſſives: as, [a] Intereſt [b] omnium recte agere. [b] Tuâ [a] refert teipſum nôſſe.

Certain impersonals require a Dative caſe: as, Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodeſt, ſufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accuſative caſe onely: as, Delectat, decet, juvat, oportet. Some beſide the accuſative caſe will have alſo a genitive: as, [bb] Noſtri [b] noſmet [a] pœnitet. [b] Me [bb] civitatis [a] tædet. [a] Pudet [b] me [bb] negligentiæ. [a] Miſeret [b] me [bb] tui. [b] Me [bb] illorum [a] miſereſcit.

Verbs impersonals of the paſſive voice, being formed of neuters, do govern ſuch caſe as the verbs neuters which they come of: as, [a] Parcatur [b] ſumptui. Let coſt be ſpared. Becauſe we ſay, [a] Parcamus [b] Pecuniæ, Let us ſpare coſt.

A verb impersonal of the paſſive voice hath like caſe as other verbs paſſives have: as [a] Benefit multis [b] à principe. Yet many times the caſe is not expreſſed, but underſtood: as, Maximâ vi [a] certatur; *ſubaudi* [b] ab illis.

When a deed is ſignified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonal in tur: as, [illegible] ignem poſita eſt, [a] fletur.

A Participle.

PArticiples govern ſuch caſes, as the verbs that they come of: as, [a] Fruiturus [b] amicis. [a] Conſulens [b] tibi. [a] Diligendus [b] ab omnibus.

Here note that participles may four manner of ways be changed into nouns. The firſt is, when the voice of a participle is conſtrued with another caſe then the verb that it cometh of: as, [a] Appetens [b] vini, Greedy of wine.

The

The ſecond, when it is compounded with a præpoſition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, innocens.

The third, when it formeth all the degrees of compariſon: as, Amans, amantior, amantiſſimus. Doctus, doctior, doctiſſimus

The fourth, when it hath no reſpect, nor expreſs difference of time: as, Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus, *id eſt*, amari dignus, A childe worthy to be loved. And all theſe are properly called nouns participles.

Participles when they be changed into nouns require a genitive caſe: as, [a] Fugitans [b] litium. [a] Indoctus [b] pilæ. [a] Cupientiſſimus [b] tui. [b] Lactis [a] abundans.

Theſe participial voices, Peroſus, exoſus, pertæſus, have always the active ſignification, when they govern an accuſative caſe: as, [a] Exoſus [b] ſævitiam, Hating cruelty. [b] Vitam [a] pertæſus, Weary of life.

The Adverb.

ADverbs of quantity, time, and place, do require a genitive caſe: as, [a] Multùm [b] lucri. [a] Tunc [b] temporis. [a] Ubique [b] gentium.

Certain adverbs will have a dative caſe, like as the nouns that they come of: as, Venit [a] obviàm [b] illi. Canit [a] ſimiliter [b] huic.

Theſe datives be uſed adverbially, Tempori, luci, veſperi: as, Tempori ſurgendum. Veſperi cubandum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accuſative caſe of the præpoſition that they come of: as, [a] Propiùs [b] urbem. [a] Proximè [b] caſtra.

Where note that præpoſitions, when they be ſet without a caſe, or elſe do form the degrees of compariſon, be changed into adverbs.

The Conjunction.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, and these four, Quàm, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, [a] Xenophon & [b] Plato fuêre æquales. **And sometimes they be put with divers cases: as,** [a] Studui [b] Romæ & [bb] Athenis. Est [a] liber [b] meus, & [bb] fratris. [a] Emi fundum centum [b] nummis & [bb] pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, most commonly joyn like moods and tenses together: as, [a] Petrus & Joannes [b] precabantur & [bb] docebant. **And sometimes divers tenses: as,** Et [b] habetur & [bb] referetur tibi à me [a] gratia.

The Preposition.

Sometime this preposition In **is not expressed, but understood, and the casual word nevertheless put in the ablative case: as,** Habeo te [b] loco parentis; *id est*, [a] in [b] loco.

A Verb compound sometime requireth the case of the preposition that he is compounded withall: as, [a] Exeo [b] domo. [a] Prætereo [b] te insalutatum. [x] Adeo [b] templum.

The Interjection.

Certain interjections require a nominative case: as, [a] O festus [b] dies hominis. **Certain a dative: as,** [a] Hei [b] mihi. **Certain an accusative: as,** [a] Heu [b] stirpem invisam. **Certain a vocative: as,** [a] Proh sancte [b] Jupiter. **And the same Proh will have an accusative case: as,** [a] Proh Deûm atque hominum [b] fidem.

FINIS.

GVILIELMI LILII
ad ſuos Diſcipulos monita Pædagogica, SEV
CARMEN DE MORIBVS.

QUi mihi diſcipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum:
Templa petàs ſupplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies ſit lota manúſque;
Sint nitidæ veſtes, comptáque cæſaries.
Deſidiam fugiens, cùm te ſchola noſtra vocârit,
Adſis; nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me Præceptorem cùm videris, ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas, ubi te ſediſſe jubemus;
Inque loco, niſi ſis juſſus abire, mane.
Ac magìs ut quiſque eſt doctrinæ munere clarus,
Sic magìs is clarâ ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, ſcribes; at ſingula rectè;
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpe recognoſcas tibi lecta, animóque revolvas;
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.
Qui dubitat, qui ſæpe rogat, mea dicta tenebit;
Is, qui nil dubitat, nil capit indè boni.
Diſce puer quæſo, noli dediſcere quicquam,
Nè mens te infimulet conſcia defidiæ.
Siſque animo attentus: quid enim docuiſſe juvabit,
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile eſt, quod non ſolertia vincat:
Invigila, & parta eſt gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec ſemina profert,
Nî ſit continuo victa labore manûs:
Sic puer, ingenium ſi non exerciter, ipſum
Tempus & amittit, ſpem ſimul ingenii.
Eſt etiam ſemper lex in ſermone tenenda,
Nè nos offendat improba garrulitas.
Incumbens ſtudio, ſubmiſsâ voce loquêris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, diſcantur ad unguem;
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quiſquam dicturo ſuggerat ullum;
Quod puero exitium non mediocre parit.

Si quicquam rogito, sic respondere studebis;
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè;
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Di cere si cupias cultiùs ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos autores turba Latina docet:
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (Studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibúsve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Nè tandem factis præmia digna ferâs.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emésve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis; puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum;
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam male dicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties ísque redísque feres.
Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITUTIO,

Seu

Ratio Grammatices cognoſcendæ, ad omnium puerorum utilitatem præſcripta:

Quam ſolam Regia Majeſtas in omnibus Scholis docendam præcepit.

CANTABRIGIÆ,
Apud *Joannem Field*, celeberrimæ Academiæ Typographum.
M DC LXVIII.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

GRammatices labor est parvus, sed fructus in illâ est
Non parvus: Parva hæc discito, parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

¶ De Grammatica & ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes:

Orthographia } { Syntaxis
Etymologia } { Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribendi ratio; quâ docemur quibus quæque dictio sit formanda literis: ut Lectio, non Lexio: Ab ὀρθὸς, rectus; & γραφὴ, scriptura.

De Literis.

EX viginti duabus literis quinque sunt vocales *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca est. Vocales.

Ex quibus variè dispositis coalescunt diphthongi quinque; { *æ, au, œ, ei, eu* } ut, { *Musæ, Audio, Cœlum, Hei, Euge.* } Diphthongi.

Reliquæ literæ consonantes appellantur: quarum novem sunt mutæ; *b, c, d, f, g, k, p, q, t.* Consonantes. Mutæ.
Septem autem semivocales; *l, m, n, r, s, x, z.* Semivocales.

Ex

Liquidæ. Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ; *l, m, n, r.*

S. *S* verò suæ cujusdam potestatis litera est; quæ interdum etiam liquescit.

X & Z. *X* & *Z* duplices sunt consonantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

J & V consonantes aliquando. Adduntur etiam consonantibus *J* & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur: ut, Juno, Jovis, voluntas, vultus.

K, Y, & Z; H aspiratio. *K, y,* & *ζ*, Latinis dictionibus nunquã admiscentur. *H*, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota: Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus: consonantibus verò nullis: rectè itaque enuntiamus.

Hiulcus, Hiacchus, } trisyllaba: Hieronymus, Hieremias, } pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum *h* postponitur *c:* ut, Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariàm pinguntur literæ; majusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time, Regem honora:* & propria nomina; ut, *Henricus, Anglia.*

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur; nam hæ quidẽ vel scribi omnino, vel signari debent: ut *Musæ præsunt*, vel *Musæ præsunt.*

Literæ majusculæ. Literæ majusculæ, cùm solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum.

ut,
- A. Aulus.
- C. Caius.
- D. Decius.
- G. Gaius.
- L. Lucius.
- M. Marcus.
- P. Publius.
- P. R. Populus Romanus.
- P. C Patres conscripti.
- Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
- R. P. Respublica.
- Sp. Spurius.
- Sex. Sextus. (Romanus.
- S. P. Q. R. Senatus, populúsque
- T. Titus.
- T. C. Tua clementia. Et ejus generis infinita.

In

In numeris verò ſignificant,

I	1	Unum.
V	5	Quinque.
IX	9	Novem.
X	10	Decem.
XL	40	Quadraginta.
L	50	Quinquaginta.
XC	90	Nonaginta.
C	100	Centum.
D	500	Quingenta.
M	1000	Mille.

De ſyllabarum diſtinctionibus.

REctè ſcripturo diſcendum eſt in primis, ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere atque connectere.

In ſimplicibus vocibus *bd* vocali ſequenti adhæret; ut, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta:

ct	ut	Do-ctus,	gm	ut	A-gmen,
		San-ctus;	gn		I-gnis;
pſ	ut	Scri-pſi,	ſt	ut	Ve-ſter,
		Sum-pſi;			Magi-ſter;
ſc	ut	Pi-ſcis,	xi	ut	Anxius,
		Di-ſco;			Di-xi: &
tn	ut	Æ-tna;			ſimilia.

Inter *m* & *n* non interſeritur *p*. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro ſomnus; Colúpna, pro colúna.

Poſt *x* non ſcribitur *ſ*: ut Excribo, exolvo; non exſcribo. exſolvo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſerviendum eſt:

ut,	Occurro,	potiùs quàm	Obcurro.
	Officio,		Obficio.
	Aufero,		Abfero.
Et contrà:	Abſtineo,	non autem	Auſtineo.
	Obtineo,		Ottineo.
	Obrepo,		Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoepia. Orthographiæ [illegible]is Orthoepia, hoc est, emendatè rectèque loquendi ratio: ab ὀρθὸς rectus; & ἔπος, verbum.

Hîc in primis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, nè vel continuâ linguæ volubilitate ità sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad singulas quasq; voces longâ interspiratione consilescant, rictu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur; cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus. Iotacismus dicitur, quando (I litera pleniore sono & supra justum decorum extenditur: quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lambdacismus. Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operosè sonat: ut Ellucet, pro elucet; Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur; nempe quòd hanc literam pinguiùs justo pronuncient, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulsus. }

Ischnotes. Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enuntiamus quàm par est; ut cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Trau-

Trauliſmus eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpiùs repetitur: ut, Cacanit, pro canit: Tutullius, pro Tullius. Trauliſmus.

Huic vitio ut fœtidiſſimo, ità & periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius; ſi exigatur à pueris, ut nomina & verſus affectatæ difficultatis, ac plurimis & aſperrimis inter ſe coeuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſſimè volvant, ut,

Arx, tridens, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſpes, ſtrix.

--- poſtquam diſcordia tetra.

Belli ferratos poſtes portáſque refregit.

Plateaſmus eſt, quando craſſiùs & voce pluſquam virili loqui nitimur: ut cùm Plateaſmus.

Montes, Fontes, Pontes, efferimus Mountes. Fountes. Pountes.

Ut etiam pro Ergo, Sperma, Perago, efferimus Argo. Sparma. Parago.

Sunt & alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F; & è contrà, V, pro F: F pro V.

Ut Folo, Fis, Folui, Felle. pro Volo. Vis. Volui. Velle.

Et rurſum Vero, Vers, Verre, pro Fero. Fers. Ferre. V pro F.

S verò mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli, S.

pro Læſus, Viſus, Riſus, pronuntiantes Læzus. Vizus. Rizus.

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enuntiari volunt: Malè ergò H.

pro

pro	Homo,	Efferimus	Omo.
	Hamus,		Amus.
	Humus,		Umus.
	Chriſtus,		Criſtus.
	Chriſma,		Criſma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthongus,		Diptongus.
	Sphæra.		Spæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris, ubi *t* & *d* tanquam aſpiratas pronuntiant

ut	Amath,	Amat.
	Caputh,	Caput.
	Aputh,	Apud.

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De ſententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguendâ conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotâſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma. Subdiſtinctio, ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu potiùs reſpirandi locus; utpote quâ pronuntiationis terminus, ſenſu manente, ità ſuſpenditur, ut quod ſequitur continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum eſt ætate: cito pede præterit ætas;*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hâc item notâ diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut,

Juven.

Juv. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notatúrq; duobus punctis sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus; & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ità & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat actibus, ex intervallo sentitur.* Colon.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa: quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Parenthesis.

— Princeps (quia bella minantur
Hostes) militibus urbes præmunit & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato; sic (?) ut, Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur inprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cælebs* dicatur, quasi *cæleſtem vitam agens*; num *Lepus*, quasi *levipes*.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis, fortiter; lego, legit:* omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes Orationis sunt octo:
- declinabil.: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium*,
- indeclinab.: *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio*.

NOMEN.

Nomen.

NOmen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum, & Adjectivum.

Substantivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem Substantivum duplex: Appellativum, & Proprium.

Appellativum.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprii nominis tria sunt genera:

Prænomen.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero:* vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum.

Adjectivum est, quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut, *Piger, alacris, candidus, clemens.*

Adjectivum est duplex: Commune, & Proprium;

Commune.

Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus, malus, solers, satur.*

Proprium.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat, ut, *Gradivus Marti; Quirinus Romulo.*

DE

DE ACCIDENTIBUS. NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem : Nom. accidentia ſeptem.

Species, Figura, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species Nominum eſt duplex : { Primitiva, & Derivativa. } Species.

Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur. Primitiva.

Derivativa eſt, quæ aliunde formatur. Derivativa.

Primitivæ ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujuſmodi ;

Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut, *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectivum.

Fictitium, quod à ſono fingitur: ut, *Sibilus, tinnitabulum, ſtridor, clangor.* Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis* : Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in Relativa. Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo reſpondet : ut, *Talis, tantus, tot.* Redditivum.

Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur : Numerale.

Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale: ut, *Primus, ſecundus, tertius, quartus.* Ordinale.

Diſtributivum: ut *Singuli, bini, terni, quaterni.* Diſtributivum.

Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim, ut, *Quiſque, unuſquiſque, uterque, neuter:* vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.* Partitivum.

Univerſale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Univerſale.

Particulare: ut, *Aliquis, quiſquam, ullus, quidam.* Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirũ

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Etonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona derivatur;

ut, *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.*
Nerine, filia vel neptis *Nerei.*
Latoides, filius *Latonæ.*
Menelaïs, uxor *Menelai.*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majuſculus, minuſculus.*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale; *ut, Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut, *Hodiernus, heſternus, craſtinus clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta; ut, *Fictilis, coctilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*; aut compoſita, ut *Injuſtus.* Sunt qui huc addunt & decompoſitam; ut, *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus. Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut, *Pater.* Pluralis de pluribus; ut, *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus. Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox, quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam; atq; hic Patrius, gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus. Octavus caſus. Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam caſum com-

comprehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id eſt, *in cœlum*.

Accuſativus, qui & incuſativus, vel cauſativus dici poteſt, qui verbum ſequitur: utpote in quem actio verbi immediatè tranſit: ut, *Amo patrem*. Accuſativus.

Vocativus, quem & ſalutatorium vocant, vocandis compellandísve perſonis accommodatur. Vocativus.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri ſignificamus. Hic ſextus atque Latinus caſus appellatur, nempe quòd Latinorum ſit proprius. Ablativus. Latinus caſus.

DE GENERE.

Genus eſt ſexûs diſcretio. Et ſunt genera numero ſeptem: Maſculinum, cujus nota eſt *Hic:* fœmininum, *Hæc:* neutrum, *Hoc*: commune, *Hic* & *hæc:* commune trium, *Hic, hæc,* & *hoc:* dubium, *Hic* vel *hæc:* epicœnum ſeu promiſcuum, cùm ſub una generis nota utrumq; ſexum complectimur: ut, *Hic anſer, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præſens negotium non ità propriè ſpectare videtur, cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, ſed de qualitate vocum. Genera ſeptem.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc eſt differentia: quòd ubi ſemel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris, *Durus parens* aut *Canis fœta*; quamdiu de eiſdem ipſis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis ſubſtantivo poſito, etiamſi adjectivum maſculinum addideris, nihilo tamen ſeciùs de eadem re ſermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem eſſe & amaram*. Communis & dubii differentia.

Ut autem genera nominum ad amuſſim calleas, hi ſequentes canones tibi ſummâ diligentiâ imbibendi ſunt, quos & *Guliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII
Regulæ generales Propriorum.

Masculæ sunt nomina, divorum, virorum, fluviorum, mensium, ventorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas
Ut sunt divorum, Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
Ut Cato, Virgilius: fluviorum; ut Tibris, Orontes:
Mensium; ut October: ventorum, ut Libs, Notus, Auster.

De Fœmininis.

Fœminina dearum, mulierum, urbium, regionum, insularum. Exceptio. Etiam *Hippo. Etiam * Reate, Cere.

PRopria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: sive dearum
Sunt; ut, Juno, Venus mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut Græcia, Persis:
Insulæ item nomen; ceu Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamen quædam sunt urbium: ut ista
*Masculæ; * Sulmo Agragas; quædã neutralia; ut, * Argos,*
Tybur, Prænestes; & genus Anxur, quod dat utrumque.

Regulæ generales Appellativorum.

Appellativa arborum fœmin. *Rectiùs qui volunt *mas pinus*, viz. *Pinaster*. Nomina volucrum, ferarum, Exceptio generalis, * viz. de appellativis.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut alnus,
*Cupressus, cedrus. Mas * spinus, mas oleaster:*
Et sunt neutra, filer, suber, thus, robur, acérque.

Epicœna.

SUnt etiam volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum;
Ut, tigris, vulpes: & piscium; ut ostrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus ferat aptum.
*Attamen ex * cunctis quæ diximus antè notandum*
Omne quod exit in um, *seu Græcum sive Latinum,*
Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam.

Nam

Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà ut monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres Regulæ ſpeciales.

Prima regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitivo, ceu caro, carnis,
Capra, capræ, nubes, nubis, genus eſt muliebre.

Regula ſpecialis prima.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo; cujus generis ſunt omnia prīmæ & quartæ inflexionis: & ſecundæ etiam præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraq; tertiæ declinationis: cujuſmodi ſunt, Labes, labis; peſtes, peſtis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

MAſcula nomina in a *dicuntur multa virorum:*
Ut ſcriba, aſſecla, ſcurra, & rabula, lixa, laniſta:
Maſcula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as *& in* es; *& ab illis quot per* a *fiunt:*
Ut, ſatrapas, ſatrapa; athletes athleta. Leguntur
Maſcula item, verres, natalis; aqualis: ab aſſe
Nata, ut centuſſis: conjunge lienis & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, menſis, & enſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Et vermis, vectis, poſtis, ſocietur & axis.
Maſcula in er, *ceu venter: in* os, *vel* us; *ut logos, annus.*

1 Nomina virorum in *a*.
2 In *as*, *es*, & *a* primæ declinat. Græcorum.
* Sic Poeta, Cometa, Bibliopola.
3 Verres, &c.
In *er*, *os*, & *us*.

Fœminina non creſcentia.

FOeminei generis ſunt, mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acúſque,

Fœmin. excepta; in *er*, *or*, & *us*.

Porticus atque tribus, ſocrus, nurus, & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi:
His jungas os *in* us *vertentia Græca; papyrus,*
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Chryſtallus, ſynodus, ſapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Viz. Nardus, Methodus, Dialectus, &c.

Neutra non creſcentia.

NEutrum nomen in e, *ſi gignit* is, *ut mare, rete:*
Et quot in on *vel in* um *fiunt; ut barbiton, ovum;*
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoethes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, reſtis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaſelus,
Lecythus ac atomus, groſſus, pharus, & paradiſus.

Communia non creſcentia.

Excipe Puerpera.

COmpoſitum à verbo dans a, commune duorum eſt:
Grajugena a gigno, agricola à colo, id advena mon-
A venio: adde ſenex, auriga, & verna, ſodalis, (ſtrues
Vates, extorris, patruelis, perque duellis,
Affinis, juvenis, teſtis, civis, canis, hoſtis.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecunda.

NOmen, creſcentis penultima ſi genitivi
Syllaba acuta ſonat; velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant, quæ acuunt penultimam genitivi creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides.*

Omnia item monoſyllaba, præter *Vis.* Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis: ut ſint omnia deſinentia

In

In
- C, In, An } ut { Halec, halêcis. / Delphin, Titan } înis. / ânis.
- Ans } ut { Infans, Quadrans, } antis.
- Ens } ut { Continens, Triens } entis.
- Uns } ut { Decuns, decuncis.

In *er* longum, quæ à Græcis per *ηρ* ſcribuntur, ut, Character, Crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare Mulier haud rectè in hac claſſe collocatur.

In
- Inx, Anx } ut { Syrinx, ingis. / Phalanx, angis.
- Unx } ut { Deunx, Septunx, } uncis.
- Ons } ut { Effrons, Bifrons, } ontis.
- Ors } ut { Cohors, Conſors, } ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio; ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulã pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, onis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, alis. Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ênis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ων* Græca, quæ retinent *ω* in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Ægeon, ônis, & ōnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ur, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, ăris; hepar, hepătis.

In *or* Latina: ut Amor, timor, uxor, óris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant:

ut

ut, Arbor, marmor, æquor, ador, robur, &c. ŏris. Et Græca quoq; nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dates, Chremes, ētis.

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Pſophis, Crenis, īdis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

* Pyrois, entis.

In *os* Latina: Cuſtos, ōdis; Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ōtis.

Et Græca quæ retinent *ω* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis: Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us*, quæ mittunt genitivum ſingularem in ūtis, ūdis, ūris, untis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem; Pecus, pecŭdis.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quàm Græca: ut, Limax, fornax, thorax. Phæax, audax, bibax, ācis.

Excipe Græca quædam appellativa & gentilia: ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ăcis: Syphax tamen variat ācis & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; vibex, īcis, Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix, felix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis: præter Cappadox, ŏcis; Allobrox, ŏgis; & quædam alia.

In

In *ux*: ut, Pollux, Pollûcis. Cætera sunt tertiæ regulæ
In *yx*: ut, Bombyx bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.
In *s* Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops. Cecrops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Monosyllaba quædam.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam, Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser; vir, vas vadis, as, mas, Bes, Cres, præs, & pes, glis glir̃s habens genitivo: Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons simul & fons, Serps pro serpẽte, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx

Polysyllaba in *n* & *o*.

Mascula sunt etiam polysyllaba in n; *ut Acarnan, Lichen, & delphin: & in* o *signantia corpus; Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.*

In *er, or, os*.

Mascula in er, or, *&* os; *ceu crater, conditor, heros: Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in* dens; *Quale bidens, quando pro instrumento reperitur: Adde gigas, elephas, adamas Garamásque, tapésque, Atque lebes, Cures, magnes, unúmque meridies nomen quintæ, & quæ componuntur ab asse; Ut dodrans semis: jungantur mascula, Samnis, Hydrops, nyctícorax, thorax; & mascula vervex, Phœnix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his Sunt muliebre genus, Siren, mulier, soror, uxor.*

Neutra excepta ex acutê crescentibus.

Neutr. mel, & in *al, ar*, polysyl. Halec.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, Mel, fel, Lac, far, ver, cor, as, vas vasis, os ossis & oris, Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polysyllaba, in árque; Ut capital, laquear. Neutrum halec & muliebre.*

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc, Python, scrobs, serpẽs, bubo, rudens, grus Perdix, lynx, limax, stirps pro trunco, pedis & calx: Adde dies, numero tantùm mas esto secundo.

Com-

Communia acutè creſcentia.

Sunt commune, Parens, autórque, infans, adoleſcens.
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata;
* Sic Iatro. *Ut bifrons, cuſtos, bos, * fur, ſus, atque ſacerdos.*

Tertia & ultima regula ſpecialis.

Tertia regula ſpecialis.

NOmen, creſcentis penultima ſi genitivi
Sit gravis, ut ſanguis genitivo ſanguinis, eſt mas

Hæc ſpectant penultimam genitivi creſcentis gravantia: cujus generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis, de quibus ſuprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; Adulter, adultĕri; Presbyter, ĕri.

Compoſita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Compoſita item à gero & fero; ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, ĕri: & adjectiva quædam; ut, Tener, dexter, proſper, ĕri: ſatur, ŭri, Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in *a:* ut, Poema, dogma, ſophiſma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, martyris; Pſithyr, pſithyris

Omnia item in *ur* Latina; ut, Augur, murmur furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, Caput, capĭtis; Occiput, occipĭtis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ ſuperiùs excipiuntur: ut, Imago, ſatago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l:* ut, Annibal, ălis: mugil, ĭlis: Conſul, præſul, ŭlis.

In *en:* ut, pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca quæ ſumunt *o* parvum in penultima genitivi ſingularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ōnis.

In *or* Latina & Græca: ut, Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ōris.

In *as:* ut, Anas, anătis.

Et

Et Græca: ut, Archas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *ĕs* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præſes, deſes, ĭdis.

In *ĭs* Latina & Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropſis, ĭdis.

In *ar* Latina & Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

In *er* Græca: ut, aer, æther, ĕris.

In *s* præcedente conſonante, tam Latina quàm Græca: ut, * Excipe quædam in *ps*.

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis.
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis.
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

In *os* Latina: ut, Compos, ŏtis.

In *us* Latina & Græca: ut, pecus, decus, ŏris; Vellus, vulnus; ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, ſtorax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, aruſpex, ĭcis.

In *ix* Latina & Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Maſtix, ĭgis.

In *ox* Latina & Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox; Polyphilox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjŭgis; Redux, reducis.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Fœmin. Excepta ex graviter creſcentibus.

Fœminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do, *Quod* dinis *atq; in* go, *quod dat* ginis *in genitivo. Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque Monſtrat compago compaginis: adjice virgo, Grando, fides, compes, teges, & ſeges, arbor, hyémſque; Sic Bacchar, ſindon, Gorgon, icon, & Amazon.* Hyperdiſſyllabon in *do* & *go*.

Græcula in as *vel in* is *finita: ut Lampas, Iaſpis, Caſſis, cuſpis; in* us *vox una pecus pecudis dans: His forfex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex, Appendix, hyſtrix, coxendix, adde filixque.* Græcula in *as* & *is*.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in *a, en, ar, ur, us, put.* Excipe.

Est neutrale genus signans rem non animatam, (dan:
Nomen in a *ut problema*: en *ut omen*: ar *ut jubar*: u
Ut jecur: us *ut onus*: put *ut occiput. Attamen ex hi*
Mascula sunt pecten, furfur, sunt neutra cadaver,
Verber, iter, suber, pro sunge tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papaver,
Et fiser, atque filer, Neutra, æquor, marmor, ador qu,
Atque pecus quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexque:
Quamvis hæc melius vult mascula dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes;
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses:
*Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur;*
Ut conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

* Sic Artifex, municeps, particeps.

Regula Adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut felix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne;
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer, ut sacra, sacrum;
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ sexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usúque reperta:
Talia sunt pauper, puber, cùm degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes, atque superstes;
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.

Hinc

Hæc proprium quendã ſibi flexum adſciſcere gaudent,
Campeſter, volucer, celeber, celer, atque ſaluber:
Junge pedeſter, equeſter, & acer: junge paluſter,
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter ſic:
Hic atq; hæc celeris, ſurſum hoc celere eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atque aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATONE.

DEclinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

pRima declinatio complectitur quatuor terminationes. Prima nominum declinatio.

A, *As*, } ut, { Menſa; Æneas; } { *Es*, *E*, } ut; { Anchiſes; Penelope.

Porrò Græca ſunt omnia quæ in { *As*, *Es*, *E*, } finiuntur: ut, { Thomas, Anchiſes, Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut, Adam, Adæ; Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativum in *am* & in *an* facit; ut, Æneas, Æneam, vel Ænean: vocativum in *a*; ut, Æneas, Ænea.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut, Anchiſes, Anchiſen: in vocativo & ablativo *e* vel *a*: ut, Anchiſe, vel Anchiſa.

E genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum & ablativum in *e*: ut,

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: ut, Pater-familiâs, Filius-familiâs. Id quod veteres obſervabant in multis aliis: ut, Ennius, *Dux ipſe viâs.* *As* in genitivo.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cúmq; eo, filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*, Virgilius. *Nec aurâs, nec sonitûs memor.*

Aulaï, & Pictaï atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *âbus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc verò tam in *is*, quàm in *âbus*: Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECUNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, ut Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in *os* genitivum in *ô* mittunt, accusativum in *ûn*: ut, Androgeos, Androgeô. Accus. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *ûs*, vocativum formant in *û*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quàm in *e* mittere vocativum singularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum format in *ei* vel *eos*, dativum in *ei* accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, (pheon.

Nom.	Orpheus. (pheos.	Acc.	Orphea. *Ovid* Or-
Gen.	Orphei *vel* Or-	Voc.	Orpheu.
Dat.	phei.	Abl.	Orpheo.

Notandæ sunt deniq; syncopationes istæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item

Item anomala ista *Ambo* & *Duo*; quas duas voces Poetæ etiam in accusativo masculinas usurpant: ut, Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.* Hor. *Nè vos titillet gloria, jure-jurando obstringam ambo.* Cic. in Phil. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Accusativus singularis.

Quorundam accusativi flectuntur tantùm in *im*: ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tiberim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*.

Ablativus.

Ablativus regulariter in *e* desinit: ut, Pectus, salus; ablativo, Pectore, salute.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut, Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra desinentia in *al*, *ar*, &*e*, ablativum magnâ ex parte mittunt in *i*: ut,

Vectigal,	Ablat.	Vectigali,
Calcar,		Calcari,
Mare,		Mari.

Retis.

Ablativus rete à nominativo retis est, non à nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo, Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe:

Soracte,	Ablat.	Soracte,
Et hæc propria Prænestе,		Prænestе,
Reate.		Reate.

Festorum nomina.

Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt: ut, Agonalia, Vinalia; genitivo, Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in *ium:* ut, Floralia, Feralia; genitivo Floralium, Feralium.

Aliquando verò tam in *orum*, quàm in *ium*: ut Parentalia, Saturnalia; genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum, vel *ium*.

Menſium nomina. Dativus verò & ablativus in *bus:* ut, Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem format prædictos caſus.

Menſium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* ſolùm mittunt: ut, September, Aprilis; ablativo Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantùm definit, iis ablativus exit in *i*: ut, Sitim, tuſſim; ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is* vel *er*, & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci: Sic Acer, acris, acre; ablativo Acri.

Nota. Licèt Poetæ interdum metri causâ *e* pro *i* uſurpent.

Cætera adjectiva tam in *e* quàm in *i* mittunt: ut, Capax, duplex; ablativo Capace, duplice, vel ci.

Præter Pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum: ut, Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam: ut, Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rariùs autem Civis, } Abla- { Cive vel Civi.
Rariùs etiam Arpinas, } tivo { Arpinate vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im* finiunt: ut, Puppis, navis; ablativo Puppe, nave, vel *i*. Et verbalia item in *trix:* ut, Victrix, altrix; ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia:* ut, Molli, duplice vel ci; nominativo plurali Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura vel pluria, apluſtra vel apluſtria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitivus pluralis.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, Utilium; puppe vel pi, puppium.

Præter comparativa: ut, Majorum, meliorum.

Item, præter iſta; upplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At Plus plurium format.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt, Sapientûm pro ſapientium, ſerpentûm pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut, { Collis, Menſis, Auris. } in genitivo, { Collium, Menſium, Aurium. } Adde iſtis

Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: nix nivium: Os oſſium: Faux, faucium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium: Alituum ab ales aſſumit *u*.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Accuſativus pluralis.

Quorum genitivi plurales deſinunt in *ium*, accuſativum formant per *es*, & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes, vel *eis*.

Græcorum declinatio.

Græco fonte derivata plexaque quando juxta linguæ

ſuæ morem variantur. genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis; genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve; ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accuſativum in *a* (niſi ſint neutrius generis in *a* non terminata) ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos	Accuſat.	Tethyn.
Decapolis, lios		Decapolin.
Geneſis, ſios		Geneſin.
Metamorphôſis, ſios		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt; alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atq; hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin: Themis, genitivo Themidos & Themios, accuſativo Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt:

ut,	Sapphô, Sapphûs,	hanc	Sapphô.
	Mantô, Mantûs,		Mantô.
	Cliô, Cliûs,		Cliô.

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt: in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Pallas, Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo, ô Palla, Theſeu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos,	Vocativo, ô	Phylli.
Alexis, Alexios,		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Græca neutra in *a*. Neutra ſingularia in *a*, Græca ſunt: ut, Problema, poema: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum*: ut, Hoc Problematum, hoc poematum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore uſu ſunt: ut, Problematis, poematis.

QUAR.

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominum.

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt; nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u:* ut, Manus, genu.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixérunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Terent. *Ejus anuis causâ*, Idem; *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus ſingularis.

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *u:* ut, Fructui, concubitui: rariùs Fructû, concubitû.

Virgilius; *Quòd neque concubitû indulgent.*

Terent. *Veſtitû nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iëſus.

Iëſus in accuſativo Iëſum habet; in reliquis verò caſibus ubique Iëſu.

Dativus & ablativus pluralis.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus.*

Cætera omnia in *ibus:* ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

QUinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus ſingularis.

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es, ii,* & *e* exibat:

Cicero; *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgil. *Munera lætitiámque dii.*

Saluſt. *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiã diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum autorum lectione, partim à ſequentibus regulis, diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

Heteroclita quæ ſunt.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, ſuperántve, Heteroclita ſunto.

Variantia genus.

1 Fœm. ſing. neut. plur.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus infelix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod, niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. ſing. maſcul. & neut. plur.
3 Neut. ſing. maſc. tantùm plur.
4 Neut. ſing. fœm. plur.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque,
Raſtrum, cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum;
Argos item & cœlum ſunt ſingula neutra: Sed audi,
Maſcula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinum, & hinc epulum, quibus additò balneum; & hæc ſunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo:
Balnea plurali Juvenalem conſtat habere.

Except. 5 Maſc. ſing. neutr. plur. 6 Maſc. & neutr. plur.

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mœnalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque
Tartara, Taygetus, ſic Tœnera, Maſſica & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque
Sibilus atque jocus, locus, & Campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur, manca eſt numero, caſúve propago.

Aptôta.

1 Aptôta ſunt, quæ à recto non variant caſum,

Quæ nullum variant caſum; ut, fas, nil, nihil, inſtar:
Multa & in u, ſimul i; ut ſunt hæc, cornúque, genúque:
Sic gummi, frugi; ſic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Mono-

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit una:
Ceu, noctu, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu. Plurali legimus astus:
Legimus inficias; sed vox ea sola reperta est.

2 Monoptôta sunt, quæ unico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Ut fors forte dabit sexto, sponte quoque sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Fugeris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete; junge vicem, sexto vice: nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuêre secundo.

3 Diptôta, quæ duobus casibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut preces, atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto frugis caret & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

4 Triptôta, quæ tribus casibus.

Quæ referunt; ut qui: quæ percontantur; ut ecquis;
Et quæ distribuunt; ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi; ut, quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu: & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.

5 Defect. vocativo.

Propria cuncta notes, quibus est natura coercens,
Plurima nè fuerint: ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalúsque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla;
In quibus autorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.

6 Propria defect. plur.

Neut. singul. carent. quibusd. casibus plural.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thûsque
Treis tantum similes voces pluralia servant.

1 Masc. defect. plural.
2 fœm. carent. plural.

Hesperus & vesper, pontus, limûsque, fimûsque,
Sic penus, & sanguis, sic æther, nemo, sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum,

Singula fœminei generis pluralia rarò,
Pubes, atque salus, sic talio cum indole, tussis,
Pix, humus, atque lues sitis & fuga; junge quietem:
Sic cholera, atque fames, bilisque, senecta, juventus

Nota.

Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quinta,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciésque, diésque;
Quas voces numero totas licet esse secundo,
Istis multa solent mulichria nectere; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum
Rariùs his numerum, quandoque sed adde secundum

3 Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deserre secundum,
Delicium, senium, lethum, cœnúmque, salúmque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscúmque, penúmque,
Fustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec:
Adde gelu, solium, jubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi, si observes, occurrent multa legenti.

1 Masculina carent. sing.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minercæ;
Cùm genus assignant, natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique.
Et quæcunque legas passim similis rationis.

2 Fœmin. carent. sing.

Hæc sunt fœminei generis, numeríque secundi,
Exuviæ, phalcræ, graviésque, manubiæ, & idus,
Antiæ, & induciæ simul insidiæque, minæque,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæque calendæ.

Quisqui-

Quiſquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque,
Feriæ, & inferiæ; ſic primitiæque, plagæque
Retia ſignantes, & valvæ, divitiæque;
Nuptiæ item, & lactes: addantur Thebæ, & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

3 Neutra carentia ſingulari.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur,
Mœnia, cùm teſquis, præcordia, luſtra ferarum,
Arma, mapalia; ſic bellaria, munia, caſtra;
Funus juſta petit, petit & ſponſalia virgo;
Roſtra diſertus amat; puerique crepundia geſtant;
Infantésque colunt cunabula; conſulit exta
Augur, & abſolvens ſuperis effata recantat.
Feſta Deûm poterant, ceu Bacchanalia, jungi:
Quòd ſi plura leges, licet hâc quoque claſſe reponas.

Redundantia.

1 Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, tonitrus, tonitrúque;
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus, tignúmque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctúmque; ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis:
Sinus & hoc ſinum vas lactis, mendáque mendum,
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum:
At Lucanus ait, Cornûs tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed, quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

2 Nominativi ex accuſativis Græcis in *a*.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, craterâque crater;
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit; nec vult panthera domari.

3 Rectum variantia.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, ſtipis & ſtips;

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, ſcobis & ſcobs,
Pulvis item pulver, pubes puberi quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, adórque;
His & apes & apis, plebs plebis: Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Ut, delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus ſic Meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio cauta.

4 Declinationem variantia.

Hæc ſimul & quarti flexûs ſunt atque ſecundi:
Laurus enim lauri facit, & laurûs genitivo;
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur;
Sic lacus, atque domus; licet hæc nec ubique recurrant.
His quoque plura leges, quæ priſcis jure relinquas.

5 Adjectiva luxuriantia.

Et quæ luxuriant ſunt adjectiva notanda
Multa, ſed imprimis quot & hæc tibi nomina ſundunt,
Arma, jugum nervus, ſomnus, clivúsque, animúsque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera, bacillum.
A quibus us ſimul is formes; ut, inermus inermis.
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum comparatio.

COmparantur nomina, quorum ſighificatio augeri minuíve poteſt.

Gradus comparationis ſunt tres:

Poſitivus gradus.

Poſitivus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: ut Albus, niger, probus, improbus,

Comparativus.

Comparativus, qui ſignificationem ſui poſitivi per adverbium Magìs auget: ut, Albior, probior; id eſt, Magìs albus, magìs probus. Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i*, additâ ſyilabâ *or*: ut, ab Amici, pudici, fit Amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui ſupra poſitivum cum adverbio Valde, vel Maximè ſignificat: ut,

Doctiſſi-

Doctiſſimus, } id eſt, valde } Doctus.
Juſtiſſimus, } vel maximè } Juſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i*, adjectis *ſ* & *ſimus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidiſſimus, prudentiſſimus.

Quæ verò poſitiva in *r* deſinunt, adjecto *rimus* ſuperlativum formant: ut, Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus. In rimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter; Maturimus, ſive Maturiſſimus, ab antiquo Matur.

Sex iſta in *lis*, ſuperlativum formant: mutando *is* in *limus*: nempe, Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus. In lis.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus, à dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſſimus, à loquor. Derivat. à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, uſurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, } volo } Magnificus, } facio.
Benevolentior, } volo } Magnificentior, } facio.
Benevolentiſſimus, } volo } Magnificentiſſimus, } facio.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nominum in *us* purum.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum eſt, ut quæ in legendis autoribus rarò occurrunt, rarò itidem uſurpentur.

Cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur;

Aſſiduior, ſtrennior, egregiiſſimus, mirificiſſimus, pientiſſimus, vel piiſſimus, ipſiſſimus:

Perpetuiſſimus, } Exiguiſſimus; apud *Ovidium*.
Tuiſſimus, } Multiſſimus, apud *Ciceronem*.

COM-

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus: ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citrá, citerior, citimus. Intrá, interior, intimus. Infrá, inferior, infimus. Extrá, exterior, extimus vel extremus. Suprá, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Poſt, poſterior, poſtremus. Ultrá, ulterior, ultimus. Propè, propior, proximus; à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpe, ſæpius, ſæpiſſime.

Comparatio manca.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, Inclytiſſimus. } Meritus, Meritiſſimus.
Opimus, Opimior. } Siniſter, Siniſterior.
Ocyor, Ocyſſimus, } ab ὠκύς.

Novus, Noviſſimus. } Juvenis, Junior.
Adoleſcens, Adoleſcentior. } Senex, Senior,
Potior, Potiſſimus. } Maximus natu.

Longinquus, Longinquior. } Antè, Anterior.
Penè, Peniſſimus. } Nuper, Nuperrimus.

Comparatio abuſiva.

Interdum autem à ſubſtantivo fit comparatio; ſed abuſivè: ut, Neronior, Cinædior, Pœnior, à Nerone, Cinædo, Pœno.

Com-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	POSITIVUS.	COMP.	SUPER.
	Prudens. Felix. Dulcis. Tener. Doctus.		
Nom.	ns, er, is a is x ns um e	ior ior ius	mus ma mum
Gen.	i æ is i	ioris	mi mæ mi
Dat.	o æ i o	iori	mo mæ mo
Accuſ.	um em em em am em em em um e x ns	iorem iorem ius	mum mam mum
Voc.	e, er, is a is x ns um s	ior ior ius	me ma mum
Ablat.	o â e o i i	iore iori	mo mo mâ

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.		COMP.	SUPER.
	Docti. Teneri.	Dulces. Felices. Prudentes		
Nom.	i	es	iores	mi
	æ	es	iores	mæ
	a	ia	iora	ma
Gen.	orum arum orum	ium	iorum	morum marum morum
Dat.	is	ibus	ioribus	mis
Accuſ.	os	es	iores	mos
	as	es	iores	mas
	a	ia	iora	ma
Vocat.	i	es	iores	mi
	æ	es	iores	mæ
	a	ia	iora.	ma
Ablat.	is	ibus	ioribus	mis

DE

PRonomen est pars orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliquâ utimur.

Pronomina sunt quindecim: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, Qui, quæ quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidentia Pronomini.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Pronominum Species.

Species pronominum est duplex; Primitiva, & Derivativa.

Primitiva.

Ad Primitivam spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Demonstrativa.

Ex Primitivis, alia sunt demonstrativa, alia relativa.

Relativa.

Demonstrativa dicuntur eadem, quæ Primitiva; nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Derivativa.

Relativa autem sunt, ille, ipse, iste, hic is, idem, qui.

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva.

Possessiva sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & sectas significent: ut, Nostras, vestras, & Cujas nomen.

DE NUMERO.

Numerus in Pronomin.

Numerus Pronominum duplex est, Singularis, ut Ego; Pluralis, ut Nos.

DE CASU.

Casus in Pronomin.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus noster, nostras. *Martialis* tamen Pronomini *Ipse* vocativum tribuere videtur, cùm ait,

Ut Martis revocetur amor, summique Tonantis,
A te Juno petat cestos, & ipsa Venus.

DE

DE GENERE.

Genera Pronominum. Genera sunt in Pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: ut Ego, tu, sui: alia per tria genera variantur: ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio prima. Declinationes pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*; ut, Ego, tu; genitivo, Mei, tui; & sui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda. Genitivus secundæ desinit in *ius* vel *jus*: cujus formæ sunt, Ille, ipse, iste: genitivo Illius, ipsius, istius, Hic, is, qui: genitivo hujus, ejus, cujus.

Tertia. Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus sortis sunt,

Nominativo,	Genitivo,
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, sua, suum,	Sui, suæ, sui.
Noster, nostra, nostrum,	Nostri, nostræ, nostri.
Vester, vestra, vestrum	Vestri, vestræ, vestri.

Quarta. Genitivus quartæ habet *âtis*: ex quo ordine sunt,

Nostras, Vestras, Cujas.	Genitivo Nostrâtis. Vestrâtis. Cujatis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ Pronominum. Personæ pronom. sunt tres; Prima, Secunda, Tertia, ut, Ego, Tu, Ille.

DE FIGURA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut, ego: Composita, ut Egomet.

Pronominum compositio. Pronomina inter se componuntur: ut, Egoipse, tuipse, suiipsius, meiipsius.

Nom.

Nom. { Iſtic, iſtæc, Iſtoc, *vel* iſtuc. } Accuſ. { iſtunc, iſtanc, iſtoc, *vel* iſtuc. } Ablat. { iſtoc. iſtac. iſtoc. } 1 Inter ſe.

Pluraliter, nominativo & accuſativo iſtæc. Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, Cujuſmodi, hujuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi. 2. Cum nominibus.

Componuntur & cum præpoſitionibus: ut Mecum, tecum, ſecum nobiſcum, vobiſcum quîcum, quibuſcum. 3. Cum præpoſitionibus.

Componuntur etiam & cum adverbiis: 4 Cum adverbiis.

ut, { Eccum, eccam, Eccos, eccas. } ab *Ecce* & *is*. { Ellum, ellam, Ellos, ellas. } ab *Ecce* & *ille*: Ut & Idem quoque ab *is* & *demum*.

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine. Accuſativo hunccine, hanccine, hoccine. Ablativo hoccine, hâccine, hoccine. Plural. Hæccine, neutrum. 5. Cum conjunctione.

Componuntur deniq; cum ſyllabicis adjectionibus, ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*. 6. Cum ſyllaba adject.

Met adjicitur primæ & ſecundæ perſonæ: ut Egomet, meimet, mihimet memet, noſmet, &c. Sic Sibimet quoque ac ſemet dicimus. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, nè putetur eſſe verbum à tumeo; ſed tuimet, tibimet, temet, noſmet, &c.

Te adjicitur iſtis, Tu, ut tute, Te, ut tete. Te.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iſte, quoties in *s* deſinunt; ut, Hujuſce, hiſce, illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce. Ce.

Pte apponitur iſtis ablativis { Meâ, Tuâ, Suâ, Noſtrâ, Veſtrâ, } ut, { Meapte. Tuapte. Suapte. Noſtrapte. Veſtrapte. } Pte.

Interdum etiam masculis & neutris adjici solet: ut, Meopte Marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno, &c.

Quis. Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis in compositione hisce particulis postponitur,

En, Ne, Alius, Num, Si,	ut,	Ecquis, Nequis, Aliquis, Nunquis, Siquis,	Et hæc, tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali *qua* habent non *quæ*: ut Siqua mulier, Nequa fagitia, &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrunq; in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compositione,

Nam, Piam, Putas, Quam, Que.	ut,	Quisnam, Quispiam, Quisputas, Quisquam Quisque:	Et hæc ubiq; (præterquá in ablativo singulari) *qua* habent, non *qua*: ut, Quænam doctrina? Negotiu quæpiam, Optima quæq;

Quis. Quis etiam cum seipso componitur: ut, Quisquis: quod & in hunc modum variatur;

Nominativo, Quisquis, quicquid; Accusativo, Quicquid; Ablativo, Quoquo, quaqua quoquo.

Qui. Qui in compositione præponitur his particulis,

Dam, Vis, Libet, Cunq;	ut,	Quidam, Quivis, Quilibet, Quicunq;:	Et hæc ubiq; (præterquam in ablativo singulari) *qua* retinent, non *qua*: ut, Quædam puella, Quæcunq; ficinora.

DE VERBO.

VErbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agere ve, aut pati significat: ut, Sum, existo: moveo, moveor: tango, tangor.

Verbum

Verbum dividitur imprimis in Perſonale, ut Doceo; & Impersonale, ut Oportet.

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur, ut Ego lego, tu legis, hic legit illi legunt. Verbum Perſonale.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diverſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur, nec variatur; ut, Pœnitet, tædet, miſeret, oportet. Verbum Impersonale.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt iſta; Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Perſona, Numerus, Conjugatio.

DE GENERE.

Quinque ſunt verborum genera, { Activum, Passivum, Neutrum, } Deponens. Commune.

ACTIVUM.

Activum eſt, quod agere ſignificat; & in *o* finitum, Passivum in *or* formare poteſt: ut Doceo, doceor: Lego, legor. Activum.

PASSIVUM.

Paſſivum eſt, quod pati ſignificat; & in *or* finitum, Activi formam *r* demipto, reſumere poteſt: ut, Amor, amo. Afficior, afficio. Passivum.

NEUTRUM.

Neutrum eſt, quod in *o* vel in *or* finitum, nec activam nec paſſivam formam integrè induere poteſt; ut. Curro, ambulo, jaceo, ſum. Neutrum.

Neutrorum tria ſunt genera:

Nam aliud Subſtantivum dicitur; ut, Sum, es, eſt, ſumus, &c. Aliud Abſolutum; ſic dictum, quòd ipſum per ſe ſenſum abſolvat. Neutrum Subſtantivum.

Atque hoc rurſum duplex eſt: Nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeuntem; ut, Ambio, dormio, pluit, ningit; alterum verò paſſionem in ipſo complexam indicat; ut, Palleo, rubeo, albeſco, nigreſco. Neutrum Abſolutum.

Deponens. Tertium genus neut.

Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum, } Vinum bibitur.
Curro stadium, } Stadium curritur.
Vivo vitam, } Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habens ut, Loquor verbum: vel neutrius, ut, Philosophor.

COMMUNE.

Commune. Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multáque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi Verborum sex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: ut, *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem usurparur: ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *An in æstu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus. Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Propertium, *Aut si es dura, nega. sin es non dura, venito.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas;*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occurrare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur. *(cerù* Cic. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ se-* Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin

Quin & illa passiva, *Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit*, præteriti imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua atque invito Numine, Troes
Italiam petiêre; luant peccata nec illos Juvenis auxilio.

Denique aliquando etiam suppositivus aut hortativus appellatur: ut, Virgilius;

---eamus & in media arma ruamus.

Optativus. Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Utinam bonis literis suus detur honos.*

Modus optativus, potentialis, & subjunctivus quinq; separata eisdem vocibus tempora habere videntur: ut, est autor Linacrus. Præterea notandum est, præsens hujusmodi assumere quandoq; significationem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis. Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadem à summo, minimóque poeta*; pro *poteris expectare. Non expectes ut statim gratias agat, qui sanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro, *vult affirmare.*

Græcorum optandi modus. Græci hunc modum nunc per indicativum, nunc per optativum & particulam α exprimunt.

Subjunctivus. Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit: ut,

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nota. Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictũ est) conveniunt: discernuntur verò significatu & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cuipiam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem

tem ſemper aliquam conjunctionem annexam habet ut, *Si venero; Ut taceas; Cùm cœnavero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati ſignificat, at citra certam numeri & perſonæ differentiam: ut, *Malim probus eſſe, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora ſunt quinque.

Præſens. Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur: ut *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo priùs quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem: ut,

Virgil. *Hìc templum Junoni ingens Sidonia Dido Condebat.* Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita abſolutaque ſignificatur actio, Hoc in paſſivis, deponentibus, & communibus duplex eſt; & ob id duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: ut, *Pranſus ſum.* Alterum quo ulteriùs præteritum indicatur; ut, *Pranſus fui.* Non enim, ſi modò *pranſus ſis, pranſus fui* commodè aptéve dixeris.

Pluſquam-perfectum. Pluſquam-perfectum, quo actio jamdiu præterita ſignificatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda ſignificatur.

Hic Promiſſivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut Ovid. *Ibimus, ô Nymphæ, monſtratáque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt, quod Exactum vocant: ut, *Vidcro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentiè feceris.*

Quod quidem exactum futurum, etiam in ſubjunctivo modo reperitur: ut, (*gero,*

Plin. *Ero ſecurior, dum legam, ſtatímq; timebo cùm le-*

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: ſimplex, ut Facio: compoſita, ut Calefacio.

Verba

Verba compoſita, quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt; Defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλεω. Percello, à κελλω.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio; ut, Ferveo. Primitiva.

Derivativa, quæ à primitiva deducitur; ut, Ferveſco. Derivativa.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potius, & augmentativa appellat) in *ſco* deſinunt: ut, Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco. Inchoativa.

Hæc autem inchoationem ſignificant; ut, Luceſcit, id eſt, *incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut, apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitq; tuendo*: hoc eſt, *magis magiſque ardet*. Ex his pleraq; pro thematibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, hiſco, conticeſco*; id eſt, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa deſinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut, Viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo; ſecto, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam; vel conatum: ut, Dictito, id eſt, *frequenter dico*; Viſo, id eſt. *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico; & ſimilia, id genus, quæ à Grammaticis etiam apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſiderativa finiunt in *urio*: ut Lecturio parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum primitivorum ſtudium atque appetentiam quandam adjiciunt: ut, Lecturio, id eſt, *legere cupio*; Cœnaturio, id eſt, *cupio cœnare*. Deſiderativa.

Diminutiva in *lo* vel *ſſo* exeunt: ut Sorbillo, cantillo, pitiſſo; id eſt, *parùm ac modicè ſorbeo, canto, bibo*. Diminutiva.

Imitativa. Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeò delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo: Singularis, ut, Lego; Pluralis, ut, Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ *Guliel. Lilii* de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ compendiosissimæque, nec sanè minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. DE SIMPLICIUM Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

Ás, avi. * Hypermeter versus plus justo unâ syllabâ constat, sed collidendâ cum prima voce sequentis versûs; id quod omnium commune est.

AS *in præsenti perfectum format in* avi;
Ut, no, nas, navi; vocito, vocitas, vocitavi:
Demo lavo, lavi; juvo juvi, nexóque, nexui; *
Et seco, quod secui, neco, quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat:
Sic domo quod domui, tono quod tonui: sono verbum
Quòd sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat,
Atque cubo, cubui: rarò hæc formantur in avi,
Do, das, ritè dedi; sto, stas, formare steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES *in præsenti perfectum format* ui *dans:* Es, ui.
Ut nigreo nigres nigrui: jubeo excipe jussi,
Sorbeo sorbui, habet sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videóque
Vult vidi; sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.

Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vúltque momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vúltque totondi.

L *vel* R *ante* geo *si stet,* geo *vertitur in* si; Geo.
Urgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Dat fleo flesi flevi, leo les levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi:
Amanco mansi formatur; torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo *fit* vi, *ut* ferveo *fervi:* Veo.
Niveo & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixi: cieo civi, vieóque vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hîc manifestum.
Bo *fit* bi, *ut* lambo *lambi: scribo excipe scripsi,* Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co *fit* ci, *ut* vinco *vici: vult* parco *peperci* Co.
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do *fit* di, *ut* mando *mandi: sed* scindo *scidi dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudíque;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:
Fungè cado cecidi, pro verbero cædo cecîdi:
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi. Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go

Go. Go *fit* xi, *ut* jungo *junxi*: *sed* r *ante* go *vult* fi;
Ut spargo *sparsi*, lego *legi*, & ago *facit egi*;
Dat tango *tetigi*, pungo *punxi*, pupugique:
Dat frango *fregi*: cùm *signat* pango *pacisci*,
Vult pepigi; *pro* jungo *pegi*; *pro* cano *panxi*.

Ho. Ho *fit* xi, traho *seu* traxi *docet*, & veho vexi.

Lo. Lo *fit* ui, colo *ceu* colui: *psallo excipe cum* p.
Et *sallo fine* p; *nam salli formatutrumque*:
Dat vello *velli vulsi quoque*, fallo *fefelli*,
Cello *pro* frango, *ceculi*; pello *pepulique*.

Mo. Mo *fit* ui vomo *ceu* vomui: *sed* emo *facit emi*:
Como petit *compsi*, promo *prompsi*: adjice demo
Quod *formatdempsi*, sumo *sumpsi*, premo *pressi*.

No. No *fit* vi, fino *ceu fivi*: temno *excipe tempsi*;
Dat sterno *stravi*, sperno *sprevi*, lino *levi*,
Interdum lini & livi, cerno *quoque crevi*:
Gigno, pono, cano, *genui*, posui, cecini *dant*.

Po. Po *fit* psi, *ut* scalpo *scalpsi*: rumpo *excipe rupi*;
Et strepo *quod formatstrepui*: crepo *quod crepui dat*.

Quo. Quo *fit* qui, *ut* linquo *liqui*: coquo demito *coxi*.

Ro. Ro *fit* vi, sero *ceu pro* planto & semino, sevi,
Quod serui *melius dat*, mutans *significatum*:
Vult verro *verri* & *versi*, uro *ussi*, gero *gessi*,
Quæro quæsivi, tero *trivi*, curro *cucurri*.

So. So, *velut accerso*, arcesso, incesso, atque lacesso,
Formabit sivi: *sed* tolle capesso *capessi*,
Quódque capessivi facit, atque facesso *facessi*;
Sic viso visi; *sed* pinso *pinsui habebit*.

Sco. Sco *fit* vi, unpasco *pavi*: *vult* posco *popposci*,
Vult didici disco, *quexi formare* quiniſco.

To. To *fit* ti, *ut* verto *verti*: *sed* sisto *notetur*
Pro facio stare activum, *nam jure stiti dat*.
Dat mitto *misi*, petii peto *sive petivi*.
Sterto *stertui habet*, meto *messui*: ab ecto *fit* exi,
Ut flecto *flexi*: pecto *dat pexui*, *habétque*
Pexi; *etiam* necto *dat nexui*, *habet quoque nexi*.

Vo. Vo *fit* vi, *ut* volvo *volvi*: vivo *excipe vixi*.

Nex

Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit. Xo.
Fit cio ci: *ut, facio feci, jacio quoque jeci:* Cio.
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.
Fit dio di, *ut fodio fodi.* Gio *ceu fugio* gi. Dio. Gio.
Fit pio pi, *ut capio cepi: cupio excipe pivi.* Pio.
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.
Fit rio ri, *ut pario peperi.* Tio *ssi, geminans* s, Rio. Tio.
Inquatio quassi, quod vix reperitur in usu.
Denique uo *fit* ui; *ut statuo statui: pluo pluvi* Uo.
Format, sive plui, struo sed strüxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat is ivi, *ut monstrat scio scis tibi scivi:* Is, ivi.
Excipias venio dans veni, cambio campsi. Excip. Venio, cambio, &c.
Raucio rausi, farcio farsi, sartio, sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio, vinxi;
Pro salto salio salui, & amicio * *amicui dat:* * Pes proceleusmaticus.
Parcius utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, farcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem simplex & compositivum,
Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, compósto non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo;
Atque à do, disco sto, posco, ritè creatis.
A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi::
Applico, complico, replico, & explico, ui *vel in* avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen inde Oleo.
Quodvis compositum, melius formabit olevi:
Simplicis at formam redolet sequitur subolétque.
Composita à pungo formabunt omnia punxi: Pungo.

Vult

Do. *Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi:*
Natum à do, quando eſt inflexio tertia; ut addo,
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: *at unum*
Sto. *Abſcondo, abſcondi. Natum à ſto, ſtas,* ſtiti *habebis.*

Mutantia primam vocalem in *E*.

VErba hæc ſimplicia præſentis præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant.*
Damno, lacto, ſacro, fullo, arceo, tracto, fatiſcor,
Pario. *Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo, parióque,*
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera ſed perui *velut hæc, aperire, operire.*
A páſco pavi tantùm compoſita notentur
Hæc duo, compeſco, diſpeſco, peſcui *habere:*
Cætera, ut epaſco, ſervabunt ſimplicis uſum.

Mutantia primam vocalem in *I*.

* Poſthabeo ſimplicis formam ſervat. *HÆc,* * *Habeo, luceo, ſalio, ſtatuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo, cecidi,
Tango, egeo, teneo, tacco, ſapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant:*
Cano. *Ut rapio rapui, cripio, eripui: à cano natum*
Præteritum per ui, *cen, concino concinui, dat.*
Placeo. *A placco ſic diſpliceo: ſed ſimplicis uſum*
Hæc duo, complaceo cum perplacco, bene ſervant.
Pango. *Compoſita à pango retinent a quatuor iſta,*
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
Manco. *A manco manſi,* minui *dant quatuor iſta,*
Præminco, eminco, cum prominco, immincóque:
Simplicis at verbi ſervabunt cætera formam.
Scalpo, calco, ſalto. *Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto,* a *per* u *mutant:*
Claudo, quatio, lavo. *Id tibi demonſtrant exculpo, inculco, reſulto.*
Compoſita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt a:
Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatióque,
Percutio, excutio: à lavo, proluo, diluo, nata.

Mutan-

Mutantia primam vocalem in *I*, præterquam in præterito.

HÆc si componas, *Ago, emo, sedeo, rego, frango,* Excipitur
Et capio, facio, lacio, specio, premo, semper Coemo.
Vocalem primam præsentis in i sibi mutant,
Præterita nunquam; ceu frango, refringo refregi:
Accapio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Námque suum simplex perago sequitur, satagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo coegi:
A rego sic pergo perrexi, vult quoque surgo Ago.
Surrexi, media præsentis syllaba adempta. Rego.
Facio.
Nil variat facio, nisi præpositio præeunte:
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
*A lego nata, re, * se, per, præ, sub, trans, præeunte,* Lego.
Præsentis servant vocalem, in i cætera mutant:
De quibus hæc: intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi *faciunt, reliqua omnia* legi.

De Simplicium verborum Supinis.

NUnc ex præterito discas formare supinum,
Bi *fibi* tum *format, sic namq; bibi bibitum fit.* Bi.
Ci *fit* ctum, *ut vici victum, testatur & ici* Ci.
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di *fit* sum, *ut vidi visum: quædam geminant s;* Di.
Ut, pandi passum, sedi sessum, adde scidi, quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam advertas, quod syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonsum docet, atque cecîdi
Quod cæsum & cecidi quod dat casum, atque tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atque pepêdi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi *fit* tum, *ut legi lectum, pegi pepegíque* Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li. Li *fit* ſum; *ut* ſalli, *ſtans pro* ſale condio, ſalſum:
Dat pepuli pulſum, ceculi culſum, atque ſefelli
Falſum; dat elli vulſum: tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi, qui. Mi, ni, pi, qui, tum *fiunt*, *velut hîc* manifeſtum
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cæpio cæptum.
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. Ri *fit* ſum, *ut* verri verſum: peperi excipe partum.

Si. Si *fit* ſum, *ut* viſi viſum: tamen ſ geminato
Miſi formabit miſſum: fulſi excipe fultum,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum,
Uſſi uſtum, geſſi geſtum, torſi duo, tortum
Et torſum; indulſi indultum, indulſúmque requirit.

Pſi. Pſi *fit* tum, *ut* ſcripſi ſcriptum: campſi excipe campſum.

Ti. Ti *fit* tum; à ſto namque ſteti, à ſiſtóque ſtiti fit
Præterito commune ſtatum: verti excipe verſum.

Vi. Vi *fit* tum, *ut* flavi flatum: pavi excipe paſtum;
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; à ſero ſevi
Formes risè ſatum; livi linique litum dat;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvo à volvo volutum;
Vult fingultivi fingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi riè ſepultum.

Ui. Quod *dat* ui *dat* itum, *ut* domui domitum: excipe quodvis
Verbum in uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exutum: à ruo deme rui, ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, vecui nectum, fricuíque
Frictum, miſcui item miſtum, * ac amicui dat amictum.
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuíque
Tentum, conſului conſultum, alui altum aliúmque:
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum:
Pinſui habet piſtum, rapui raptum; ſeruíque
A ſero vult ſertum; ſic texui habet quoque textum.
Hæc ſed ui *mutant in* ſum: nam cenſeo cenſum.

* Pes proceleuſmaticus.

Quædam mutant *ui* in *ſxm*.

Cellui

Cellui habet celſum, meto meſſui habet quoque meſſum:
Nexui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum:
Dat patui paſſum, carui caſſum, carituúmque.
Xi ſit tum, *ut vinxi vinctum: quinque abjiciunt* n: Xi.
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.

De Compoſitorum Verborum Supinis.

Compoſitum ut ſimplex formatur quodque ſupinum.
Quamvis non eadem ſtet ſemper ſyllaba utrique.
Compoſita à tunſum, demptâ n, tuſum: à ruitum fit, Tundo.
Imediâ demptâ, rutum; & à ſaltum quoque ſultum: Ruo.
A ſero, quando ſatum format, compoſita ſitum dant. Salio.
Hæc, captum, factum, jactum, a per e mutant: Sero.
Et cantum, partum, ſparſum, carptum, quoque fartum.
Verbum edo, compoſitum, non eſtum, ſed facit eſum: Edo.
Unum duntaxat comedo formabit utrumque:
A noſco tantùm duo cognitum & agnitum habentur;
Cætera dant notum: nullo eſt jam noſcitum in uſu.

De præteritis Verborum in *Or*.

VErba in or, *admittunt ex poſteriore ſupino*
Præteritum, verſo u *per* us, *& ſum conſociato*
Vel fui: *ut à lectu, lectus ſum vel fui. At horum*
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum:
Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & ejus Patior.
Nata; ut compatior, compaſſus, perpetiórque
Formans perpeſſus: fateor quod faſſus, & indè Fateor.
Nata; ut confiteor confeſſus, diffiteórque
Formans diffeſſus: gradior dat greſſus, & indè Gradior.
Nata; ut digredior digreſſus. Junge fatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, utor & uſus.
Pro texto orditus, pro incepto dat ordior orſus;
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus:
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum: fruor optat

Fructus

Tuor & tueor.

Fructus vel fruitus, miſereri junge miſertus,
Vult tuor & tueor, non tutus ſed tuitus ſum,
Quamvis & tutum & tuitum ſit utrique ſupinum:
A loquor adde locutus: & à ſequor adde ſecutus,
Experior facit expertus: formare paciſcor

Apiſcor.

Gaudet pactus ſum, nanciſcor nactus: apiſcor, (ptus,
Quod vetus eſt verbum, aptus ſum; unde adipiſcor ad-
Junge queror queſtus, proficiſcor junge profectus;
Expergiſcor ſum experrectus: & hæc quoque commi-
niſcor commentus, naſcor natus, moriórque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Paſſivæ vocis.

Præteritum activæ & paſſivæ vocis habent hæc;
Cæno cænavi & cænatus ſum tibi format.

* Verſus Hypermeter.

Juro juravi & juratus, potóque potavi
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & caſſus ſum, prandeo prandi
Et pranſus, pateo patui & paſſus, placcóque
Dat placui & placitus, ſuſcſo ſuevi atque ſuetus;
Veneo pro vendor, venivi venditus & ſum,
Nubo nupſi nuptáque ſum, mereor meritus ſum,
Vel merui: adde libet libuit libitum, & licet adde
Quid licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæſum: adde pudet faciens puduit puditúmque;
Atque piget, tibi quod forma piguit pigitúmque,

De Neutro-paſſivorum præteritis.

Neutro-paſſivum ſic præteritum tibi format;
Gaudeo gaviſus ſum, fido fiſus, & audeo *

* Verſus Hypermeter.

Auſus ſum, fio factus, ſoleo ſolitus ſum.
Mœrco ſum mœſtus: ſed Phœbe nomen habetur.

De verbis præteritum mutuantibus.

Flaveſco. Erubeſco. Luceſco.

Quædam præteritum verba accipiunt aliunde:
Inceptivum in ſco, ſtans pro primario, adoptat

Præ-

Præteritum ejusdem verbi: Vulti ergò tepesco
A tepeo tepui, ferveſco à ſerveo ſervi;
A video cerno vulti vidi; à concutio vulti
Præteritum quatio concuſſi, à pertutióque
Percuſſi ferio; à mingo vulti mcio minxi;
A ſedeo ſido vulti ſedi, à ſuffero tollo
Suſtuli; & à fuo ſum fui; & à tulo ritè fero tuli; Verſus hypermeter.
A ſto ſiſto ſteti, tantùm pro ſtare; furóque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic poſcunt, veſcor, medeor, liquor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, medicor, liqueſio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliſco, fatiſco, Sylveſco.
Polleo, nideo. Ad hæc, inceptiva, ut pueraſco: Fruticeſco.
Et Paſſiva, quibus caruêre activa ſupinis; Sterileſco.
Ut metuor, timeor: Meditativa omnia, præter Dieſco.
Parturio, eſurio, quæ præteritum duo ſervant. Deſiderativa, ut Micturio, Scripturio, Iturio, Cacaturio.

Verba Supinum raro admittentia.

HÆc raro aut nunquam retinebunt verba ſupinum;
Lambo, mico micui, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco,
Dego, ango, ſugo, lingo, ningo, ſatagóque,
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, ſervet.
A nuo compoſitum, ut renuo; à cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occaſum, recidóque recaſum:
Reſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et ſterto, timeo: ſic luceo; & arceo, cujus
Compoſita ercitum habent: ſic à gruo, ut ingruo, natum:
Et quæcunque in ui formantur neutra ſecundæ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, latcóque.
Et valeo, calco; gaudent hæc namque ſupino.

De Verbis Defectivis.

SEd nunc, ut totum percurras ordine Verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala Verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Aio. Præsens Indicativi Aio, ais, ait. *Plural.* Aiunt. Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plural.* Aiebamus aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai

Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias, aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præsens Particip. Aiens.

Ausim. Præsens Optativi & Subjunctivi, Ausim, ausis, ausit. *Plural.* Ausint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. *Plural.* Salvete, salvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Avè aveto. *Pl.* Avete avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo. *Plural.* Cedite: id est, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret; pro *essem*, *esses*, *esset*. *Plural.* Forent.

Infinitivus, Fore, id est, *Futurum esse*.

Quæso. Præsens Indicat. Quæso. *Plural.* Quæsumus.

Infit. Infit, sola vox est, *Dicit*, seu *dixit* significans. *Plu.* Infiunt, id est, *Dicunt*.

Inquio. Præsens Indicativi, Inquio, vel inquam, inquis, inquit. *Plural.* Inquimus, inquiunt.

Præter. perfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, Inquies, inquiet.

Imperat. Inque, apud *Terent.* Inquito apud *Plautum*.

Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat.

Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* Valete, valetote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces præteriti perfecti & plusquamperfecti omnium modorum integras habent; ut & futuri quoque, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quòd Memini in imperativo, *Sing.* Memento. *Plural.* Mementote habet. Odi, novi, & cœpi carent imperativo. Odi, cœpi, memini, novi.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, à for, simplicia non reperiri.

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice Duce, Fere, Face, } voces esse per Apocopen concisas & decurtatas

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

De verbis Impersonalibus.

ET de Personalibus quidem hactenus dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominativum tertiæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominativus personæ in obliquos: ut quod Anglicè personaliter dicimus, *I must reade Virgil*, Latinè impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium.*

Impersonalia igitur appellantur, non quòd personâ careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ personæ tam activam quam passivam, quamplurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationẽ, nisi ex adjuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam *Oportet me*, primæ personæ esse videtur, numerique singularis: *Oportet nos*, primæ personæ, pluralis: *Oportet te*, secundæ personæ singularis: *Oportet vos*, secundæ pluralis: atque itidem de reliquis. Impersonalia cur sic dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis, & Passivæ vocis.

Impersonalia activæ vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia:

Est,	Accidit,		
Interest,	Contingit,	Vacat,	Juvat,
Refert,	Evenit,	Præstat,	Constat,
Placet,	Expedit,	Restat,	Conducit,
Libet,	Liquet,	Decet	Miseret,
Pœnitet,	Licet,	Oportet,	Piget,
Tœdet,	Solet,	Potest,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum est tam personale, ut non idem impersonalis formam possit induere; necè diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur: ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæque oportent signa ad salutem esse, huic omnia adesse video.*

Conjugantur in tertia persona.

Conjugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *liquet* non extat præteritum.

Tædet, pertæsum est format:
Miseret, & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,

Placitum est,	Præterit, à	Placet.
Libitum est,		Libet.
Puditum est,		Pudet.
Licitum est,		Licet.
Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut Curritur, turbatur.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundii carent.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participiis sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbiis.

Proinde quia parùm videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm, ad verba an ad participia pro-

priùs

priùs pertineant, hìc in confinio utriuſque partis relinquimus; ut utri velint ſeſe regno addicant.

Porrò à Nomine caſum, à Verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideo nec juſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Terminationes gerundii.

Gerundii terminationes ſunt tres. *Di*, Genitivi caſûs. *Do*, Dativi, & ablativi. *Dum*, Nominativi & accuſativi.

Gerundia autem activè majore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt; licèt interdum etiam paſſivè ſignificent. Cujus rei exempla erunt iſta: *Athenas quoque miſſus erudiendi causâ*, id eſt, *ut erudiretur*. *Uritque videndo fœmina*: id eſt, *dum videtur*. *Satis ad cognoſcendum illuſtria*: id eſt, *ut cognoſcantur*. *Ars ad diſcendum facilis*: id eſt, *ut diſcatur*.

DE SUPINIS.

Supina. Supina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundii vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in *um*, poſterius in *u*: ut, *Viſum, viſu*. Significant autem, prius quidem ferè activè (ſicut in rudimentis dictum eſt) poſterius verò paſſivè.

DE PARTICIPIO.

Particip. PArticipium eſt pars orationis inflexa caſu; quæ à Nomine, genera, caſus, & declinationem; à Verbo, tempora & ſignificationes; ab utroque, numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidentia Participio.

Accidunt Participio ſeptem; Caſus, Genus, Declinatio, Tempus. Significatio, Numerus, Figura.

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hìc statuendum, quod suprà in Nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora participip.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Præsens.

Præsens in *ans* vel *ens*; ut, Amans, legens.

Nota.

Cæterùm *iens*, participium ab Eo, simplex ratiùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*: ut, Abiens, abeuntis: Rediens, redeuntis: præter unum Ambiens, ambientis.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut, Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut { Doctus. Visus. Nexus. }

Futurum.

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus*, activæ ut plurimùm significationis: aut neutralis; ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut, Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa.

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

A neutris cadentia neutraliter significant; ut, Currens, cursurus; Dolens, dolituri.

Participia in *dus*.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & Participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivè usurpantur: ut, *Aratum terra*. Hinc, *arata* & *aranda terra*.

Participia

Participia formata à deponentibus imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia à deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, Utendus, Obliviscendus, &
Loquendus, Patiendus, alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut,
Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Virgil. --- *mentitaque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia.

Hæc participia, præter analogiam à verbis suis deducuntur, Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, olsurus, futurus. Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Similia participiis sunt ista, Tunicatus, togatus personatus, larvatus, & innumera hujus sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata à nominibus.

NUMERUS.

Est & numerus in participiis, ut in nomine: Singularis, ut Legens: Pluralis ut legentes. Numerus.

FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Composita, ut Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participalia; Vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: ut, Participia fiunt nomina.

Abundans lactis, Patiens inediæ,
Alieni appetens, Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, Amans, Amantior, Amantissimus. Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abîsti?* hoc est, *qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet, id est, *ità affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque, id est, *dignus est*, vel *debet amari. Vita laudata*, id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœmino; ut, Consonans, continens: Modò in neutro; ut, contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix:* ut Appetens, diligens, litiens, indulgens.

Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Adverbium.

ADverbium est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & Nomen: ut, *Homo egregiè impudens. Nè parùm sis leno. Nimiùm philosophus.* Aliquoties & Adverbium: ut, *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Accidentia Adverbio.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

In loco significant, Hìc, illìc, istìc, intus, forìs, usquam, nusquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs. Adverbia loci.

Ad locum respiciunt, Hùc, illùc, istùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eódem, quólibet, quóvis, quócunque, foras, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, utroque, neutrò, quoquoversum. Ad locum significantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, forìs, indè, unde, aliunde, alicunde, sicunde necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, supernè, infernè, cœlitus, funditus. A loco significantia.

Denique per locum innuunt, Hàc, illàc, istàc, quácunque, eà, eádem, alià, aliquà, siquà, nequà quaquá. Per locum significantia.

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum, quampridem, jampridem, usquè, quousque, toties, quoties, aliquoties, herì, hodie, cras, pridie, postridie, petendie, manè, vesperì, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiustextus &c. Diu, noctu, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper parumper, sæpe, rarò, subindè, identidem, plerunque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, utprimum, quamprimum, simulac, simulátque. Temporis Adverbia.

Usquè temporis & loci adverbium est: ut, *Usque sub obscurum noctis: Ab Æthiopia est usque hæc.* Est & ubi pro *semper* aut *continuè* ponitur: ut, *Usque metu micuêre sinus.* Usquè.

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies vigesies vel vicies, trigesies vel tricies, quadrigies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, centies, millies infinities. Numeri.

Ordinis sunt, Indè, deindè, hinc, dehinc, deinceps, noviſſimò, imprimis postremò, primùm, jamprimum, denique, demum, tandem, ad-summum. Ordinis.

Ad-

Interrogandi. Adverbia interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid, ità, quò, unde, quantùm?

Vocandi. Vocandi ſunt, Heus, ô, eho, & ſiqua ſunt ſimilia.

Negandi. Negandi: ut, Haud, non, minimè, nequaquam, nè *pro* non, & ſimilia.

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet.

Jurandi. Jurandi: ut, Hercle, mehercle, medius-fidius, Dius-fidius, Pol, ædepol, Caſtor, ecaſtor.

Hortandi. Hortandi: ut, Agè, ſodes, ſultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agité.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Nè, non.

Optandi. Optandi: ut, Utinam, ſi, ô ſi, ô.

Excludendi. Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodo, ſolummodo, tantùm, ſolùm, duntaxat, demum.

Congregandi. Congregandi: ut, Simul, unà, pariter, populatim, univerſim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariàm, trifariàm, omnifariàm, plurifariàm, oſtiatim.

Diverſitatis. Diverſitatis: ut, aliter, ſecùs.

Eligendi. Eligendi: ut Potiùs, potiſſimùm, imò, ſatiùs.

Intendendi. Intendendi: ut, Valdè, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorſus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi. Remittendi: ut, Vix, ægrè, paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: ut, Licèt, eſtò, demùs, ſit ità, ſit ſanè.

Negatæ ſolitudinis. Negatæ ſolitudinis: ut, Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, minimè, maximè, ſummùm, ad-ſummùm, & ſimilia.

Comparandi. Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rel

Rei non peractæ: ut Fermè, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. Rei non peractæ.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic: ut cùm dicimus, *sic Scribito*, Demonstrandi.

Explanandi: ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, utputa, utpote. Explanandi.

Dubitandi: ut, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse. Dubitandi.

Eventûs: ut Fortè, casù, forte-fortuná. Eventûs.

Similitudinis: ut, Sic, sicut, sicuti, ità, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, uti, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut, Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium: similiter, Bene, meliùs, optimé: Malè, pejùs, pessimé: etiam, Sæpe, sæpiùs, sæpissimé: Nuper, nuperrimè, & similia. Comparatio.

SPECIES.

Species est duplex: Principalis, quæ ex se originem habet: ut, *Heri*, *cras*. Species adverbiorum.

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliunde: ut, *Furtim*, à *furor*; *Strictim*, à *stringo*; *Humaniter* ab *humanus*.

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recèns, pro recenter, Torvùm, pro torvé. Nomina fiunt adverb.

FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Prudenter; Composita, ut Imprudenter.

DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI. Accidentia Conjunct.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo.

Figu-

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut nam; Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è conjunctionibus copulativæ sunt: ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, & tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes. Et, que, nec, neque, cùm geminantur, suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disjunctivæ. Aliæ disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, sive.

At istæ, cùm geminantur, suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Discretivæ. Aliæ discretivæ: ut, Sed, sed-enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterùm, verò, eninverò, quòd-si, verùm, porrò, quin.

Rationales, seu illativæ. Aliæ rationales, seu illativæ: ut Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam-rem, eâ-re: Cicer. *Eâ re statim ad Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quòd, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, & *pro* quia, ut,
Virgil. *Audieras, & fama fuit; pro* nam, *vel* quia fuit: quò *pro* quia; ut, Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quòd valde cupio.*
Ovid *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit; & intra Fortunam debet quisque manere suam: pro* nam, *vel* quia.

Perfectivæ. Aliæ perfectivæ seu absolutivæ: ut, Utì, quò *pro* ut.

Nè

Nè & ut, *pro* nè non: Terent. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Nè *pro* ut non: Cicer. *Operâ dâtur, judicia nè fiant.* Continuativæ.

Aliæ continuativæ: ut, Si, sin, ni, nisi.

Aliæ dubitativæ: ut, Nè, an, anne, num, numquid, utrùm, necne. Dubitativæ.

Aliæ adversativæ: ut, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, tametsi; & aliæ id genus. Adversativæ.

Alii redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, sed, tamen, veruntamen. Redditivæ.

Aliæ diminutivæ: ut, Saltem, at, certè, vel: ut, Cic. *Nè vel latum digitum discesseris.* Diminutivæ.

Aliæ electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando *pro* Quam accipiuntur. Electivæ.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimvero, sedenim, enim *pro* certé. Expletivæ.

Virgil: *Nam quis te juvenum confidentissime, nostras Jussit adire domos?* Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut, Cum, quoties casui jungitur, præpositio est. Cum.

In genere, Conjunctiones adeò tenui discrimine ab adverbiis discernuntur, ut quàm sæpissimè confundantur: ut, Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum est triplex: nempe, Ordo conjunctionum.

Præpositivus; earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Præpositivus.

Subjunctivus; earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad-summùm quartum locum occupant. Subjunctivus.

Communis. Communis.

Ex conjunctionibus hæ imprimis præponi solent; Nam, quare, ac, ast, atque, & aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, sive, ni, nisi. Præpositivæ.

Sub-

Subjunctivæ quæ:

Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Encliticæ.

Et tres Encliticæ: ut Que, ne, ve: sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut, Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,*
Indoctúsque pilæ, discive, trochive, quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot encliticæ: ut, Dum, sis, nam, &c

Communes.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt; quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut Equidem, ergò igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in compositione, vel in appositione præponitur.

Appositione: ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Cum	ut	Quibuscum.
Tenus,		Pube tenus.
Versus		Angliam versús.
Usque.		Ad occidentem usque.

Præpositiones postpositæ suis casibus.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuũ regimen, sive constructio.

Cæterùm in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causâ:

Secundùm.

Secundùm, Aliud significat cùm dico, *Secundùm aurem vulnus accepit*, id est *juxta aurem:* Aliud verò hîc, *Secundùm Deum parentes amandi sunt*, i. *proximè post Deum.* Aliud in hac oratione. *Secundum quietem satis mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem.*

Præ-

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusativo casui adjunguntur.

Ad. *Ad calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Ovid. *---dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremâq; funera debet.

Adversùs. *Nè Hercules quidem adversùs duos.*

Cis. *Cis Thamesin sita est Etona.*

Citra. Ultra. Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Quos ultra citráq; nequit consistere rectum.

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Pl. Ma. *Extra omnẽ ingenii aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: ut, *Circum montem.*

Circa *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: ut,
Circiter horam decimam.
Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Nè contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremáq; labra.*

Infra. Ter. *Quem ego infra omnes infimum esse puto.*

Supr. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Juxta. Ter. *Cùm lucubrando juxtà ancillas lanã facerem.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos curris mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ità fugias, nè præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primùm est,*
Virtus post nummos.

Penès. Ovid. *Me penès est unum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*
Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus; *Ab alio exspectes, alteri quod feceris.*
Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere cum opus est, gaudeas.*
Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia misere vivitur.* (*lucrum*
Cum. Mimus; *Damnum appellandum est cum mala fama*
Clam. *Clam patre.* Et Plautus; *Clam patrem.*
Coram. *Coram Senatu res acta est.*
De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*
E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, e saxo Tarpeio dejiciebatur.*
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
Pro. Mimus; *Comes facundus in via pro vehiculo est.*
Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
Sine. Idem; *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*
Tenus. Virg. *—capulóque tenus ferrum impulit iræ.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt, sed diversè ferè significatione;
In Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum:* sine motu.
Ovidius; *Inque domos superas scandere cura fuit:* motum quodammodo innuit,
Sub. Virg. *Sub lucem exportant calathis*, i. *paulò ante lucem. —vasto vidisse sub antro.*
Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*
Subter. *Subter terrâ.* Virg. *Densa subter testudine casus.*

Præpositiones nunquam extra compositionem repertæ.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum,

Am,	ut	Ambio:	Re,	ut	Recipio,
Di,	ut	Diduco:	Se,	ut	Sepono:
Dis,	ut	Distraho:	Con,	ut	Condono.

Con-

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incondita voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut, Evax, vah. Plaur. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intrò: hoi! hei!* Virgilius; *O dolor atque decus magnum!*

Timentis, ut, Hei, arat. Terent. *Hei! vereor nè quid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ. Ter. *Papæ! nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apage, Apagèsis. Terent. *Apagèsis, egòn' formidolosus?*

Laudantis: ut Euge. Mar. *Citò, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io. Terent. *Oh, quî vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui! tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat. Ter. *Atat! data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas!* Seneca; *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut Valùm, væ malúm. Terent. *Quid hoc (malùm) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha, ha, he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, nè comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hìc observandum est, nomina quoq; & verba quandoq; interjectionis loco poni: ut apud Virgilium, *Navibus (infandùm) amissis.* Cicero; *Sed amabo te, cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interjectionis vice fungitur. Aliæ partes fiunt interjectiones.

Atq; hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassâ (quòd aiunt) Minervâ tradita sunt pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen alludescit quicquam his altius exactiúsque pervestigare, hunc ad Grammaticorum volvenda perscrutandáque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE *octo partium orationis.*

ATq; de octo quidem orationis partibus earúmq; formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se compositio connexióque juxta rectam Grammaticæ rationem.

Concordantiæ Grammatices.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA *Nominativi & Verbi.*

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ: ut,

Nunquam sera [b] *est ad bonos mores* [a] *via.*
[a] *Fortuna nunquam perpetuò* [b] *est bona.*

Nomina-

Nominativus primæ vel ſecundæ perſonæ rariſſimè exprimitur, niſi causâ diſcretionis: ut, [a] *Vos* [b] *damnâſtis* quaſi dicat, *præterea nemo:* aut emphaſis gratiâ: ut; Terentius; [a] *Tu* [b] *es patronus,* [a] *tu pater;* [b] *deſeris* [a] *tu, feremus;* quaſi dicat, *præcipuè, & præ aliis tu patronus es.* Ovidius; [a] *Tu dominus,* [a] *tu vir,* [a] *tu mihi frater* [b] *eris.*

In verbis, quorum ſignificatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ perſonæ nominativus ſæpe ſubauditur; ut, Eſt, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant & in ſimilibus: ut,

Terentius; *Fertur atrocia flagitia deſignâſſe.*

Ovid. *Téque* [b] *ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.*

Non ſemper vox caſualis eſt verbo nominativus, ſed aliquando verbum infinitum: ut, Plaut. [a] *Mentiri non* [b] *eſt meum.* Aliquando oratio: ut, Verbum infinitum nominativus verbo.

Ovid *Adde quòd* [a] *ingenuas didiciſſe fideliter artes,*
[b] *Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.*

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, [a] *Partim virorum* [b] *ceciderunt in bello.* [a] *Partim ſignorum* [b] *ſunt combuſta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accuſativum ante ſe ſtatuunt: ut, [a] *Te* [b] *rediiſſe incolumem gaudeo.* [a] *Te fabulam* [b] *agere volo* Accuſat. ante verbum infinitum.

Reſolvi poteſt hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum: [a] *Quòd tu* [b] *rediiſti incolumis, gaudeo.* [a] *Ut tu fabulam* [b] *agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diverſorum numerorum poſitum, cum alterutro convenire poteſt: ut, Terent. *Amantium iræ, amoris* [a] *redintegratio* [b] *eſt.*

Ovid.-- *quid enim niſi* [a] *vota* [b] *ſuperſunt?*

Idem; *Pectora percuſſit, pectus quoque* [a] *robora* [b] *fiunt.*

Virgil.--*nihil hîc niſi* [a] *carmina* [b] *deſunt.*

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tædet me vitæ. Pertæſum eſt conjugii:* de quibus ſuo loco. Except. 1.

Nomen multitudinis singulare quandoque verbo plurali jungitur: ut, [a] *Pars* [b] *abiêre.* [a] *Uterque* [b] *deludunter dolis.*

CONCORDANTIA
Substantivi & Adjectivi.

Secunda concordantia.

ADjectivum cum substantivo, genere, numero, & casu consentit: ut, Juvenal. [b] *Rara* [a] *avis in terris* [b] *nigróque simillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantivis adnectuntur: ut,

Ovidius; *Donec eris felix multos numerabis amicos:*
Nullus ad [b] *amissas ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca; *Non* [b] *hoc primum* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea senserunt, graviora tuli.*

Nota.

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut, [b] *Audito* [a] *regem Doroberniam proficisci.*

CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, & personâ: ut, — [a] *vir bonus est qui?* [b] *Qui consulta patrum,* [b] *qui leges jurâque servat.*

Tertia concordantia.

Nec unica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. [a] *In tempore ad eam veni,* [b] *quod omnium rerum est primum.*

Nota.

Relativum inter duo antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valerius Maximus; *Senatus assiduam stationem eo* [a] *loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur.*
Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*
Cicero; *Propiùs à terra Jovis* [a] *stella fertur,* [b] *quæ Phaëthon dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*
Est locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*
In coitu lunæ, [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Aliquando

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur: ut, Ter. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* [a]*meas,* [b]*qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid.---[a] *nostros vidisti* [b] *flentis ocellos.*

Casus relativi.

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut, Boet. *Felix,* [a]*qui potuit boni fontem visere lucidum.*

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut, Ovid. *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* Virg. [b]*Cujus* [a]*numen adoro.* [b]*Quorum* [a]*optimum ego habeo.* [b]*Cui* [a]*similem non vidi.* [b] *Quo* [a]*dignum te judicavi,* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quem* [a] *videndo obstupuit. Lego Virgilium,* [a]*præ* [b] *quo cæteri poetæ sordent.*

Substantivorum constructio.

Genitivus substantivi.

Quum duo substantiva diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut, Juvenal. *Crescit* [a]*amor* [b]*nummi quantum ipsa pecunia crescit. Rex* [a] *pater* [b] *patriæ.* [a] *Arma* [b] *Achillis.* [a] *Cultor* [b] *agri.*

Variatio substantivi in adjectivum possessivum.

Proinde hic genitivus sæpissimè in adjectivum possessivum mutatur: ut, [b] *Patris* [a]*domus,* [b]*Paterna* [a] *domus.* [b] *Heri* [a] *filius,* [b] *Herilis* [a] *filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut, Luc. de Cat. [b] *Urbi* [a] *pater est* [b] *urbique* [a] *maritus.* [a] *Herus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *pater.*

EXCEPTIO.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionem connectuntur: ut, Ovid. *Effodiuntur* [a]*opes* [b]*irritamenta malorum.* Vir. *Ignavũ* [a]*fucos* [b]*pecus à præsepibus arcent.*

Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absque substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut, [a] *Paululum* [b] *pecuniæ.* [a] *Hoc* [b] *nostis.* Catull. *Non videmus* [a] *id* [b] *manticæ, quod in tergo est.*

Juven. [a] *Quantum quisq; sua [b] nummorum servat in arca,*
[a] *Tantum habet & [b] fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus;

Terent. *Ubi ad [b] Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad [b] Vestæ:* Utrobique subauditur [a] *templum.*
Virg. [b] *Hectoris Andromache:* subauditur [a] *uxor.*
Idem; *Deiphobe [b] Glauci:* subauditur [a] *filia.*
Terent. [b] *Hujus video Byrrhiam:* subaudi [a] *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentiùs in ablativo, vel genitivo: ut, [a] *Vir [b] nullâ fide.*
Ovidius; [b] *Ingenui vultûs [a] puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & Usus ablativum exigunt: ut, Cicero, [b] *Auctoritate tuâ nobis [a] opus est.* Gell. *Pecuniam, [b] quâ sibi nihil esset [a] usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjectivè.

Opus autem adjectivè pro Necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur: ut,
Cicero; *Dux [b] nobis & autor [a] opus est.*
Idem; *Dicis nummos [b] mihi [a] opus esse ad apparatum triumphi.* Terent. *Alia, [b] quæ [a] opus sunt, para.*
Cicero; *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis [b] tibi multum [a] opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectivorum constructio.

Adjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut,
Plinius; *Est natura hominum [b] novitatis [a] avida.*
Vir. *Mens [b] futuri [a] præscia.* Idem; [a] *Memor esto brevis [b] ævi.*
Ter. [a] *Imperitos [b] rerum, eductos liberè, in fraudem illicis,*
Silius; *Non sum [b] animi [a] dubius, sed [a] devius [b] æqui.*
Cicero; *Græcarum [b] literarum [a] rudis.*

Adjecti-

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur: ut, [a] *Audax* [b] *ingenii*. Ovid. *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum*. Seneca; *Virtus est* [b] *vitiorum* [a] *fugax*. Hor. [b] *Utilium* [a] *sagax*. Idem; [b] *Propositi* [a] *tenax* Virgilius; *Tam* [b] *ficti pravique* [a] *tenax, quàm nuntia veri*. Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *petax, &c.* Verbalia in *ax*.

Ingens præterea adjectivorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent: ut, Cicero; *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, propter summam & doctoris autoritatem & urbis*; [b] *quorum* [a] *alter te scientiâ augere potest, altera exemplis*. [a] *Utrum* [b] *horum mavis, accipe*.

Ovidius; [a] *Quisquis fuit ille* [b] *deorum*.

Terent. *An quisquam* [b] *hominum est æquè miser ut ego?*

Virgilius; --- [b] *divûm promittere* [a] *nemo Auderet*.

[a] *Tres* [b] *fratrum*. [a] *Quatuor* [b] *judicum*. [b] *Sapientum* [a] *octavus quis fuerit, nondum constat*.

[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus*.

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpositione: ut, [a] *Primus* [b] *ab Hercule*. [a] *Tertius* [b] *ab Ænea*.

In alio verò sensu dativum: ut, Virgil. --- [b] *Nulli pietate* [a] *secundus*.

Usurpantur autem & cum his præpositionibus, E, de, ex, inter, ante: ut, Ovid. *Est Deus* [b] *è vobis* [a] *alter*, Idem; *Solus* [b] *de superis*. Virg. [a] *Primus* [b] *inter omnes*. Id. [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magnâ comitante catervâ*.

Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogativum & ejus redditivum ejusdem casûs & temporis erunt: ut [a] *Quarum rerum nulla est satietas?* [b] *Divitiarum. Quid rerum nunc* [a] *geritur in Anglia?* [b] *Consulitur de religione.* Interrog.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: [a] *Cujum pecus?* [b] *Laniorum.* Aut per directionem variæ syntaxeos: ut, [a] *Furtine accusas, an homicidii?* [b] *Utroque.*

Fallit denique, cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, [a] *Cujus est hic codex?* [b] *Meus.*

Comparativa & superlativa.

Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo superlativum ad plura refertur: ut, [b] *Manuum* [a] *fortior est dextra.* [b] *Digitorum medius est* [a] *longissimus.* Accipiuntur autem partitivè, cùm per E, Ex, aut Inter exponuntur: ut, *Virgilius poetarum* [a] *doctissimus:* id est, [b] *ex poetis,* vel [b] *inter poetas.*

Comparativorum constructio.

Comparativa, cùm exponuntur per *quàm,* ablativum adsciscunt: ut, Horat. [a] *Vilius argentum est* [b] *auro,* [b] *virtutibus aurum;* id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessûs significat: ut,

Cicero; [b] *Quanto doctior es,* [b] *tanto te geras* [a] *submissiùs.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utriq; gradui apponuntur: ut, Catull. [b] *Tanto tu* [a] *pessimus omnium poeta,* [b] *Quanto tu* [a] *optimus omnium patronus.* Eras. *Nocturnæ lucubrationes* [b] *longè* [a] *periculosissima habentur.* [b] *Longè cæteris* [a] *peritior es, sed non* [b] *multo* [a] *melior tamen.* Juv. *Omne animi vitium* [b] *tanto* [a] *conspectius in se Crimen habet,* [b] *quanto* [a] *major, qui peccat habetur.* [a] *Major & maximus* [b] *ætate,* [a] *Major & maximus* [b] *natu.*

DATIVUS.

Commodum, incommodum, &c.

Adjectiva, quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: ut,

Virgilius; *Sis* [a] *bonus ô* [a] *felixque* [b] *tuis.*

Martial, *Turba* [a] *gravis* [b] *paci, placidæq;* [a] *inimica* [b] *quieti. Est* [a] *finitimus* [b] *oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* [a] *contrarius* [b] *albo.*

Martial, [a] *Jucundus* [b] *amicis.* [b] *Omnibus* [a] *supplex.*

Juvenal,

Juvenal. *Si facis ut* [b] *patriæ sit* [a] *idoneus,* [a] *utilis* [b] *agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpositione composita: ut, Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant Similitudo. etiam genitivo gaudent: ut,

Lucanus; *Quem meruis,* [a] *par* [b] *hujus erat.*

Terentius; *Patres æquum esse censent, nos jamjam à pueris illico nasci senes, neq; illarum* [a] *affines esse* [b] *rerum, quas fert adolescentia.*

Idem; [b] *Domini* [a] *similis es.* Auson. *Mens* [a] *conscia* [b] *recti.*

Virgilius; *Præterea regina* [b] *tui* [a] *fidissima dextrâ*
Occidit ipsa suâ.

Communis, alienus, immunis, variis casibus serviunt: ut, Cicer. [a] *Commune* [b] *animantium omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causâ. Mors* [b] *omnibus* [a] *communis. Hoc* [b] *mihi tecum* [a] *commune est.* Communis, alienus, immunis, variis casibus serv.

Salust. *Non* [a] *aliena* [b] *consilii.* Sen. [a] *Alienus* [b] *ambitioni.*

Cicero; *Non* [a] *alienus* [b] *à Scævolæ studiis.*

Ovid. *Vobis* [a] *immunibus hujus Esse* [b] *mali dabitur.*

Plinius; *Caprificus* [b] *omnibus* [a] *immunis est.*

[a] *immunes* [b] *ab illis malis sumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusativo cum præpositione adjunguntur: ut, Cicero; [a] *Natus* [b] *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut & participia, seu potiùs participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut, In *bilis* & *dus.*

Martial. *O* [b] *mihi post nullos Juli* [a] *memorãde sodales!*

Statius; --- *nulli* [a] *penetrabilis* [b] *astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur adjectivis in accusativo: ut, *Gnomon septem* [b] *pedes* [a] *longus, umbram non amplius quatuor* [b] *pedes* [a] *longam reddit.* Magnitud. mensura.

Interdum & in ablativo: ut,

Columella; *Fons* [a] *latus* [b] *pedibus tribus,* [a] *altus* [b] *triginta.*

Interdum

Interdum etiam & genitivo: ut, Columel. *In morem horti areas* [a] *latas* [b] *pedum denûm,* [a] *longas* [b] *pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia & inopia. Adjectiva, quæ ad copiam egeſtatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent: ut Plautus; *Amor & melle & felle eſt* [a] *fœcundiſſimus.* Horat. [a] *Dives* [b] *agris,* [a] *dives poſitis in fœnore* [b] *nummis.* Virgilius; *At feſſæ multâ reſcrunt ſe nocte minores. Crura* [b] *thymo* [a] *plenâ.*

Idem; *Quæ regio in terris noſtri non* [a] *plena* [b] *laboris?*

Idem; [a] *Dives* [b] *opum,* [a] *dives pictai* [b] *veſtis, & auri.*

Perſius; *O curvæ in terras animæ &* [b] *cœleſtium* [a] *inanes!*

[a] *Expers* [b] *fraudis.* [b] *Gratiâ* [a] *beatus.*

Diverſitas. Nomina diverſitatis ablativum ſibi cum præpoſitione ſubjiciunt: ut Virgilius; [a] *Alter* [b] *ab illo.* [a] *Alius* [b] *ab hoc.* [a] *Diverſus* [b] *ab iſto.*

Cauſa. Nonnunquam etiam dativum: ut, [b] *Huic* [a] *diverſus.*

Adjectiva regunt ablativum ſignificantem cauſam: ut, [a] *Pallidus* [b] *irâ.* [a] *Incurvus* [b] *ſenectute.* [a] *Livida armis brachia.* [a] *Trepidus* [b] *morte futurâ.*

Modus rei. Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo: ut, *Facies miris* [b] *modis* [a] *pallida.* [b] *Nomine* [a] *Grammaticus,* [b] *re* [a] *barbarus.*

Cicer. *Sum tibi* [b] *naturâ* [a] *parens,* [a] *præceptor* [b] *conſilii.*

Virgil. -- [a] *Trojanus* [b] *origine Cæſar.* [b] *Spe* [a] *dives,* [b] *re* [a] *pauper.* [a] *Syrus* [b] *natione.*

Dignus, &c. Dignus, indignus, præditus, captus contentus, exoris, auferendi caſum adjectum volunt: ut,

Ter. [a] *Dignus es* [b] *odio. Qui filium haberem tali* [b] *ingenio* [a] *præditum.* Virg. *Atque* [b] *oculis* [a] *capti fodêre cubilia talpæ.* Idem; [b] *Sorte tuâ* [a] *contentus abi.*

Horum nonnulli genitivum interdum vendicant; ut, Ovidius; *Militia eſt* [b] *operis alterius* [a] *digna tui.*

Virgil, *Deſcendam magnorum haudquaquam* [a] *indignus* [b] *avorum.*

Pro-

Pronominum Conſtructio.

MEi, tui, ſui, noſtrî, veſtrî, genitivi primitivorum, ponuntur cùm paſſio ſignificatur: ut, Primitiva.

Languet [a] *deſiderio* [b] *tui.* (*noſtrî.*

Ovid. [a] *Párſq;* [b] *tui latitat corpore clauſa meo.* [a] *Imago*

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cùm actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut, *Favet* [a] *deſiderio* [b] *tuo.* [a] *Imago* [b] *noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.* Derivativa.

Noſtrûm & veſtrûm genitivi ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, & ſuperlativa: ut, [a] *Unusquiſq;* [b] *veſtrûm.* [a] *Nemo* [b] *noſtrûm. Nè* [a] *cui* [b] *veſtrûm ſit mirum.* [a] *Major* [b] *veſtrûm.* [a] *Maximus natu* [b] *noſtrûm.*

Hæc poſſeſſiva, Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, hos genitivos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, unius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cujusque: & genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut, Poſſeſſiva.

Ex [a] *tuo* [b] *ipſius animo conjecturam feceris.* (*tam.*

Cicer. *Dico* [a] *mcâ unius operâ rempublicam eſſe liberam.*

Idem; [a] *Meum* [b] *ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſ. [a] *Noſter* [b] *duorum eventus oſtendat, utra gens ſit melior. In* [a] *ſua* [b] *cujuſque laude præſtantior.* [b] *Noſtrâ* [b] *omnium memoriâ.*

Brut. ad Cicer. [a] *Veſtris* [b] *paucorum reſpondet laudibus.*

Hor. *---ſcripta Cùm* [a] *mea nemo legat, vulgo recitare* [b] *timentis.*

Sui & ſuus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione: ut, [a] *Petrus nimium admiratur* [a] *ſe.* [b] *Parcit erroribus ſuis.* Sui & ſuus reciproca.

Aut annexâ per copulam: ut, *Magnopere* [a] *Petrus rogat, nè* [b] *ſe deſeras.*

Ipſe ex pronominibus ſolùm trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut, Ipſe.

[a] *Ipſe* [b] *vidi.* [a] *Ipſe* [b] *videris.* [a] *Ipſe* [b] *dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur: ut, [a] *Ipſe* [b] *ego.* [a] *Ipſe* [b] *ille.* [a] *Ipſe* [b] *Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut, Idem.

[a] *Ego* [b] *idem adſum.* Terent.

Terentius; [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere.*
Virgil. -- [a] *idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstrativa, hic, ille, iste.

Hæc demonstrativa Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic, mihi proximum demonstrat: Iste, eum qui apud te est; Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille & iste.

Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cùm contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut, Terentius; *Istum amulum quoad poteris ab ea pellito.*

Hic & ille.

Hic & ille, cùm ad duo anteposita referuntur; Hic, ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut, Colum. *Agricolæ contrarium est* [a] *pastoris propositum: ille quàm maximè subacto & puro solo gaudet,* [bb] *hic novali graminoso que:* [b] *ille fructum è terra sperat,* [bb] *hic è pecore.* Est tamen, ubi è diverso pronomen *hic* ad remotius suppositum referri invenias, & *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominat. utrinque.

VErba substantiva, ut, Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut, Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & iis similia; ut, Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestûs; ut, Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, [b] *Deus* [a] *est summum* [b] *bonum.*
[b] *Perpusilli* [a] *vocantur* [b] *nani.* [b] *Fides religionis nostræ* [b] *fundamentum* [a] *habetur. Malus* [b] *pastor* [a] *dormit supinus.* Lactantius; [b] *Homo* [a] *incedit* [b] *erectus in cœlum.*

Deniq; omnia ferè verba post se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: ut,

Infiniti verbi constructio.

[b] *Rex* [a] *mandavit* [b] *primus extirpari hæresin.*
[b] *Pii* [a] *orant* [b] *taciti.* [b] *Boni* [a] *discunt* [b] *sedulò.*

Infinitum quoque utrinq; eosdem casus habet, præcipuè

cipuè cùm verba optandi, eísque similia accedunt: ut,
[b] *Hypocrita cupit*[a] *videri*[b] *justus. Hypocrita cupit* [b] *se*[a] *videri* [b] *justum. Malo* [b] *dives* [a] *esse quàm haberi Malo* [b] *me* [b] *divitem*[a] *esse quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo meliùs; natura* [b] *beatis* [b] *Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.*

Martial. [b] *Nobis non licet*[a] *esse tam*[b] *disertis,* vel *disertos*

Terentius; *Expedit* [b] *bonas* [b] *esse vobis.*

Ovidius; *Quo* [b] *mihi commisso non licet* [a] *esse* [b] *piam.*

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur accusativi ante verba infinita. [b] *Nos* [a] *esse* [b] *disertos.* [a] *Vos* [a] *esse* [b] *bonas.* [b] *Me* [a] *esse* [b] *piam.*

Genitivus post verbum.

Sum, signific. poss. genit.

Sum genitivum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: ut,

Virgilius; --- *pecus* [a] *est* [b] *Melibæi.*

Cicero; [b] *Adolescentis* [a] *est majores natu revereri.*

Virg. *regum*[a] *est, Parcere subjectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: ut,

Non [a] *est* [b] *meum contra autoritatem Senatûs dicere.*

Terent. *Eia, haud* [b] *vestrum* [a] *est iracundos esse.*

[b] *Humanum* [a] *est irasci.*

At hìc subintelligi videtur Officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut, Terent. *Tuum* [a] *est* [b] *officium has bene ut adsimules nuptias.*

Æstimandi verba genit.

Verba æstimandi genitivo gaudent: ut, [b] *Plurimi passim* [a] *fit pecunia. Pudor* [b] *parvi* [a] *penditur,* [b] *Nihili,* vel [b] *pro nihilo* [a] *habentur literæ.* (*annis.*

Ovid. [b] *Pluris opes nunc* [a] *sunt, quàm prisci temporis*

Æstimo, vel genitivum, vel ablativum adsciscit: ut,

Valerius maximus; *Non* [b] *hujus te* [a] *æstimo.* [b] *Magno ubique virtus* [a] *æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, hujus, teruncii, his verbis, Æstimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur: ut,

Ego illũ [b] *flocci* [a] *pendo. Nec* [b] *hujus* [a] *facio, qui me* [b] *pili* [a] *æsti-*

mat.

mat. Singularia sunt ista: [b] *Æqui boni* [a] *consulo.* [b] *Æqui boni* [a] *facio*, id est, *in bonam accipio partem.*

Accusandi verba, &c.

Verba accusandi, damnandi, monendi, absolvendi & consimilia, genitivum postulant, qui crimen significet: ut, (porten.

Plaut. *Qui alterum* [a] *incusat* [b] *probri, ipsum se intueri.*

Cicero; *Etiam* [b] *sceleris* [a] *condemnat generum suum.*

Ovid. *Parce tuum vatem* [b] *sceleris* [a] *damnare Cupido.*

[a] *Admoneto illũ pristinæ* [b] *fortunæ.* [b] *Furti* [a] *absolutus est.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: ut Cicer. *si in me iniquus es judex,* [a] *condemnabo eodem ego te* [b] *crimine.* Gellius; *Uxorem* [b] *de pudicitia graviter* [a] *accusavit.* Cicero; *Putavi ea* [b] *de re* [a] *admonendum esse te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlativus gradus, non nisi in ablativo id genus verbis subduntur: ut, [a] *Accusas furti, an stupri, an* [b] *utroque?* sive [b] *de utroque.* [b] *Ambobus*, vel [b] *de ambobus?* [b] *Neutro*, vel [b] *de neutro?* [b] *de plurimis simul* [a] *accusaris.*

Satago, &c.

Satago, misereor, misereſco, genitivum admittunt: ut, Terent. *Is* [b] *rerum suarum* [a] *satagit.*

Virgil. - *oro* [a] *miserere* [b] *laborum.*

Tantorum, [a] *miserere* [b] *animi non digna ferentis.*

Statius; *Et* [b] *generis* [a] *miserescе tui.*

Misereor, &c.

At misereor & misereſco, rariùs cum dativo leguntur: ut, Seneca; *Huic succurro,* [b] *huic* [a] *misereor.*

Boetius; *Dilige jure bonos, &* [a] *miserescе* [b] *malis.*

Reminiscor, &c.

Reminiscor, obliviscor, memini, genitivum aut accusativum desiderant: ut, *Datæ* [b] *fidei* [a] *reminiscitur.*

Proprium est stultitiæ aliorum vitia cernere, [a] *obliviscі* [b] *suorum.* Ter. *Faciam, ut* [b] *meique ac hujus* [b] *diei, ac* [b] *loci semper* [a] *memineris.* Plaut. *Omnia quæ curant senes meminerunt.* (seci.

[a] *Memini* [b] *de hac re,* [b] *de armis,* [b] *de te*, id est, *mentionem*

Potior genit. aut ablativo.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur: ut, Plaut. *Romani* [b] *signorum & armorum* [a] *potiti sunt.*

Virg. *Egressi optatâ Troes* [a] *potiuntur* [b] *arenâ.*

Dati-

Dativus poſt Verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcunt dativum ejus rei: cui aliquid quocunq; modo acquiritur: ut, Plaut. [b] *Mihi iſtic nec* [a] *feritur, nec* [a] *metuitur.* Virgil. *Neſcio quis teneros oculus* [b] *mihi* [a] *faſcinat agnos.* Verba acquirit. poſita dativ. regunt.

Huic regulæ appendent varii *generis verba.*

In primis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum: ut, Virg. *Illa ſeges demum* [b] *votis* [a] *reſpondet avari Agricolæ.* Commodum & incommodum.

Non potes [b] *mihi* [a] *commodare, nec* [a] *incommodare.*

Idem; — *validis* [a] *incumbite* [b] *remis.*

Suam eruditionem [b] *tibi acceptam* [a] *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo: Exceptio.

ut Cicero; [b] *Unum* [a] *ſtudetis omnes, unum ſentitis.*

Plautus; *Si ea memorem, quæ* [b] *ad ventris victum* [a] *conducunt, mora eſt.*

Cicero; [b] *In hæc ſtudia* [a] *incumbite. Naturâne plus* [b] *ad eloquentiam* [a] *conferat, an doctrina.*

[b] *Feſſum quies plurimùm* [a] *juvat.*

Verba comparandi regunt dativum: ut, Verba comparandi.

Virg. — *ſic* [b] *parvis* [a] *componere magna ſolebam.*

[b] *Fratri ſe & opibus & dignatione* [a] *adæquavit.*

Interdum additur ablativus cum præpoſitione: ut,

[a] *Comparo Virgilium* [b] *cum Homero.*

Aliquando accuſativus cum præpoſitione Ad: ut,

Si [b] *ad eum* [a] *comparatur, nihil eſt.*

Verba dandi & reddendi, regunt dativum: ut, *Fortuna* [a] *multis nimium* [a] *dedit,* [b] *nulli ſatis. Ingratus eſt, qui gratiam* [b] *bene merenti non* [a] *reponit.* Verba dandi.

Hæc variam habent conſtructionem: [a] *Dono* [b] *tibi hoc munus:* [a] *dono* [b] *te hoc munere.*

Cicero: *Huic* [b] *rei aliquid temporis* [a] *impertias.*

Terent. *Plurimâ ſalute* [b] *Parmenonem ſummum ſuum* [a] *impetrit*

[a] *impertit Gnatho.* [a] *asperfit mihi* [b] *labem:* [a] *asperfit me* [b] *labe.* [a] *Instravit* [b] *equo penulâ:* [a] *Instravit equum* [b] *penulâ.*
Ovid. *ut piget infido* [a] *consuluisse* [b] *viro!* id est, *dedisse consilium*, vel etiam *prospexisse.*
Lucan. [b] *Rectorémq; ratis de cunctis* [a] *consulit astris*, id est, *petit consilium.* [a] *Consule* [b] *saluti tuæ*, id est, *prospice.*
Ter. *Pessimè istuc* [b] *in te atq; in illum* [a] *consulis*, i. *statuis.* [a] *Metuo*, [a] *timeo*, [a] *formido* [b] *tibi, vel* [b] *de te*, i. *sum solicitus pro te:* *Metuo*, [a] *timeò*, [a] *formido* [b] *te*, vel [b] *i te:* scilicet, *nè mihi noceas.*

Verba promittendi.

Verba promittendi ac solvendi regunt dativum: ut, Cicero; *Hæc* [b] *tibi* [a] *promitto, ac recipio sanctissimè esse observaturum.*
Cicero; *Æs alienum* [b] *mihi* [a] *numeravit.*

Verba imperandi.

Verba imperandi & nuntiandi dativum requirunt: ut, Hor. [a] *Imperat aut servit collecta pecunia* [b] *cuique.*
Idem; *Quid de quoque viro,* & [b] *cui* [a] *dicas, sæpe caveto.*
Dicimus, [a] *Tempero*, [a] *moderor* [a] *tibi* & [b] *te.* [a] *Refero* [b] *tibi* & *ad te.* Item, [a] *Refero* [b] *ad Senatum*, i. e. *propono.* [a] *Scribo*, [a] *mitto* [b] *tibi* & [b] *ad te.* [a] *Do* [b] *tibi literas*, ut ad aliquem feras. [a] *Do* [b] *ad te literas*; id est, *mitto ut legas.*

Verba fidendi.

Verba fidendi dativum regunt: ut, Horatius;
-- *vacuis* [a] *committere* [b] *venis Nil nisi lene decet.*
[b] *Mulieri nè* [a] *credas nè mortuæ quidem.*

Verba obsequendi.

Verba obsequendi & repugnandi dativum regunt: ut, *Semper* [a] *obtemperat pius filius* [b] *patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant,* [a] *virtuti omnia* [a] *parent, Ipsum hunc orabo,* [b] *huic* [a] *supplicabo.*
Persius; -- *venienti* [a] *occurrite* [b] *morbo.*
Ignavis [b] *precibus Fortuna* [a] *repugnat.*
At ex his quædam cum aliis casibus copulantur: ut, [b] *Ad amorem nihil potuit* [a] *accedere. Hoc* [a] *accessit meis* [b] *malis. Illud* [a] *constat* [b] *omnibus*, seu [b] *inter omnes.*
Terentius; *Hæc* [b] *fratri mecum non* [a] *conveniunt.*
Juven. -- *Sævis inter se* [a] *convenit* [b] *ursis.* [a] *Ausculto* [b] *tibi*, id est, *obedio.* [a] *auscultо* [b] *te*, i. *audio. Adamas dissidet ma-*

[b] *magneti*, seu [b] *cum magnete*. [a] *Certat* [b] *cum illo*, & Græcanicè [b] *illi*. Catull. *Noli* [a] *pugnare* [b] *duobus*, id est, [b] *contra duos*. Virg. *Tu dic* [b] *mecum quo pignore* [a] *certes*.

Verba minandi & irascendi regunt dativum: ut, [b] *utrique mortem* [a] *minatus est*. Terent. [b] *Adolescenti nihil est quod* [a] *succenseat*. Verba minandi.

Sum cum compositis, præter Possum, exigit dativum: ut, *Rex pius* [a] *est* [b] *reipublicæ ornamento*. [b] *Mihi nec* [a] *obest, nec prodest*. Hor. *Multa* [c] *petentibus* [a] *desunt multa*. Sum.

Dativum postulant verba composita cum his præpositionibus:

Verba composita.

Præ. Cicer. *Ego meis* [b] *majoribus virtute* [a] *præluxi*.

Sed Præeo, prævinco, præcedo, præcurro, prævertor, prævertor, accusativo junguntur.

Ad. *Albo* [b] *gallo ne manum* [a] *admoliaris*.

Con. [a] *Conducit hoc tuæ* [b] *laudi* [a] *convixit* [b] *nobis*.

Sub. Terent. [a] *Subolet jam* [b] *uxori quod ego machinor*.

Ante. Cic. *Iniquissimâ pacem justissimo* [b] *bello antefero*.

Post. [a] *Post habeo*, [a] *postpono* [b] *famæ pecuniam*.

Virgil. *Postposui tamen illorum mea seria* [b] *ludo*.

Terent. dixit, *Qui suum commodum post habuit præ meo commodo*.

Ob. Terent. *Quum* [b] *nemini* [a] *obtrudi potest, itur ad me*.

In. [a] *Impendet* [b] *omnibus periculum*.

Inter. Cicer. *Ille huic* [b] *negotio non* [a] *interfuit modò, sed etiam præfuit*.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum; ut, Quintil. [a] *Præstat ingenio alius* [b] *alium*. [b] *Multos virorum* [a] *anteit sapientiâ*. Terent. [b] *In amore hæc* [a] *insunt vitia*. Plin. [a] *Interdico tibi* [b] *aquâ & igni*. Varia constructio.

Est pro habeo dativum exigit: ut, Persi. *Velle suum* [b] *cuique* [a] *est, nec voto vivitur uno*. Virg. [a] *Est mihi namq; domi pater, est injusta noverca*. Est pro habeo.

Huic confine est suppetit: ut, Horat. *Pauper enim non est,* [b] *cui rerum* [a] *suppetit usus*. Suppetit.

Geminus Dativus.

Sum, cum multis aliis, geminum adſciſcit dativum: ut, [b] *Exitio* [a] *eſt avidis mare* [b] *nautis.*
Speras [b] *tibi* [b] *laudi* [a] *fore, quod* [b] *mihi* [b] *vitio* [a] *vertis?*
Nemo [b] *ſibi mimos* [a] *accipere debet* [b] *favori.*

Dativus feſtivitatis.

Eſt ubi hic dativus, *Tibi*, aut *ſibi*, aut etiam *mihi*, nullâ neceſſitatis at feſtivitatis potiùs causâ, additur: ut, *Ego* [b] *tibi hoc effectum* [a] *dabo.* Ter. [a] *Expedi* [b] *mihi hoc negotium. Suo* [b] *ſibi hunc* [a] *jugulo gladio.*

ACCUSATIVUS Poſt VERBUM.

Verba tranſitiva.

VErba tranſitiva cujuſcunq; generis, ſive activi, ſive communis, ſive deponentis, exigunt accuſativum: ut, Hor [b] *Percontatorem* [a] *fugito; nam garrulus idem eſt.* Idem; *Nec* [a] *retinent patulæ* [b] *commiſſa fideliter aures.* Virgil. *Imprimis* [a] *venerare* [b] *deos. Aper* [b] *agros* [a] *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intranſitiva atque abſoluta, accuſativum admittunt cognatæ ſignificationis: ut Cicer. *Tertiam* [b] *ætatem hominum* [a] *vivebat Neſtor.*
Virgil. *-- longam incomitata videtur* [a] *Ire* [b] *viam.*
Plaut. *Duram* [a] *ſervit* [b] *ſervitutem.*

Hunc accuſativum mutant autores non rarò in ablativum: ut, Plaut. *Diu videor* [b] *vitâ* [a] *vivere.* [a] *Ire recti* [b] *via.* Sueton. [b] *Morte* [a] *obiit repentinâ.*

Accuſat. figuratè.

Sunt quæ figuratè accuſativum habent: ut,
Virgil. *-- Nec vox* [b] *hominem* [a] *ſonat: ô Dea certè!*
Juven. *Qui* [b] *Curios ſimulant & Bacchanalia* [a] *vivunt.*
Horat. [b] *Paſtillos Ruſillus* [a] *olet, Gorgonius* [b] *hircum.*

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, &c.

Verba rogandi, docendi, veſtiendi, duplicem regunt accuſativum: ut, *Tu modò* [a] *poſce* [b] *Deum* [b] *veniam.* [a] *Te docebo te iſtos* [b] *mores. Ridiculum eſt te* [b] *me* [a] *admonere* [b] *id.* Ter. [a] *Induit* [b] *ſe* [b] *calceos, quos priùs exuerat.*

Exceptio 1.

Rogandi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum: ut,
Virg. [b] *Ipſum* [a] *obteſtemur,* [b] *veniámq; oremus* [b] *ab ipſo.*
Terent, [b] *Suſpitionem iſtam ex illis* [a] *quære.*

Veſtiendi

Veſtiendi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum, vel dativum: ut, [a] *Induo* [b] *te tunicâ*, vel [bb] *tibi tunicam.* Exceptio 2.

ABLATIVUS POST VERBUM.

QUodvis verbum admittit ablativum ſignificantem inſtrumentum aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

Ut, *Dæmona non* [b] *armis, ſed morte* [a] *ſubegit Ieſus.*
Horat. *Naturam* [a] *expellas* [b] *furcâ licèt, uſquè recurret.*
Virg. *Hi* [b] *jaculis, iſti certant* [a] *defendere* [a] *ſaxis.*

CAUSA.

Ut, Terent. [a] *Gaudeo (ità me dii ament) gnati* [b] *causâ.*
Vehementer [b] *ira* [a] *exanduit.*
Horat. *Invidus alterius* [b] *rebus* [a] *macreſcit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

Ut, *Mirâ* [b] *celeritate rem* [a] *peregit.*
Juvenal. *Invigilate viri, tacito nam tempora* [b] *greſſu*
[a] *Diffugiunt, nullóque* [b] *ſono* [a] *convertitur annus.*
Ovid. *Dum vires, annique ſinunt, tolerate labores;*
Fam [a] *veniet tacito curva ſenecta* [b] *pede.*

Ablativo cauſæ & modi actionis aliquando additur præpoſitio: ut, [a] *Baccharis* [b] *præ ebrietate.* Exceptio.
Summa [b] *cum humanitate* [a] *tractavit hominem.*

Quibuſlibet verbis ſubjicitur nomen pretii in ablativo caſu: ut, [b] *Teruntio ſeu vitioſa nuce non* [a] *emerim.* Nomen pretii.
Livius; *Multo* [b] *ſanguine ac vulneribus ea victoria* [a] *ſtetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur ſæpe ſine ſubſtantivis; ut,
Terent. [a] *Redime te captum quàm queas* [b] *minimo.*
[b] *Vili* [a] *venit triticum.*
Senec. [a] *Conſtat* [b] *parvo fames,* [b] *magno faſtidium.*

Excipiuntur hi genitivi ſine ſubſtantivis poſiti, Tanti quanti, pluris, minoris, tantidé, quantivis, quantilibet, Exceptio.

quanticunque: ut, Cic. [b]*Tanti* [a] *eris alii*, [b]*quanti tibi* [a] *fueris. Non* [a] *vendo* [b] *pluris quàm alii, fortasse etiam* [b] *minoris.*

Ovid. *Vix Priamus* [b] *tanti, totáque Troja* [a] *fuit.*

Sin addantur subſtantiva, in ablativo efferuntur: ut, Aul. Gell. [b] *tantâ mercede* [a] *docuit,* [b] *quantâ hactenus nemo.* [b] *Minori pretio* [a] *vendidi, quàm emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accuſativo junctum reperitur: ut, Varr. *Denarii dicti, quòd* [b] *denos æris* [a] *valebant; quinarii, quòd* [b] *quinos.*

Verba abundandi, &c. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa, ablativo gaudent: ut,

Terent [b] *Amore* [a] *abundat Antipho.*

Malo virum [b] *pecuniâ, quàm pecuniam* [b] *viro* [a] *indigentem.*

Saluſt. *Sylla omnes ſuos* [b] *divitiis* [a] *explevit.*

Terent. *Hoc te* [b] *crimine* [a] *expedi.*

Cic. *Homines nequiſſimi quibus te* [a] *onerant* [b] *mendaciis.*

Virg. *Ego hoc te* [b] *faſce* [a] *levabo.*

Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* [b] *ſermone* [a] *participavit.*

Exceptio. Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut, Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm [b] *lactis* [a] *abundans.*

Terent *Quaſi tu hujus* [a] *indigeas* [b] *patris.*

Quid eſt, quod in hac cauſa [b] *defenſionis* [a] *egeat.*

Virg. [a] *Implentur veteris* [b] *Bacchi pinguíſque ferina.*

Idem; *Poſtquam dextra fuit* [b] *cædis* [a] *ſaturata.*

Ter. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* [b] *tui* [a] *carendum quòd erat.*

Paternum ſervum ſui [a] *participavit* [b] *conſilii.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & ſimilia, ablativo junguntur: ut, Cic, *Qui adipiſci veram gloriam volunt, juſtitia* [a] *fungantur* [b] *officiis. Optimum eſt alienâ* [a] *frui* [b] *inſanis. In re mala* [b] *animo ſi bono* [a] *utare, juvat.*

Virgil. *Aſpice venturo* [a] *lætentur ut omnia* [b] *ſeclo.*

Cæſar. *Qui ſuâ* [b] *victoriâ tam inſolenter gloriarentur.*

Hor. *Diruit, ædificat, mutat* [a] *quadrata* [b] *rotundis.* [a] *Veſcor* [b] *carnibus.* Virg. *--haud equidem tali me* [a] *dignor* [b] *honore.*

Terent.

Terent. *Ut* [b] *malis* [a] *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* [b] *multitudine* [a] *ſuperſedendum eſt.*
Macrob. *Regni eum* [b] *ſocietate* [a] *numeravit.*
Plaut. [a] *Communicabo te ſemper* [b] *mensâ meâ.*

[a] Proſequor te [b] amore, [b] laude, [b] honore, &c. id eſt, *amo, laudo, honoro.* [a] Afficio te [b] gaudio, [b] ſupplicio, [b] dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* Proſequor. Afficio.

Mereor, cum adverbiis Benè, malè, meliùs, pejùs, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione De: ut, *de me nunquam bene* [a] *meritus eſt.*
Eraſmus [b] *de lingua Latina optimè* [a] *meritus eſt.*
Catilina peſſimè [b] *de republica* [a] *meruit.* Mereor.

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba, ablativum cum præpoſitione optant: ut, *Iſtuc* [b] *ex multis jampridem* [a] *audiveram.* Luc. [b] *A trepido vix* [a] *abſtinet ira magiſtro.* [a] *Naſci* [b] *à principibus fortuitum eſt.*
Procul [a] *abeſt* [b] *ab urbe imperator.* Verba accipiendi, &c.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut, Horat. *Vivere ſi rectè neſcis,* [a] *diſcede* [b] *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* [a] *abſtinuiſſe* [b] *bonis.*
Virgil. *Heu, fuge nate deâ, téq; his, ait,* [a] *cripe* [b] *flammis.* Exceptio.

Verbis, quæ vim comparationis obtinent, adjicitur ablativus ſignificans menſuram exceſsûs: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* [b] *dignitate* [a] *præſtaret, ab iis* [a] *virtutibus* [b] *ſuperari.* Verba comparationis.

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* [b] *Auguſto* [a] *natus eſt Chriſtus: imperante Tiberio,* [a] *crucifixus,* Juven. *Credo pudicitiam,* [b] *Saturno rege,* [a] *moratam In terris.*
Nil [a] *deſperandum, Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Jam Maria [b] *audito Chriſtum veniſſe,* [a] *cucurrit.* Ablat. abſolutus.

Verbis quibuſdam additur auferendi caſus per Synecdochen, & poeticè accuſativus: ut, *Ægrotat* [b] *animo magis quàm corpore.* [a] *Candet* [b] *dentes.* [a] *Rubet* [b] *capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: ut, *Ab ſurdè facis, qui* [a] *angas te* [b] *animi.*
Exanimatus [a] *pendet* [b] *animi.* [a] *Deſipiebam* [b] *mentis.*

Plaut. [a] *Discrucior* [b] *animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Diversi casus. Eidem verbo diversi casus diversæ rationis, apponi possunt: ut,

[1] *Dedit* [3] *mihi* [2] *vestem* [4] *pignori,* [6] *te præsente,* [5] *propriâ manu.*

Passivorum constructio, &c. Passivis additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut,

Horatius; [a] *Laudatur* [b] *ab his,* [a] *culpatur* [b] *ab illis.*

Cicer. *Honesta bonis* [b] *viris, non occulta* [a] *petuntur.*

Quorum participia frequentiùs dativis gaudent: ut,

Virgil. *Nulla tuarum* [b] *audita* [b] *mihi, nec visa sororum,*

Horat. *Oblitúsque meorum,* [a] *obliviscendus &* [b] *illis.*

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerant activorum: ut, [a] *Accusaris à me* [b] *furti.* [a] *Habeberis* [b] *ludibrio. Dedoceberis à me istos* [b] *mores.* [a] *Privaberis* [b] *magistratu.*

Neutro-pass. constructio. Vapulo, veneo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent: ut, [b] *A præceptore* [a] *vapulabis. Malo* [b] *à cive* [a] *spoliari, quàm* [b] *ab hoste* [a] *venire,*

Quid [a] *fiet* [b] *ab illo? Virtus parvo pretio* [a] *licet* [b] *omnibus. Cur* [b] *à conviviis* [a] *exulat philosophia?*

Infinitivorum constructio. Quibusdam tum verbis tum adjectivis familiariter subjiciuntur verba infinita: ut,

Virgil. --[a] *Juvat usque* [b] *morari, Et conferre gradum.*

Ovid. *Dicere quæ* [a] *puduit,* [b] *scribere* [a] *jussit amor.*

Martial. [a] *Vis* [b] *fieri dives, Pontice? Nil cupias.*

Virgil. *Et erat tum* [a] *dignus* [b] *amari.* Horat. [a] *Audax omnia* [b] *perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Eclipsis. Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: ut, *Hæccine* [b] *fieri flagitia?* subauditur [a] *decet,* [a] *oportet,* [a] *par est,* [a] *æquum est,* aut aliquid simile.

Enallage. Virg. *Criminibus* [b] *terrere novis, hinc spargere voces In vulgum ambiguas, &* [b] *quærere conscius arma.*

id est, *terrebat, spargebat quærebat.*

DE GERUNDIIS.

Gerundia. GErundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut,

Cicer.

Cicer. *Efferor ſtudio* [a] *videndi* [b] *parentes.*
Ovid. [a] *Utendum eſt* [b] *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virgil. --- [a] *Scitatum* [b] *oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum ſubſtantivis, tum adjectivis: ut, Virgil. Di.

Et quæ tanta fuit Romam tibi [a] *cauſa* [b] *videndi?*
Idem; *Cecropias innatus apes* [a] *amor urget* [b] *habendi.*
Idem; *Æneas celſa in puppi jam* [a] *certus* [b] *eundi.*

Poeticè infinitivus modus loco Gerundii ponitur: ut, Virgil. [a] *ſtudium quibus arva* [b] *tueri.* [a] *Peritus medicari.* Nota.

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* [b] *illorum* [a] *videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Ter. *Date* [a] *creſcendi copiam* [b] *novarum. Conceſſa eſt* [a] *diripiendi* [b] *pomorum atque opſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpoſitionibus, A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: ut, Do.

Cicero; *Ignavi* [a] *à* [b] *diſcendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrumque [a] *ab* [b] *amando dictum eſt.*
Cic. [a] *Ex* [b] *defendendo, quàm* [a] *ex* [b] *accuſando, uberior gloria comparatur. Conſultatur* [a] *de* [b] *tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè ſcribēdi ratio* [a] *cum* [b] *loquendo conjuncta eſt.*
Plaut. [a] *Pro* [b] *vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque præpoſitione: ut,
Virgil. ---*Alitur vitium, creſcitque* [b] *tegendo.*
[b] *Scribendo diſces ſcribere.*

Gerundia in *dum* pendent ab his præpoſitionibus, Inter, ante, ad, ob, propter: ut, Dum.

[a] *Inter* [b] *cœnandū hilares eſte.*
Virgil. --[a] *Ante* [b] *domandum Ingentes tollent animos.*
Cicero.; *Locus* [a] *ad* [b] *agendum ampliſſimus.*
Idem; [a] *Ob* [b] *abſolvendum munus nè acceperis.*
Veni [a] *propter te* [b] *redimendum.*

Cùm ſignificatur neceſſitas, ponuntur citra præpoſitionem, addito verbo Eſt: ut,
Juven. [a] *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
[b] *Vigilandum eſt ei, qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur Gerundii voces in nomina adjectiva: ut, Virg. *Tantus amor florum, & [b]generandi gloria [a]mellis. Ad [b]accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris [a]criminibus [b]inferendis?*

DE SUPINIS.

Prius supinum.

PRius supinum activè significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum: ut, Ovid. [b]*Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ. Milites sunt [a]missi [b]speculatum arcem.*

Nota.

Illa verò, *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

Exceptio.

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito *iri*, passivè significat: ut, Plaut.

[b]*Cœtum ego, non [b]vapulatum, dudum [a]conductus sum.*

Terent. *Postquam audierat non [b]datum iri uxorem filio.*

Poeticè dicunt, [a]*Eo [b]visere.* [a]*Vado [b]videre.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut,

Terent. [b]*Actum est, ilicet, periisti.*

Ovid. [b]*itum est in viscera terræ.* [b]*Cessatum est satis.*

Posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est [a]facile [b]purgatu. Quod [b]factu [a]fœdum est, idem est & [b]dictu [a]turpe. Qui pecuniâ non movetur, hunc [a]dignum [b]spectatu arbitramur.*

In istis verò, [a]*Surgit [b]cubitu*; [a]*Redit [b]venatu* Cubitu & Venatu nomina potiùs censenda videntur quàm supina.

De Tempore & Loco.

TEMPUS.

Pars temporis.

QUæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo raró: ut, *Nemo mortalium omnibus [b]horis [a]sapit. [b]Nocte [a]latem mendæ. [b]Id tempus [a]creatus est Consul.*

Quanquam hìc eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub*.

Duratio temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuationem

nem denotant, in accusativo interdum & in ablativo efferuntur: ut, Virgil.

Hic jam tercentum totos [a] *regnabitur* [b] *annos.*

Idem; [b] *Nocles atque dies* [a] *patet atri janua Ditis.*

Idem; *Hic tamen hâc mecum poteris* [a] *requiescere* [b] *nocte.*

Suet. [a] *Imperavit* [b] *triennio, & decem mensibus, octoque diebus.*

Dicimus etiam, [a] *In paucis* [b] *diebus.* [a] *De* [b] *die.* [a] *De* [b] *nocte. Promitto* [a] *in* [b] *diem. Commodo* [a] *in* [b] *mensem.* [b] *Annos* [a] *ad quinquaginta natus.* [a] *Per tres* [b] *annos studui. Puer* [b] *id ætatis. Non plus* [b] *triduum,* aut [b] *triduo,* [b] *Tertio,* vel [a] *ad* [b] *tertium calendas,* vel *calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci. Spatium loci in accusativo effertur, interdum & in ablativo: ut, Virgil.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres [a] *patcat cœli spatium non amplius* [b] *ulnas.*
Jam mille [b] *passus* [a] *processeram.* [a] *Abest biduo;* subintelligitur [b] *spatium* vel *spatio,* [b] *itinere* vel [b] *iter.* [a] *Abest ab urbe quingentis* [b] *millibus passuum.*

Appellativa Locorum, &c.

Appellativa & regionum nomina. Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus motum aut actionem *in loco, ad locum, à loco,* aut *per locum:* ut, [b] *In foro* [a] *versatur.* [a] *Meruit sub rege in Gallia.*

Virg... [b] *ad templum non æquæ Palladis* [a] *ibant Iliades.*

Salust. [a] *Legantur* [b] *in Hispaniam majores natu nobiles.*

[b] *E Sicilia* [a] *discedens, Rhodum veni. Per mare* [a] *ibis* [b] *ad Indos.*

Urbium & oppidorum nomina. Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci in quo fit actio; modò primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit: ut,

Juven. *Quid* [b] *Romæ* [a] *faciam? mentiri nescio.*

Terent. *Samia mihi mater fuit, eâ* [a] *habitabat* [b] *Rhodi.*

Humi, domi, &c. Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, propriorum sequan-

sequuntur formam: ut, Ter. [b] *Domi* [b] *belliq́ue fimus* [a] *vximus.*

Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi* [a] *est consilium* [b] *domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genitivos, quàm Mex, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: ut, *Vescor* [a] *domi* [b] *meæ, non* [b] *alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit; in dativo, aut ablativo ponitur: ut, *Colchus an Assyrius,* [b] *Thebis* [a] *nutritus an* [b] *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus* [b] *Tyburi* [a] *genitum scribit.* Liv. [a] *Neglectum* [b] *Anxuri præsidium.* Cicer. *Cum una sola legione* [a] *fuit* [b] *Carthagini.* Horat. [b] *Romæ Tybur* [a] *amo ventosus,* [b] *Tyburе Roman.* Cic. *Quum tu* [b] *Narbone mensas hospitum convomeres.* Idem; *Commendo tibi domum ejus, quæ* [a] *est* [b] *Sicyone.*

Nota. Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut, [b] *Ruri fere* [a] *continet.* Pers.-[b] *Rure paterno* [a] *Est tibi far modicum.*

Ad Locum.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accusativo: ut, [a] *Concessi* [b] *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*

[a] *Eo* [b] *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur Rus & Domus: ut, *Ego* [b] *rus* [a] *ibo.*

Virgil. [a] *Ite* [b] *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A Loco, Per Locum.

A loco. Per locum. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Nisi antè* [b] *Romæ* [a] *profectus esses, nunc eam relinqueres.* [b] *Eboraco* (sive [b] *per Eboracum*) [a] *sum profecturus iter.*

Ad eundem modum usurpantur Domus & Rus: ut, *Nuper* [a] *exiit* [b] *domo.* Ter. *Timeo nè pater* [b] *rure* [a] *redierit.*

Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

HÆc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter hos ablativos

vos fœmininos, Meâ, tuâ, suâ, noſtrâ, veſtrâ, & cujâ: ut, [a] *Intereſt* [b] *magiſtratûs tueri bonos, animadvertere in malos.* [a] *Refert multùm Chriſtianæ* [b] *Reipublicæ, Epiſcopos doctos & pios eſſe.* [b] *Prudentis* [a] *eſt multa diſſimulare.* [b] *Tuâ* [a] *refert teipſum nôſſe.* Cicer. *Ea cædes crimini potiſſimùm datur ei,* [b] *cujus* [a] *interfuit; non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, [b] *Magni* [a] *refert quibuſcum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honeſta agere. Veſtrâ* [b] *parvi* [a] *intereſt.* Et, *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVUS.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit certum eſt, contingit, conſtat, confert, competit, conducit, convenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, prodeſt, præſtat, patet, ſtat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſupereſt, ſufficit, vacat pro otium eſt: ut, [a] *Convenit* [b] *mihi tecum.* Saluſt. *Emori per virtutem* [b] *mihi* [a] *præſtat, quàm per dedecus vivere.* Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adeſſe* [b] *Jovi.* Ter. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adoleſcenti & libero. Anoverca* [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [b] *nobis* [a] *benefit.* Virg. [a] *Stat* [b] *mihi caſus renovare omnes,* id eſt, *ſtatutum eſt.*

ACCUSATIVUS.

Hæc impersonalia accuſandi caſum exigunt Juvat, decet cum compoſitis, delectat, oportet: ut, [b] *Me* [a] *juvat ire per alium.* [b] *Uxorem ædes curare* [a] *decet.* [a] *Dedecet* [b] *viros muliebriter rixari.* Cato; [b] *Patremfamilias vendacem non emacem eſſe* [a] *oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, ſpectat, propriè additur præpoſitio Ad: ut, *Mène vis dicere quod* [b] *ad te* [a] *attineat?* [a] *Spectat* [c] *ad omnes bene vivere.* Quintilian. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.* Accuſativ. cum præp.

His impersonalibus ſubjicitur accuſativus cum genitivo, Pœnitet, tædet, miſeret, miſereſcit, pudet, piget: ut Accuſativ. cum genit.

Cicer.

Cicer. *Si ad centesimum vixisset annum,* bb *senectus* b *eum suæ non* a *pœniteret.* a *Tædet* b *animam meam* bb *vitæ meæ.* bb *Aliorum* b *te* a *miseret,* bb *tui nec* a *miseret nec pudet.* bb *Fratris* b *me quidem* a *piget, pudétque.*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut, Virgil.
Non omnes a *arbusta* b *juvant, humilésque myricæ.*
Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*
Sen. *Agricolam* a *arbor ad frugem producta* b *delectat.*
a *Nemo miserorum* b *commiserescit.*
Te non b *pudet* a *istud? Non te* a *hæc* b *pudent?*

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formam induunt: ut, Quint. *Ubi primùm* a *cœperat non* b *convenire, quæstio oriebatur.* Idem; b *Tædere* a *solet avaros impendii.* a *Desiit illum studii* b *tædere. Sacerdotem insciliæ* b *pudere* a *debet.* Quint. b *Perveniri ad summam; nisi ex principiis* a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut, Cæsar; b *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut, Virgil. --- *strato* a *discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusque numeri indifferenter accipi potest: ut, b *Statur:* id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant:* videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, a *Statur* b *a me,* id est, *Sto.* a *Statur* b *ab illis,* id est, *stant.*

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

PArticipia regunt casus verborum, à quibus derivantur: ut, Virgil. --- *duplices* a *tendens ad sidera* b *palmas, Talia voce refert.*
Idem; *Ubera* b *lacte domum referens* a *distenta capella.*
a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut,
Terent. *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *exorandus est.*

GENI-

GENITIVUS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum postulant: ut, Salust. [b] *Alieni* [a] *appetens*, [b] *sui* [a] *profusus*. [a] *Cupientissimus* [b] *sui*. [a] *Inexpertus* [b] *belli*. [b] *Indoctus* [b] *pilæ*. Genitivus.

ACCUSATIVUS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in accusativum feruntur: ut, *Immundam* [b] *segnitiem* [a] *perosæ*. *Astronomus* [a] *perosus ad unum* [b] *mulieres*. Sueton. [a] *Pertæsus* [b] *ignaviam suam*. Accusat.

Exosus & perosus etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia: ut, *Germani* [b] *Romanis* [a] *perosi sunt*. [a] *Exosus* [b] *Deo & sanctis*. Dativus.

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut, Terent. *Bona bonis* [a] *prognata* [b] *parentibus*. Virg. -- *sate* [b] *sanguine divum*. Idem; -- *Quo* [b] *sanguine* [a] *cretus?* Ovid. *Venus* [a] *orta* [b] *mari mare præstat cunti*. [b] *Terrâ* [a] *editus*. Ablativus.

ADVERBII CONSTRUCTIO.

NOMINATIVUS.

EN & ecce, demonstrandi adverbia, nominativo frequentiùs junguntur, accusativo rarius: ut, Virgil. [a] *En Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi*. Cicer. [a] *Ecce tibi* [b] *status noster*. Virg. [a] *En quattuor* [b] *aras*. [a] *Ecce duo tibi Daphni, duóque* [b] *altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, soli accusativo nectuntur: ut, *En animum & mentem*. Juven. [a] *En* [b] *habitum*. Terent. [a] *Ecce autem* [b] *alterum*.

GENITIVUS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum post se recipiunt.

Loci:

Loci. Loci: ut, Ubi, ubinam, nuſquam, eò, longè, quò, ubivis, huccine: ut, [a] *Ubi* [b] *gentium?* [a] *Quo* [b] *terrarum abiit?* [a] *Nuſquam* [b] *loci invenitur.* [a] *Eò* [b] *impudentiæ ventum eſt.*

Temporis. Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, poſtridie: ut, *Nihil* [a] *tunc* [b] *temporis ampliùs quàm ſteteram.* [a] *Pridie ejus* [b] *diei pugnam inierunt.* [a] *Pridie* [b] *calendarum*, ſeu [b] *calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, ſatis, abundè, &c. ut, [a] *Satis* [b] *eloquentiæ*, [b] *ſapientiæ* [a] *parùm.* [a] *Abundè* [b] *fabularum audivimus.*

Inſtar. Inſtar, æquiparationem, menſuram aut ſimilitudinem ſignificat: ut, Virgil. [a] *inſtar* [b] *montis equum divinâ Palladis arte Ædificant.* Juſt. *Mittitur Gylippus ſolus, in quo* [a] *inſtar omnium* [b] *auxiliorum erat.* Ovid. *Sed ſcelus hoc* [b] *meriti pondus &* [a] *inſtar habet.*

Nota. Hìc apponitur interdum præpoſitio Ad: ut, *Valli* [a] *ad inſtar* [b] *caſtrorum clauditur.*

* Genit. feſtivitatis. *Populus Romanus è parva origine* [a] *ad tantæ magnitudinis* [a2] *inſtar emicuit.* * Ter. *Ah* [a] *minimè* [b] *gentium, non faciam.* Hìc genitivus *gentium* feſtivitatis causâ additur.

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta ſunt: ut, *Venit obviàm* [b] *illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit ſimiliter* [b] *huic.* Et, [b] *Sibi* [a] *inutiliter vivit.* [a] *Propinquiùs* [b] *tibi ſedet, quàm mihi.*

Dativus adverbial. Sunt & hi dativi adverbiales; Tempori, luci, veſperi: ut, [b] *Tempori* [a] *venit quod omnium rerum eſt primum.* [b] *Luci* [a] *occîdit hominem. Vidi ad vos* [a] *afferri* [b] *veſperi.*

ACCUSATIVUS

Sunt quæ accuſandi caſum admittunt præpoſitionis unde ſunt profecta: ut,

Caſtra [a] *propiùs* [b] *urbem moventur.*

Saluſt. [a] *Proximè* [b] *Hiſpaniam ſunt Mauri.*

Cedó. Cedò, flagitantis exhiberi, accuſativum regit: ut, Terent. * *Cedo quemvis* [b] *arbitrum.*

ABLA-

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, *Aliter*, *secùs*; illa duo, *Antè*, *pòst*, cum ablativo non rarò inveniuntur: ut, Adverb. diversitatis.

[b]*Multo* [a] *aliter.* [b] *Paulò secùs.* [b] *Multo* [a] *antè.* * *Longè secùs.* Virgil. --*longo* [a] *pòst* [b] *tempore venit. Paulo* [a] *pòst.*

Nisi & ipsa Adverbia potiùs censenda sunt.

Adverbia comparativi & superlativi gradûs admittunt casus comparativis & superlativis assuetos subservire, sicut antè præceptum est: ut, Adverb. Comparat. & Superlat. gradûs.

Accessit [a] *propiùs* [b] *illo.* [a] *Optimè* [b] *omnium dixit.*

Cic. Legimus, [a] *Propiùs* [b] *ad deos*, & [a] *Propiùs à terris.*

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo junctum reperitur: ut, Liv. *Paulò* [a] *plùs trecenta* [b] *vehicula sunt amissa.* Plùs.

Idem; [b] *Hominum eo die cæsa* [a] *plùs duo millia.*

[a] *Plùs quàm quinquaginta* [b] *hominum ceciderunt.*

Abierat acies paulò [a] *plùs quingentos* [b] *passus.*

Terent. *Dies triginta, aut* [a] *plùs* [b] *eo, in nave fui.*

Quibus verborum modis quæ *congruant Adverbia.*

Ubi, postquam & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum verò subjunctivis verbis apponuntur: ut, Virgil. *Hæc* [a] *ubi dicta* [b] *dedit.* Ubi, postquam, cùm.

Terent. [a] *Ubi nos* [b] *laverimus, si voles, lavato.*

Virgil. [a] *Cùm* [b] *faciam vitulâ pro frugibus, ipse venito.*

Idem; [a] *Cùm* [b] *canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit* --

Hic prius adverbiũ, posterius conjunctio esse videtur. Nota.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut, Donec.

Ovidius; [a] *donec* [b] *eram sospes.*

Idem; [a] *Donec* [b] *eris felix, multos numerabis amicos.*

Pro Quousque, nunc indicativum, nunc subjunctivum exigit: ut Virgil.

Cogere [a] *donec oves stabulis, numerúmq; referre* [b] *Jussit.*

Colum. [a] *Donec ea aqua quam adjeceris decocta* [b] *sit.*

Dum,

Dum. Dum, de re præsenti non perfecta, aut pro Quamdiu, fatendi modum poscit: ut,

Terent. [a] *Dum* [b] *apparatur virgo in conclavi.*

Idem; *Ego te meum dici tantisper volo,* [a] *dum quod* [b] *dignum est facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur: ut, [a] *Dum* [b] *prosim tibi.*

[a] *Dum nè ab hoc me falli* [b] *comperiam.*

Dum pro donec, subjunctivo tantùm: ut, Virgil. *Tertia* [a] *dum Latio regnantem* [b] *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicativis, vel subjunctivis; pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut, [a] *Quoad* [b] *expectas contubernalem?* Cicer. [a] *Quoad* [b] *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem. Omnia integra servabo,* [a] *quoad exercitus huc* [b] *mittatur.*

Simulac. Simulac, simulátque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, *Simulac belli patiens* [b] *erat.*

Virgil. --- *Simulátque* [b] *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, &c. Quemadmodum, ut, utcunque, sicut, utrumq; modum admittunt: ut, Eras. *Ut* [b] *salutabis, ità & re-salutaberis.* Horat. [a] *Ut sementem* [b] *feceris, ità & metes.*

Ut pro postquam, indicativo jungitur: ut, [a] *Ut* [b] *ventum est in urbem.*

Quasi, &c. Quasi, ceu, tanquam, perinde-ac si, haud-secus-ac si, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut, [a] *Tanquam* [b] *feceris ipse aliquid.*

Terent. [a] *Quási non* [b] *nôrimus nos inter nos.*

Aliàs copulant consimiles casus: ut, *Novi* [b] *hominem* [a] *tanquam* [b] *te. Arridet mihi,* [a] *quási* [b] *amico.*

Nè. Nè prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut, Virgil. [a] *Nè* [b] *sævi, magna sacerdos.*

Terent. *Hic nebulo magnus est,* [a] *nè* [b] *metuas.*

Nè pro non, cæteris modis inservit.

Adverbia præpositionum formam induunt. Adverbia, accedente casu, transeunt in præpositiones: ut, Juven. *Cantabit vacuus* [a] *coram* [b] *latrone viator.*

DE CONJUNCTIONUM *Conſtructione.*

COnjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, niſi, præterquam, an, ſimiles omnino caſus nectunt: ut, *Socrates docuit Xenophontem & [b] Platonem. Utinam [b] calidus eſſes aut [b] frigidus. [b] Albus an [b] ater homo ſit, neſcio. Eſt [b] minor natu quàm [b] tu. [b] Nemini placet niſi (vel præterquam) [b] ſibi.* Conjunctiones conjungunt ſimiles caſus.

Excepto, ſi caſualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poſcat: ut, *[a] Emi librum [b] centuſſi & [b] pluris. [a] Vixi [b] Romæ & [b] Venetiis.* Hor. *in Metii [a] deſcendat judicis [b] aures, Et [b] patris, & noſtras.* Exceptio.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties ſimiles modos, & tempora conglutinant: ut, *Recto [b] ſtat corpore, [b] deſpicitque terras.*

Aliquoties autẽ ſimiles modos, ſed diverſa tempora: ut, Ter. *Niſi me [b] lactâſſet, amantem, & vanâ ſpe produceret. Tibi gratias egi & te aliquando collaudare poſſum.*

Etſi, tametſi, etiamſi, quamquam, in principio orationis indicativos modos, in medio ſubjunctivos ſæpius poſtulant. Quamvis & licet ſubjunctivos frequentius: ut, *[a] Etſi nihil novi afferebatur. [a] Quanquam animus meminiſſe [b] horret.* Virgil. *[a] Quamvis Elyſios [b] miretur Græcia campos.* Ovid. *Ipſe [a] licèt [b] venias Muſis comitatus Homere, Nil tamen attuleris, ibis, Homere, foràs.* Etſi, tametſi, &c.

Ni, niſi, ſi, ſiquidem, quòd, quia, quàm, poſtquam, poſteaquam, ubi pro poſtquam, nunquam, priuſquam, & indicativis & ſubjunctivis adhærent: ut, *[a] Quod [b] redieris incolumis, gaudeo. Caſtigo te, non [a] quòd odio [b] habeam, ſed [a] quòd [b] amem. Aliud honeſtum judicas, [a] quàm Philoſophi [bb] ſtatuunt.* Plin. *Gravius accuſas, [a] quàm [b] patitur tua conſuetudo.* Ni, niſi, &c.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, ſubjunctivo tantùm: ut, Ter. *Redeam? non, [a] ſi me obſecret,*

Siquis tantùm indicativo: ut, [a] *Siquis* [b] *adest.*

Quando &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur: ut, Virgil. *Dicite* ([a] *quandoquidem in molli* [b] *consedimus herba*)

[a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipse facito periculum.*

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut, *Danda est huic venia,* [a] *quippe* [b] *ægrota.* Si addideris Qui, utrumque admittit modum: ut, *Nec est huic danda venia,* [a] *quippe qui jam bis* [b] *pejeravit,* sive [b] *pejeraverit.*

Qui. Qui, cùm habet vim causalem, subjunctivum postulat: ut, *Stultus es,* [a] *qui huic* [b] *credas.*

Cùm. Cùm pro Quamvis, pro quandoquidem, vel quoniam, subjunctivis semper adhæret: ut,

Cicero; *Nos,* [a] *cùm præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen aliis de rebus disserere solemus.*

Virgil. [a] *Cùm* [b] *sis officiis Gradive virilibus aptus.*

Cùm & Tum. Cùm & Tum, item Tum geminatum, similes modo copulant. Est autem in Cum quiddam minus, atque ideo in priore clausulæ parte statuitur; in tum, quiddam majus, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: ut, [b] *Amplectitur* [a] *cùm eruditos omnes, tum imprimis Marcellum.* [b] *Odit* [a] *tum literas, tum virtutes.*

Ne, an, num. Nè, an, num interrogandi particulæ, indicativum amant: ut, Vir. [b] *Superátne, & vescitur aurâ Ætherea?*

An, cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, subjunctivum postulant: ut, *Vise* [a] *num* [b] *redierit.*

Nihil refert [b] *feceris* [a] *ne* [b] *an persuaseris.*

Ut. Ut, causalis seu perfectiva conjunctio, & ut pro Nè non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subjunctivo jungitur: ut, Terentius;

Filium perduxere illuc secum, [a] *ut unà* [b] *esset, meum.*

Idem; *Te oro, Dave,* [a] *ut* [b] *redeat jam in viam.*

Idem; *Metuo* [a] *ut* [b] *substet hospes,* id est, *nè non substet.*

Ut concedentis, seu positum pro Quanquam, & Ut pro Utpote, subjunctivo servit: ut,

[a] *Ut omnia* [b] *contingant quæ volo, levari non possum.*

Nè

Non est tibi fidendum, a ut qui toties b sessum erit. a Ut qui solus relictus b fueris.

Ut, pro Postquam, pro Quemadmodum, vel sicut, & interrogativum indicativis nectitur: ut Cicero; *a Ut ab urbe b discessi, nullum intermisi diem, quin scriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, a ut b facis.*

Idem; *Credo ut b est demens.*

Virgil. *Ut a valet? Ut b meminit nostri?*

Quanquam de hoc, in adverbii quoque constructione paulò suprà est dictum.

PRÆPOSITIONUM *Constructio.*

PRæpositio subaudita interdum facit ut addatur ablativus: ut, *Habeo eum b loco parentis*, id est, *a in loco. Apparuit illi humana b specie*, id est, *a sub humana b specie. Discessit b magistratu*, id est, *a à magistratu.*

Præpositio in compositione eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: ut, Virg. *Nec posse b Italia Teucrorum avertere regem.*

Præverto b te insalutatum.

Idem; *a vomeris pryambum b candine postes.*

Idem; *Detrudunt naves b scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, è, ex, in, nonnunquam reperunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque eleganter: ut, *abstinuerunt b à vinis.* Terent. *Amicos a advocabo b ad hanc rem. Cum legibus b conferemus.*

Verba composita cum A, ab, &c.

Cicer. *a Detrahere b de tua fama nunquam cogitavi. Cùm b ex insidiis evaseris.* Terent. *Postquam b excessit b ex ephebis. b In Rempublicam cogitatione curaq; incumbe.*

In, pro Erga, contra, & ad, accusativum habet; ut, Virg. *Accipit in b Teucros animum mentémq; benignam.*

In cum Accusativo.

Idem; *Quid meus Æneas a in b te committere tantum? Quid Troes potuere?*

Idem; *Quò te Mœri, pedes? an, quò via ducit,* [a]*in* [b]*urbem?*

Item cum accusativo jungitur, quoties divisio, nuntio, aut incrementum rei cum tempore significatur: ut Virgil. *Est q; l cus partes ubi se via* [a] *findit in ambas.* Ovid. *Versa est* [a] *in cineres sospite Troja viro.*

--- amor mihi crescit [a] *in* [b] *horas.*

In ablativo. In cùm significatur actus in loco, ablativum postulat: ut, Ovid. *Scilicet ut fulvum spectatur* [a] *in* [b] *ignibus aurum.*

Sub cum accusat. Sub, pro Ad, per, & ante, accusativo innititur, [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati fere* [a] *sub id* [b] *tempus ad res repetendas missi,* id est, [a] *per id* [b] *tempus.* Virg. --[a] *sub* [b] *noctem cura recursat,* id est, *Paulò* [a] *ante* [b] *noctem,* vel *instante nocte:* Aliàs ablativum admittit: ut, *Quicquid* [a] *sub* [b] *terra est, in apricum proferet ævum.* Virgil. --[a] *sub* [b] *nocte silenti,* id est, [a] *in* [b] *nocte silenti.*

Sub cum ablativo.

Super cum accusat. Super pro Ultra, accusativo jungitur: ut, Virgil. --[a] *Super* [b] *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum ablativo. Super pro De & In ablativo; ut, Tacit. *Multus* [a] *fer eabre, variúsq; rumor.* Virg. [b] *Unde* [a] *super virili.*

Subter. Subter, uno significatu utrique casui apud autores jungitur: ut, Liv. *Pugnatum est super subtérque terram.* Virg. --*omnes Ferre libet* [a] *subter* [b] *densa testudine casus.*

Tenus. Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut, [b] *Pube* [a] *tenus.* [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At genitivo tantùm plurali; ut, [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpositiones migrant in adverbia. Præpositiones, cùm casum admittunt, migrantin adverbia: ut, Virg. *--- longo* [a] *post tempore venit.* Idem; [a] *Pone subit conjux, ferimur per opaca locorum.* Idem; [a] *coràm, quem quæritis, adsum Troius Æneas.*

INTERJECTIONUM *Constructio.*

INterjectiones non raró absolutè, & sine casu pronuntur: ut, Virgilius;

Spem gregis ([a] *ah!) silice in nuda connixa reliquit.*

Terent. *Quæ (* [a] *malum!) demonsia!*

O exclamantis, nominativo, accusativo & vocativo jungitur: ut, [a][b]*O festus dies hominis!*
Virg. [a]*O fortunatos nimiùm, bona si sua nôrint,* [b]*Agricolas!*
Idem; [a] *O formose* [b] *puer, nimiùm ne crede colori.*
Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut, [a]*Heu* [b] *pietas!* Virg. [a] *Heu prisca* [b] *fides!*
Idem; [a] *Heu* [b] *stirpem invisam!*
Terent. [a] *Prô* [b] *Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem; [a] *Prô deum atque hominum* [b] *fidem!*
[a] *Prô sancte* [b] *Jupiter!* apud Plautum.
Hei & Væ dativo apponuntur: ut, *(bis!*
Ovid. [a]*Hei* [b]*mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis!*
Terent. [a] *Væ miseri* [b] *mihi, quanta de spe decidi!*

DE FIGURIS.

Figura quid sit.

Figura est novatâ arte aliquâ dicendi forma, Cujus duo tantùm genera, Dictionis scilicet & Constructionis, hoc loco trademus.

Figuræ dictionis.

Figuræ dictionis sunt sex; { Prothesis, Aphæresis, } { Epenthesis, Syncope, } { Paragoge, Apocope. }

Prothesis est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus*, *Tetuli* pro *tuli*. Prothesis.

Aphæresis est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit*; *Temnere* pro *contemnere*. Aphæresis.

Epenthesis est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias*, *relligio*, addita *l*; *Induperatorem*, pro *Imperatorem*. Epenthesis.

Syncope est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abîit*, *petîit*, *dixti*, *repôstum* &c. Syncope.

Paragoge est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier*, pro *dici*. Paragoge.

Apocope est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Peculî* pro *peculii*; *Dixtin'* pro *dixtine*; *Ingenî* pro *ingenii*. Apocope.

Figura Constructionis.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Evocatio, Syllepsis, Prolepsis Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio, est duorum substantivorum ejusdem casûs, quorum alterò declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut, [a] *Flumen* [b] *Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantivorum esse: ut, [a] *Marcus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero*.

Interdum apud autores in diversis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent: ut, *Urbs* [b] *Patavii*, apud Virgilium: *Urbs* [b] *Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In Appositione substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur: Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut ei nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut, [a] *Urbs* [b] *Athenæ*.

Ovid. *In me* [b] *turba ruunt luxuriosa* [a] *proci*.

Virg. *Ignavum* [b] *fucos* [a] *pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut, [a] *Urbs* [b] *Roma*. [a] *animal* [b] *equus*.

Tollendæ æquivocationis causâ: ut, [a] *Taurus* [b] *mons Asiæ*. [a] *Lupus* [b] *piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam: ut, [a] *Erasmus* [b] *vir exactissimo judicio*. [a] *Nereus* [b] *adolescens insigni formâ*, [a] *Timotheus* [b] *homo incredibili fortunâ*.

EVOCATIO.

Evocatio quid sit.

CUm prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiam; ambæ sunt primæ vel secundæ personæ: ut, [a] *Ego* [b] *pauper laboro*; [a] *Tu* [b] *dives ludis*.

Et

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, Verbum semper convenire cum persona evocante: ut, [a] *Ego pauper* [b] *laboro*; [a] *Tu dives* [b] *ludis*. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentia conjunctionis. In evocatione persona evocans & evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpote vel cùm persona evocata caret numero singulari; ut, [a] *Ego tuæ* [b] *deliciæ isthûc veniam*: aut cùm est nomen collectivum; ut, *Magna* [a] *pars studiosorum amœnitates* [b] *quærimus*: hìc subauditur *nos*: aut denique cùm est nomen distributivum; ut, *In magnis* [b] *læsi rebus* [a] *uterque* [b] *sumus*: subintelligitur *nos*. Notand. quatuor.

Duplex autem est Evocatio; Explicita, ubi tam persona evocans quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur; ut, [a] *Sum pius* [b] *Æneas*: subintelligitur *ego*. Evocatio duplex.

[a] *Populus* [b] *superamur ab uno*: subauditur *nos*.

SYLLEPSIS.

Syllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺν con, & λήβω sumo. Syllepsis quid sit.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cum pro Et acceptum, est pluralis numeri; ac proinde verbum, aut adjectivum, aut relativum exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adjectivum aut relativum, genere & personâ cum digniore supposito ac substantivo quadrabit: ut, *Quid* [a] *tu & soror* [b] *facitis?* Nota.

[a] *Ego & mater*, [b] *miseri* [b] *perimus.*
[a] *Tu & uxor*, [b] *qui* [b] *adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Dignior persona.

Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, [a] *Ego & pater* [b] *sumus in tuto.* [a] *Tu atque frater* [b] *estis in periculo. Neque* [a] *ego neque tu* [b] *sapimus.*
Virgil. [b] *divellimur inde Iphitus & Pelias* [a] *mecum.*
Idem; [a] *Remus cum fratre Quirino Jura* [a] *dabant.*

Cum.

Cum tamen singulare verbum magis amat: ut, *Tu, quid ego &* [a] *populus mecum* [b] *desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrum: ut, [a] *Rex & regina* [b] *beati.* [a] *Chalybs & aurum sunt in fornace* [b] *probati. Hinc per vim* [a] *leges & plebiscita* [b] *coactæ.*

Exceptio.

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatiùs in neutro genere ponitur: ut, Virgil. *—cùm Daphnidis* [a] *arcum. Fregisti &* [a] *calamos* [b] *quæ tu perverse Menalca, Et cùm vidisti puero* [b] *donata, dolebas.*
Salust. *Ira &* [a] *ægritudo* [b] *permista sunt.* Idem; *Huic* [a] *bella civilia, cædes, &* [a] *discordia civilis,* [b] *grata fuerunt.* [a] *Virga tua, &* [a] *baculus tuus,* [b] *ipsa me consolata sunt.*

Conceptio duplex.

Porrò Conceptio aliàs Directa est; nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius, copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs Indirecta, cùm copulantur per Cum: ut, [a] *Ego cum fratre* [b] *sumus candidi*; ubi utraq; Conceptio est indirecta.

Syllepsis implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur; sed de mare atq; fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam, [a] *uterque est* [b] *formosus*; loquens de sponso & sponsa.

Sic

Sic Ovid. [b] *Impliciti laqueis nudus* [a] *uterque jacet*; loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

PRolepsis, seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem cùm congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, [a] *Duæ aquilæ* [b] *volaverunt*; [ab] *hæc ab oriente*, [ab] *illa ab occidente*. Hic congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo [b] *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc* & *illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Prolepsis.

Congregatio, sive totum, est dictio pluralis numeri: ut, *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens: ut, *Corydon & Thyrsis*. Nam copulatum æquivalet plurali: ut, Virg. [b] *Compulerántque greges* [a] *Corydon & Thyrsis in unum*; [ab] *Thyrsis oves*, [ab] *Corydon distentas lacte capellas*. Nota.

Aut congregatio est nomen collectivum; ut, [a] *Populus* [b] *vivit*; [ab] *alii in penuria*, [ab] *alii in deliciis*.

Sulpitius & Aldus quinq; dicunt in Prolepsi esse necessaria: Congregationem, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ*; Verbum, ut, *volaverunt*; Partes, ut, *hæc* & *illa*; partium Determinationem, ut, *ab oriente & occidente*; & Ordinem, videlicet quòd totum præcedat, partes sequantur. Quinque in Prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis: Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut, [a] *Equi* [b] *concurrunt*; [ab] *hic à dextra*, [ab] *ille à sinistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut, Ovid. Prolepsis duplex.

[ab] *Alter in alterius* [a] *jactantes lumina vultus*,
[b] *Quærebant taciti noster ubi esset amor.*

Deest altera partium cum Determinatione; videlicet, *&* [ab] *alter in alterius*. Et, [ab] *Alter alterius onera* [b] *portate*. Ubi deest [a] *vos*, & altera pars cum determinatione, videlicet, *&* [ab] *alter alterius*.

Ter. [a] *Curemus æquam* [b] *uterque partem*: hìc totum [a] *nos*, sub-

subintelligitur; & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diomedes Prolepsin dicit esse, quoties id quod posteriùs gestum est antè describimus: ut, Virgilius; [a] *Lavináque venit litora*. Lavinium enim nondum erat, cùm Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepsis, à προ, quod est antè, & λάμβω sumo.

ZEUGMA.

Zeugma quid sit.

ZEugma est unius verbi vel adjectivi vicinioris respondentis ad diversa supposita reductio; ad unum quidem expresiè, ad alterum verò per supplementum: ut, Cic. *Nihil te nocturnum* [a] *præsidium palatii, nihil urbis* [a] *vigiliæ, nihil* [a] *timor populi, nihil* [a] *consursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatûs* [a] *locus, nihil horum* [a] *ora vultúsque* [b] *moverunt?* Hìc *moverunt* expresè reducitur ad *ora vultúsque*, ac ad cætera per supplementum: Subintelligendum est enim, *præsidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum concursus movit, habendi Senatûs locus movit.* Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, [a] *Ego melius quàm tu* [b] *scribo.* [a] *Ego sicut fœnum* [b] *arui. Hoc* [a] *ille ità prudenter atque ego* [b] *fecisset.*

Item per *nisi*: ut, Ter. *Talem filium* [a] *nulla nisi tu* [b] *pareret.*

Licèt Poetæ interdum aliter loqui soleant: ut, Ovid. *Quid nisi secretæ* [b] *læserunt Phyllida* [a] *sylvæ?* De quibus in concordantia verbi & nominativi suprà est dictum: ut, Cic. *Quare, ut arbitror, prius hìc te nos, quàm ist hìc* [a] *tu nos* [b] *videbis.*

Tribus modis fit Zeugma.

Zeugma triplex.

In persona: ut, *Ego &* [a] *tu* [b] *studes.*

In genere: ut, *Maritus &* [a] *uxor est* [b] *irata.*

In numero: ut, - *hìc illius arma, Hìc* [a] *currus* [b] *fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, [b] *Dormio* [a] *ego & tu.* Quandóq; in medio, vocatúrq; Mesozeugma: ut

[a] *Ego*

[a] *Ego* [b] *dormio & tu.* Quandóque in fine, & vocatur Hypozeugma; ut, *Ego &* [a] *tu* [b] *dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiva; ut, *Rex & Regina:* Conjunctio, quæ vel copularivа, vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest; ut, *Et, vel,* &c. Verbum vel adjectivum, ut, *Ira-tus est:* & quòd verbum vel adjectivum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut, [b] *Cubas* [a] *ubi ego.* [b] *Cœnas quando nos.* Quatuor in Zeugmate requisita.

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, ut dicunt, Locutionis; non Constructionis: ut, [a] *Johannes* [b] *fuit piscator, &* [a] *Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco verbo ζεύγνυω vel ζεύγνυμι, quod est *copulo.*

SYNTHESIS.

Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce: ut, Virgil. [a] *Pars in frusta* [b] *secant.* [a] *Gens* [b] *armati.* Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantùm, idquo aut sexûs discernendi causâ; ut, [a] *Anser* [b] *fœta.* [a] *Elephantus* [b] *gravida:* aut supplementi gratiâ; ut, [a] *Prænestè sub* [b] *ipsa:* subauditur *urbe.*

[a] *Centauro in* [b] *magna:* subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantùm: ut, [a] *Turba* [b] *ruunt.* [a] *Aperite* [b] *aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: ut, [a] *Pars* [b] *mersi tenuere ratem.*

Virg. *Hæc* [a] *manus ob patriam pugnando vulnera* [b] *passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σύν, quod est *con,* & θέσις *positio;* quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptôsis, ab ἀντί, quod est *pro,* & πτῶσις *casus,* est positio casûs pro casu, idq; interdum non invenustè: ut, Virg. [a] *Urbem quam statuo vestra* [b] *est.* Ter. *Po-* Antiptosis quid sit.

pulo

pulo ut [b] *placerent quas feciſſet* [a] *fabulas.* [a] *Sermonem quem audiſtis, non* [b] *eſt meus.* [a] *Ejus non* [b] *venit in mentem,* pro *id.* Quanquam hìc *venit* impersonaliter potiùs usurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne* [b] *genus* [a] *elegantiâ referti:* pro *omnis generis.* Sic *id* [b] *genus, quod* [b] *genus,* &c. [b] *Idne estis* [a] *autores mihi* pro *ejus.* Interdum autem fit durior Antiptôsis: ut, *Salve* [b] *prima omnium parens patriæ* [a] *appellate,* pro *primæ. Habet duos gladios,* [b] *quibus* [a] *altero te occisurum minatur, altero villicum:* pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche est, cùm id, quod part's est, attribuitur toti: ut, *Æthiops* [a] *albus* [b] *dentes.* Hìc *album,* quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota. Per Synedochen omnia nomina adjectiva aliquam proprietatem significantia; item verba passiva, & neutralia significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, [a] *Æger* [b] *pedes,* vel [b] *pedibus.* [a] *Saucius* [b] *frontem,* vel [b] *fronte.* [a] *Doleo* [b] *caput,* vel [b] *capite.* [a] *Redimitus* [b] *tempora lauro.* [a] *Truncatus* [b] *membra bipenni. Effusas* [a] *laniata* [b] *comas,* [a] *contusáque* [b] *pectus.*

Nam illæ Græcæ phrases sunt: [b] *Excepto* [a] *quòd non simul esses,* [b] *cætera lætus.* [b] *Cætera* [a] *similes, uno differunt.* Dicitur autem Synecdoche à συν quod est *con,* & ἐκδέχομαι, *suscipio:* videlicet, quòd totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum *de* Eclipsi, Pleonasmo, & Enallage, *déque aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè differentem.*

DE

DE PROSODIA.

PRosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit; Latinè *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex; { Acutus, Gravis, Circumflexus.

Tonus acutus est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [´]. Tonus acutus.

Gravis est virgula obliqua descendens in dextram, ad hunc modum [`]. Gravis.

Circumflexus est quiddam ex utrisque constatum hâc figurâ [^]. Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges [᾽] Apostrophus.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tantón' me crimine dignum dixisti?* pro *tantúmne*. Spiritus.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honos.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo onus.*

TONORUM REGULA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, sél, pár, pax.* Naturâ longa circumflectitur: ut, *Stês, flós, sôl, thûs, rûs.* Monosyllaba.

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna, Músa.* In cæteris acuitur: ut, *Cétus, látus, sólers, sátur.* Dissyllaba.

REGULA III

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut, *Libertas, penátes.* Sin brevem habet penul- Polysyllaba.

penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dóminus fácit ex.*

Excipiuntur composita à Facio: ut, *Benefácio, malefácio, calefácio, frigefácio.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, & ultima brevis, circumflectitur penultima: ut, *Romanus, Latinus.*

Composita à Fit ultimam acuunt: ut, *defit, benefit, satisfit.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quæ tonos perturbant. Differentia. Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant.

1. *Differentia.*

Differentia tonum transponit: ut, *Aná* adverbium ultimam acuit, nè videatur esse nomen. Sic *cró, alió, aliquó, continuó, sedulò, porrò, fortè, quâ, fequâ, aliquin, quâ, illò, falsò, citò, ferè, planè,* & id genus alia; *pró* sicut *ponè* pro *post, coràm, circùm, aliàs, palàm* conjunctio; sed *ergò* pro causa circumflectitur; ut, Virgil. *illiùs ergô omnis.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur his, *Déinde, próinde, pétinde, áliquando, cíquando, nónquando, úlusquè, álongè, nécungè, déincèps, dúntaxat, déorsum, quídpropter, quínimò, enímverò, prúdentiâ, ádmodum, áffabrè, interéà loci, níhilóminus, paúlòminus,* cùm non sunt orationes diversæ, utì sunt *Pube tenus, crurum tenus:* non enim componita sunt, velut *hactenus, quatenus,* & ejus generis reliqua.

2. *Transpositio.*

Transpositio. Transpositio tonum invertit, id quod usuvenit in præpositionibus, quæ postpositæ gravantur: ut,

Virgil.

Virgil. *Transtrā per & remos. Te penès imperium.*

3 *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur conjunctio inclinativa: ut, *Què, nè, vè.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámq; acuunt: ut, *Lumináque laurúsque Dei.* Sic *Dùm, sìs, nam,* parelca. Attractio.

Ubi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, *Denique, útique, ìnaque, úndique, ìdcircò,* & hujusmodi.

Ubique tamen temporis sui tonum servat, & *Ubivis.* Ubique & Ubivis.

4. *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut, *Virgìli, Valèri, Mercùri:* pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut, *Arpinâs, Ravennâs, nostrâs, vestrâs, cujâs:* ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis,* &c. Sic *Donêc,* à *donecum.* Sic *hûc, illûc, istûc, adhûc,* ut, pro *hucce, illucce,* &c Et composita à *dic, duc, fac:* ut, *benedîc, reddûc, calefac.* Nomina & pronomina syncopata.

5. *Idioma.*

Idioma, hoc est, linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, servent tonum suum: ut, *Simòn, Periphas,* penultimam acuunt: at facta Latina antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum servant: ut, *Geórgica, Bucólica,* antepenultimâ acutâ, licèt apud Græcos in ultima tonum habeant.

Sic & *comœdia, tragœdia, sophia, symphonia,* tonum recipiunt in antepenultima, licèt in sua lingua habeant in penultima.

Porrò,

Nota. Porrò, ſi ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutiſſimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes. Syllabæ communes in proſa oratione ſemper corripiuntur: ut Célebris, Cáthedra, Mediocris.

DE CARMINUM RATIONE.

De ſyllab. tempore. HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de ſyllabarum tempore & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus quid. Tempus eſt ſyllabæ pronuntiandæ menſura. Syllaba brevis unius eſt temporis; longa verò, duorum.

Syllab. brev. longa. Tempus breve ſic notatur [˘]

Longum autem ſic [¯] ut, Terrā;

Ex ſyllabis juſto ordine diſpoſitis fiunt Pedes.

Pes. Eſt autem Pes duarum ſyllabarum pluriúmve conſtitutio ex certa temporum obſervatione.

Diviſio pedum. Pedum alii diſſyllabi, alii triſſyllabi.

De tetraſyllabis autem nón multùm attinet ad hoc noſtrum inſtitutum differere.

Diſſyllabi ſunt,	Spondeus,	ut,	– – *Virtus.*
	Pyrrhichius,		ᴗ ᴗ *Deus.*
	Trochæus,		– ᴗ *Panis.*
	Iambus,		ᴗ – *Amans.*
Triſſyllabi ſunt,	Moloſſus,	ut,	– – – *Magnetes.*
	Tribrachus,		ᴗᴗᴗ *Dominus.*
	Dactylus,		– ᴗᴗ *Scribere.*
	Anapæſtus,		ᴗᴗ – *Pietas.*
	Bacchius		ᴗ – – *Honeſtas.*
	Antibacchius,		ᴗᴗ – *Audire.*
	Amphimacer,		– ᴗ – *Charitas.*
	Amphibrachus,		ᴗ – ᴗ *Venire.*

Porrò pedes, juſto numero atque ordine concinnati, carmen conſtituunt.

Eſt

Est enim carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta. Carmen.

Carmen composituro inprimis discendum est pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio. Scansio.

Scansioni Accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha est elisio quædam vocalis ante alteram in diversis dictionibus: ut, Synalœpha.

Sera nimis vit' est crastina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus ut, Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At *Heu*, & *O*, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis est, quoties *m* cum sua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorsâ: ut, Eclipsis.

Monstr' horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum:

pro *Monstrum horrendum*, &c.

Synæresis est duarum syllabarum in unam contractio: ut, Virg. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta:* Synæresis.

pro *alvearia*.

Diæresis est, ubi ex una syllaba dissecta fiunt duæ: ut, Ovid. *Debucrant fusos evoluisse suos:* pro *evolvisse*. Diæresis.

– ∪∪ – – – ∪∪ – ∪ –

Cæsura est, cùm post pedem absolutum syllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris, ex pede & syllabâ: ut, Virgilius; *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.* Triemimeris.

– ∪∪ – ∪∪ – – ∪∪ – ∪∪ – –

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllabâ: ut, Virgilius; *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.* Penthemimeris.

– ∪∪ – ∪ ∪ – – – – – ∪ ∪ – –

Hephthemimeris. Hephthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba: ut, Idem; *Oſtentans artem pariter, arcúmque ſonantem.*

– – – – – ◡ ◡ – – ◡ ◡ – –

Enneemimeris. Enneemimeris conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba: ut, Idem; *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

– ◡ ◡ – ◡◡ – – – – ◡◡ – –

DE GENERIBUS Carminum.

CArminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſſimùm tractare decrevimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadeum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondeo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondeum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus: ut,

Virg. *Tityre, tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

– ◡◡ – ◡◡ – ◡◡ – – – ◡◡ – –

Reperitur aliquando ſpondeus etiã in quinto loco: ut, Idem; *Chara Deûm ſoboles, magnũ Jovis incrementum.*

Ultima communis. Ultima cujuſque verſûs ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri; quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondeacos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes ſed omnino dactylicos, cum ſyllaba item longa: ut,

Ovid. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

– – – ◡◡ – ◡ ◡ – ◡ ◡ –

Carmen Aſclepiadeum.

Aſclepiadeum. Carmen Aſclepiadeum conſtat ex penthemimeri, hoc

hoc eſt, ſpondeo & dactylo, & ſyllabâ longâ, & duobus deinde dactylis: ut,
Horatius; *Mæcenas atavis edite regibus.*
– – – ∪ ∪ – ∪∪ – ∪ ∪

Sapphicum.

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondeo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut, Horatius; *Jam ſatis terris nivis atque diræ.* Sapphicum.
– ∪ – – ∪∪ – ∪ – –

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondeo; ubi & ut, Horat. *Integer vitæ ſceleriſque purus* Adonic.
– ∪ – – ∪∪ – ∪ – –

Non eget Mauri jaculis, nec arcu,
– ∪ – – ∪∪ – ∪ – –

Nec venenatis gravidâ ſagittis,
– ∪ – – ∪∪ – ∪ – –

Fuſce, pharetrâ. – ∪ ∪ – –

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondeo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut, *quoquo diffugias, pavens Mabili,* Phaleucium.
– – – ∪∪ – ∪ – ∪ – ∪

Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis: ut, *Suis & ipſa Roma viribus ruit.* Carmen Iambicum.
∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

Recipit tamen interdum in locis imparibus pro Iambo tribrachum, ſpondeum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, & ſpondeum apud Scenicos.

Hoc carmen in duo genera diducitur; Dimetrum, & Trimetrum ſive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut,

O carminum dulces notæ, – ∪ – – ∪ –
Quas ore pulchra melleo – ∪ – ∪ –
Fundis, lyræque succinis! – ∪ – ∪ –

Trimetrum, sive Senarium.

Trimetrum senis constat pedibus: ut,

Qui nos damnant sunt histriones maximi.
– – – – – – ∪ – – ∪ –

DE QUANTITATE primarum syllabarum.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compositione, præpositione, regulâ, exemplo seu autoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positurâ longa est: ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quòd si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: ut,

Major sum, quàm cui possis fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *sum*, *quàm* & *sit*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rariùs producitur: ut,

Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*
– – – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – –

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquidâ communis

munis redditur: ut, *Patris volucris*. Longa verò non mutatur: ut, *Aratrum, simulacrum*.

Vocalis ante alteram.

Regula II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubiq; brevis eſt: ut, Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, ſecundam pronominis formam habentes: ut, Unius, illius, &c. Ubi *i* communis reperitur, licèt in alterĭus ſemper ſit brevis, in alĭus ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e* inter geminum *i* longa ſit; ut, Faciēi: alioqui non: ut, Rĕi, ſpĕi, fidĕi.

Fi etiam in Fio longa eſt, niſi ſequatur *e* & *r* ſimul: ut, Fiĕrem, Fiĕri,

Juven. *Sic fiunt octo mariti* ---- ∪∪ --

Idem; *Quod fieri non poſſe putes*. - ∪∪ - - ∪∪ -

Obe interjectio priorem ſyllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa fit: ut, Dicite Pierides. Reſpice Lāerten. Et in poſſeſſivis: ut, Ænēïa nutrix. Rhodopēïus Orpheus.

DIPHTHONGUS.

Regula III.

Omnis diphthongus apud Latinos longa eſt: ut, Aūrum, nēuter, muſæ: niſi ſequente vocali jur, Præire, præuſtus, præamplus.

DERIVATIO.

Regula IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem ſortiuntur: ut, ămator, ămicus, ămabils, primâ brevi, ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis sunt,

Vox vōcis à vŏco. Lex lēgis, à lĕgo. Rex rēgis, à rĕgo. Sēdes & sedile, à sĕdeo. Jumentum, à jŭvo. (veo. Fōmes & fōmentū, àfŏ-

Jūcundus, à jŭvo. Jūnior, à jŭvenis. Mŏbilis, à mŏveo. Hūmanus, ab hŏmo. Vōmer, à vŏmo. Pēdor, à pĕde.

Sedile sæpius habet brevem in antepenultima.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta corripiuntur: qualia sunt,

Dux dŭcis, à dūco. Dicax, maledĭcus, & id genus multa, à dico. Fides, à fio. ărena, ăriſta, } ab āreo. Pŏſui, à pōno.

Gĕnui, à gigno. Frăgor, Frăgilis, } à frango. Nŏto-as, à nōtu. Năto-as, à nātu. Dĭſſertus, à diſſero. Sŏpor, à sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſervanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur: ut, Pŏtens, impŏtens. Sōlor, conſōlor. Lĕgo, is, perlĕgo. Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut,

Innūba, Pronūba, } à nūbo. Dejĕro, Pejĕro, } à jūro.

PRÆPOSITIO. REGULA VI.

Ex præpoſitionibus hæ ubique producuntur: A, de, præ, ſe, è, niſi vocali ſequente: ut, *Unda dehiſcens.*

--- *Sudibŭſve præuſtis*: apud Virgil.

Pro quoque longa eſt; præterquam in iſtis, Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro ſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfectó.

Procurro, profundo, propello, propulſo, propago as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca ſunt per *o* parvum, & proinde primam brevem habent.

Di

Di etiam producitur, niſi in Dirimo, & Diſertus. Reliquæ præpoſitiones, ſi poſitio ſinat, corripiuntur. Cujuſmodi ſunt, Ad, ob, ab, ſub, re, in, &c.

REGULA VII. *Canon* I.

Omne præteritum diſſyllabum priorem habet longam: ut, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fīdi à *findo*, bibi, dedi, ſcidi, ſtĕti tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi.
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici.
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcidi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcidi, à cædo.

Quin & ſupinum diſſyllabum priorem quoque producit: ut, Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum à cieo, es: nam cītum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM ſeu AUTHORITAS.

Regula VIII.

Quarum verò ſyllabarum quantitas ſub prædictas rationes non cadit, à poetarum uſu, exemplo, atque autoritate petenda eſt certiſſima omnium Regula. Diſcant ergò pueri obſervare ex poetis communes primarum ſyllabarum quantitates, cujus ſortis ſunt;

Britannus, Bithynus, Cacus, Coſyra, Crathis, Pachynus, palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradivus, hinnulus, Pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sichæus, Sicinius, & ſimilia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ ſyllabæ, partim eâdem ratione quâ primæ, partim etiam ex incrementis genitivi atq; conjugationis analogiâ cognoſci poſſunt. Increment. Genit.

De incrementis genitivi nominum polyſyllaborum

suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur: unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum poetarum observatio facilè suppeditabunt.

Conjugationum analogia.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt: nempe A, indicem primæ conjugationis, longam esse naturâ, præterquam in Do & ejus compositis quando hujus sunt conjugationis: ut, Dămus, circundămus; Dăbis, circundăbis; Dăre, circundăre.

Præterea syllabas *rimus* & *ritis*, in præterito perfecto modi subjunctivi ubique pro brevibus habendas, animadvertant; in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: ut, præterito, Amaverimus, amaveritis; Futuro, Amaverîmus, amaverîtis.

Est & ubi syllabæ mediæ variant apud poetas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina penultimam producunt: ut, Clandestīnus, mediastīnus, parietīnus, matutīnus, vespertīnus, repentīnus.

Præter hæc sequentia { Diutĭnus, Crastĭnus, Pristĭnus, Perendĭnus, Hornotĭnus, } { Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbasĭnus: }

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *ivos*: ut Crystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera feliciùs docebit usus, & poetarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare, illis prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primùm *a* finita producuntur: ut, Amā, contrā, ergā. Excipias pută, ità, quiă. A.

Item nominativos, & omnes caſus in *a* cujuſcunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis; præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*; ut, ô Æneā. ô Thomā: & ablativum primæ declinationis; ut, ab hac Musā. Numeralia in *ginta*, *a* finalem habent communem, ſed frequentiùs longam: ut, Trigintā, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, deſinentia brevia ſunt: ut, ăb, ăd, caput. B, D, T.

In *c* deſinentia producuntur: ut, āc, sic, & hic adverbium. Sed tria in *c* ſemper contrahuntur; Lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia; Fac, & pronomen Hic, & neutrum Hoc: modò non ſit ablativi casûs. C.

E finita brevia ſunt: ut, Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ. E.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut, Diē, fidē; unà cum adverbiis indè enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, quarē, qua de-rē, ea-rē; & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut, Docē, movē, manē, cavē.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut Mē, tē, sē: præter quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoq; in *e* ab adjectivis deducta *e* longum habent: ut, Pulchrē, doctē, valdē pro validē. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ corripiuntur omnino.

Poſtremò, quæ à Græcis per *n* ſcribuntur, naturâ producuntur, cujuſcunq; fuerint casûs, generis, aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt: ut, Dominī, magiſtrī, amarī, docerī,

doceri. Præter Mihi tibi, ſibi, ubi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi corripiuntur: Cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in *os* breve exit: ut,

Huic { Palladi, / Phyllidi, / Minoidi, } Vocat. ô { Amaryllĭ. / Alexĭ. / Daphnĭ. }

L. *L* finita corripiuntur: ut, Animăl, Annibăl, mĕl, pugil, săl, conſŭl. Præter nil contractum à *nihil*; & sōl: & Hebræa quædam in *l*: ut Michaël, Gabriel, Raphael, Daniël.

N. *N* finita producuntur: ut, Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe Forsăn, forſităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

In. Corripitur & *In* cum compoſitis: ut, Exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen caſtrantur: ut, Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

Nomina item in *en*, quorum genitivus inis correptum habet: ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, inis.

En. Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuſcunq; fuerint caſûs ut, Nom. Iliŏn, Peliŏn: Acc. Caucaſŏn, Pylŏn.

On. Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn: In *yn*, per *y*, ut Ityn.

In *an* quoq; à nominativis in *a*: ut Nominat. Iphigenia, Ægina. Accuſat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur: ut, Nomin. Æneas, Marſyas, Accuſat. Æneān, Marſyān.

O. *O* finita communia ſunt: ut, Amo, virgo, porrò, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui ſemper producuntur: ut, Huic dominō, ſervō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifeſtō, &c.

Præter ſedulò, mutuò, crebrò, ſerò, quæ ſunt communia.

Cæte-

Cæterùm modŏ & quomodŏ ſemper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in *o* producuntur: ut, Dō, ſtō, ut & ergō pro causâ.

Item Græca per *ω*, cujuſcunque fuerint casûs: ut, hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur: ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, uxŏr, turtŭr. R.

Cor ſemel apud Ovidium productum legitur, ut,

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

– ∪ ∪ – ∪∪– – – ∪∪–∪∪ – –

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr. Par quoque cum compoſitis: ut, Compār, impār, dispār.

Græca quædam in *er*, quæ illis in *ηρ* deſinunt: ut, Aēr, cratēr, characтēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr quæ apud Latinos ultimam brevem habent. S.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, *As, es, is, os, us.*

Primò, *as* finita producuntur: ut, Amās, musās, majeſtās, bonitās. As.

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos* exit: ut, Arcăs, Pallăs; Genitivo Arcados, Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium: ut, Heros, Heroos: Phyllis, Phyllidos: Accuſativo plurali, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita longa ſunt: ut, Anchiſēs, ſedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in *es* tertiæ inflectionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt, ut, Milĕs, ſegĕs, divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs; & pēs, unà cum compoſitis: ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt. Es.

Es quoque à *ſum*, unà cum compoſitis, corripitur: Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt, unà cum neutris ac nomi-

nominativis pluralibus Græcorum: ut, Hippomanĕs, cacoēthĕs, Cyclopĕs, Naiadĕs.

Is. *Is* finita brevia sunt: ut, Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs,

Excipe obliquos plurales in *ĭs*, qui producuntur: ut, Musīs, mensīs à *mensa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis: ut, Samnīs, Salamīs; Genitivo Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casûs: ut Simoeīs, Pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia: us, Vīs, līs; præter ĭs & quĭs nominativos, & Bīs apud *Ovidium*.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in *ĭs*, quorum secundæ personæ plurales desinunt in *îtis*, penultimâ productâ, unà cum futuris subjunctivi in *rĭs*: ut Audīs, velīs, dederīs: *Pl.* Auditis, velītis, dederītis.

Os. *Os* finita producuntur: ut, Honōs, nepōs, dominōs, servōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis: Et Græca per *o* parvum: ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us. *Us* finita corripiuntur: ut, Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis: ut, Salūs, tellūs; Genitivo, Salūtis, tellūris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativum & vocativum singulares: ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: ut, Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ys* diphthongum, cujuscunque fuerint casûs: ut, Hic Panthūs, Melampūs. Hujus Saphūs, Cliūs;

Atque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

U. Postremó, *u* finita producuntur omnia: ut, Manū, genū, amatū, dicū.

Grammatices finis.

Omnium Nominum in regulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum, interpretatio aliqua.

Abdo,
Abscõdo,
occulto, } *To hide.*

Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding cannot be found.*

Acarnãn, ex Acarnania oriundus. *One born at Acarnania in Greece.*

Accerso, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*

Acer, arbor. *A Maple-tree.*

Acies, acumen rerum secantium, exercitûs instructio, oculi lumen. *An edge: The aray of an army: The sight of the eye.*

Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *A needle, or an instrument wherewith women did set their hair.*

Adeps, omnis pinguedo, sive carnis, sive alterius rei. *Fat.*

Adipiscor, assequutus sum. *To obtain.*

Adolescens, juvẽis adultus. *A stripling from 12 to one and twenty.*

Ador, frumenti genus vel farris. *Wheat.*

Advena, qui non est civis, sed externus. *A stranger.*

Aequor, mare, pelagus. *The sea, because nothing is more plain then it: for* Aequor *doth generally signifie a plain in any parcel of the world. It is taken for the air also: as,* Aspice bis senos volitantes æquore cygnos.

Aes, species metalli rubro colore. *Brass: and because that in old time money was made of it,* Aes *sometime doth signifie money.*

Aether, tota cœli syderúmque subsistantia ac compago. *The whole substance of the spheares from the fire to the extreest circuit of heavẽ.*

Affinis, cognatus, *A kinsman by marriage.*

Agnosco, est noscere id quod nobis olim aut visum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. *To recognize, to know anew, or to come to remẽbrance of.*

Ago, facio. *To do.*

Agragas, urbs Siciliæ. *A town in the isle of Sicily, called now* Gergenti.

Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*

Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans. *A certain sea-bird that liveth in the sands, & hatcheth in winter.*

Ales, quælibet avis, aut velox. *A bird, or swift.*

Alnus, genus arboris. *An Alder-tree.*

Alo, nutrio. *To nourish.*

Alter. *The other of the two.*

Alvus, quâ sordes defluunt, aut labuntur. *The paunch, and sometimes the belly without.*

Amazones, Scythicæ fœminæ, eò quòd mammis careant. *Certain women of Scythia, so nãed for lacking a dug.*

Ambigo, circumago, circundo. *To compass, to doubt.*

Amicio, vestio. *To cloth.*

Amnis, fluvius. *A river.*

Anas, avis in aquis degẽs *A duck, or drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble, or vex.*

Anguis, serpens in aquis degens. *A dry, or a water snake.*

Animus, consilii principium,

cipium. *The minde.*

Anna, nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, assentio. *To assent and agree unto.*

Annus, tempus 365 dierum, & 6 horarum. *A yeare.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, sive ultimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. *The pillars, or sailing stones that sail over the wall, to bear the frame, or the dry stone wall that encloseth a vineyard, or the first set or frontier of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preservative against poyson.*

Antiæ, mulieris capilli in fronte demissi. *A womans forelocks.*

Antistes, in aliqua re summus. *A president or chief ruler, man or woman.*

Anus, vetula. *an old wife.*

Anxur, nomen urbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shew, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtain.*

Apollo, deus quem Græci Solem appellant. *The God of wisdom & physick, & of prophesie, and the God that carrieth the sun about.*

Appendix, quod aliis adjunctum, quasi ex alio pendeat. *An appentise, or an addition to encrease a thing.*

Applico, jungo, advenio. *To apply unto, or to arrive.*

Aptôton, nomen invariabile, sed nullo defectum casu. *A noun undeclined, having one termination in all cases*

Aqualis, vasis genus, quo aqua tenetur ad præbendam eam manibus. *A laver, or an ewer.*

Arbor, vel arbos, notæ significationis. *A tree.*

Arcas, ex Arcadia populus. *The people of* Arcadie.

Arceo, pello, & advenire non sino. *To keep away.*

Arcesso, voco, & accuso. *To call, or to accuse, or to go to accuse.*

Arctus, ursa, quam nostri Septentrionem dixerunt, signum cœleste. *A signe called the Bear or the Wagon.*

Ardeo, uror, inflammor. *To be hot.*

Argos, oppidi nomen. *A town of the peninsula of Greece called* Peloponnesus.

Arma, munimenta, scutum, gladius, telum, & ea quibus prælia-mur. *Armour, or any kind of weapons.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beasts.*

As, est libra, id est, duodecim unciæ. *A pound of* xii *ounces, or the whole sum of any thing.*

Assecla, qui continuè & semper aliquem sequitur. *A page, or lackey, or continual waiter.*

Astu, dolo, fallaciis. *By deceit, or guile.*

Athamas, nomen viri. *A mans name which should be sacrificed for his son Phryxus.*

Athenæ, civitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The City of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striveth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote so small that it cannot be parted*

Auceps, qui vel quæ aves capit. *A fowler, man or woman.*

Audeo, sum ausus. *To be bold.*

Aveo, cupio. *To desire, or covet.*

Avernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought was a descent into hell.*

Augeo, majus facio, amplifico. *To increase.*

Au-

Augur, qui futura prænuntiat. *A sooth-sayer, man or woman.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A wagoner, a carman, a carter.*

Auſter, ventus flans à meridie. *The south-wind.*

Author, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currûs vertitur. *An axle-tree: and by tranſlation, the ſtraight line that may be imagined from the one pole to the other.*

B

BAcchanalia, Dionyſia, i. Bacchi feſta. *The feaſt of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratæ. *An herb that the Frenchmen call our Ladies gloves.*

Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of wine.*

Baculus, bacillus, & baculum, & hinc bacillum, ſcipio. *A ſtaff.*

Balneum, locus publicus vel privatus, in quo aut ſanitatis aut abſtergendarum ſordium causâ lavamur. *a bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel formâ. *A certain pit by Athens. Now it is taken for hell. It is alſo the hole where any water entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, inſtrumentum muſicum, quod pulſatur plectro, vel calamo. *The lute, or any like that is played on with a quill. It is alſo* Barbitos, *both maſculine and feminine.*

Bellaria, cibi ſecundæ menſæ. *Juncates.*

Bes, unciæ octo. *Eight ounces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drink.*

Bidens, inſtrumentum duorum dentium, vel ovis. *Any inſtrument with two teeth: or a ſheep of two teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or ſhe that hath a face before, and another behind.*

Bilis, humoris genus. *It is with this word* atra, *melancholy: and with* flava, *choler: and being uſed alone, is the ſame diſeaſe that* Cholera *is after* Cor. Celſus. *See* Cholera.

Bombyx, vermis, & pro materia ſumitur. *A ſilk-worm, or ſilk.*

Bos, nota eſt ſignificatio. *An ox, bull, or cow.*

Britannia, inſula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The iſle which is inhabited of Engliſhmen and Scottiſh men, called* Britannia major.

Britannia minor, *is Britain in* France.

Bubo, avis nomen, à bovis mugitu. *An owl.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the great his horſe.*

Byſſus, tenuiſſimi lini genus. *A moſt fine ſort of fine flax, whereof a precious kind of linen-cloth is made. It may be taken for ſilk alſo.*

C

CAcoethes, malus mos. *An evil cuſtome, or a bile hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum. *A dead carcaſe.*

Cado, corruo, præcipitor, vel labor. *To fall, and ſometimes to happen, to chance.*

Cædo, percutio, ferio, verbero. *To ſtrike, or to beat, and ſometime to cut or lop, or to prune trees: ſometime to kill, to ſacrifice; and ſometime to break,* ut cædere januam ſaxis, inſtare ferro.

Cællo, percutio aut frango. *To ſmite or to break,* antiquum verbum, *the compounds whereof be in uſe onely.*

Cello *is alſo read without a diphthong.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cum ſphæris, quas

quas ambit ad elemẽtum ignis. *Heaven, or with a difference any of the ſphears. It ſignifieth weather alſo.*

Calco, pede comprimo. *To tread upon, and by a tranſlation unto the minde, to deſpiſe and ſet naught by.*

Calẽdæ, dies primus cujuſq; menſis. *The firſt day of every moneth.*

Caleo, ferveo, calidus ſum. *To be hot, or to glow.*

Callis, via perdurata, id eſt, via trita. *A pathway.*

Calvo, decipio, fruſtror. *To deceive, to beguile, to tromp.*

Calx, pes imus; & pro cujuſvis rei fine ponitur, vel pro materia, quâ lapides in muro conglutinantur. *An heel, or laſt end of a race or line.*

Cambio, commuto. *To exchange, and of the old writers it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in viis lapide ſtratis. *A chanel.*

Cancelli, ligna inter ſe modicis intervallis in tranſverſum inſtar retis invicem annexa. *A lattice, or the liſts of a game-place, or of a ſpectacle.*

Canis, animal latrabile, & piſcis marinus, & ſignum cœleſte. *A dog, or a dog-fiſh: a ſtar or ſigne in the firmament called canis.*

Cano. *To ſing, to indite poetically, to play upon inſtruments: ſometime it is to praiſe or propheſy*

Capeſſo, capio, ſive ad capiendum eo. *To take or to go to take: and ſometime* recipio me, *to go*; *as*, Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domum capeſſam.

Capio. *To take, to delight, to deceive, to chuſe, to abide and ſuffer: as*, Capio dolores. *To hold, or contain*; *to invade & catch: as*, Navẽ cepimus. *To inflame with love. And it is lightly of ſuch a ſignification as the ablative is that comes with it.*

Capiſtrum, capitis vinculum, adhibitum nè animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod ſolim ſacerdotes geſtabant in capite. *An ornamẽt that the Nuns were wont to bear upon their heads.*

Capra, animal à carpendis virgultis dictum. *A goat.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of* Caria.

Cardo, quo janua movetur. *An hook or hinge.*

Careo, eſt rem deſideratam non habere. *To lack, or to be without, and eſpecially ſuch a thing as once we had.*

Carex, herba acuta duriſſima. *Sedge.*

Caro, quod animâ careat, non ſolùm de animalibus, ſed etiam de piſcibus & fructibus. *The meat of any thing, but moſt commonly fleſh.*

Carpo, diſcerpo. *To crop to bite off, to tittle, or to gather, It is alſo to leaſe, or to chooſe out, ſometime to taunt or rebuke.* Carpere viam, *to begin to journey.* Carpere vitales auras. Carpere lanam. *To toſe wool.* Carpere linum. *To hatchel flax.* Carpere cibum. *To eat*

Caſſis, --ſis, reticulum, maſc. pro galea: fœm. eſt caſſis, --dis, & hæc caſſida. *A net*; *or an helmet in the feminine gender.*

Caſtra, locus, in quo milites tentoria fixerunt. *The camp, the pavilion or the army.*

Caro, nomen viri. *A certain Romanes name.*

Caveo, diligentiam adhibeo, provideo, conſulo, proſpicio nè aliquid præter ſpem eveniat. *To beware, or to be wary and heedful.* Cavere *is alſo to put in aſſurance, and to ſave harmleſs by caution or ſureties.*

Cauliis, in herbis dicitur ipſum robur, ſive ſtipes

pes. *A ſtalk.*

Cedo. *To give place, to depart, and go away.*

Cedrus, arbor ingens & procera *A cedar-tree.*

Cello. *See* Cœllo.

Cenſeo, exiſtimo, puto, arbitror. *To deem, to judge, to ſuppoſe, to think, to tell ones mind. Some take it for to be angry.* Cenſeri *is alſo to be in books of ſubſidies, and to be taxed, or valued.*

Centum. *An hundred.*

Centuſis, centum librarum. *An hundred pound.*

Cera. illud quod, melle ex favis expreſſo, remanet. *Wax.*

Cerno, video. *To ſee. And by tranſlation, to perceive & underſtand. Sometime to decree & appoint. To ſift, ſeng, or boult, to ſever and part, to fight, to go unto:* as Cernere hæreditatem.

Cetus, piſcis maximus. *A whale.*

Cholera. eſt ventriculi immodica perturbatio, ſuprà & infrà per vomitum facta. *The cholick. It is alſo choler, the hot and dry humor.*

Cicer, genus leguminis. *A certain Italian peaſe*

Cieo, turbo, commoveo. *To trouble, to ſhake and ſtir, and ſometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis, vel ciner, pulvis. *Aſhes.*

Ciris eſt avis, quam alio nomine alaudam dicimus. *A lark.*

Claudo, obſtruo, obſero. *To ſhut or cloſe, to make faſt, to ſtop, or to ſtay, not to ſuffer to paſſe:* as, Ecce maris magnâ claudit nos obice pontus.

Clivus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A bank, a riſing. alſo a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttock.*

Cluo, ſplendeo. *To ſhine, to gliſter: ſometime to fight.*

Clypeus, & Clypeum ſcuta majora & propriè peditum. *a buckler*

Cœlum. *A graving tool, the ſky, that is, as much of the world as is above the element of fire, which is called* æther, *or* quintum elementũ. Cœlum *alſo is taken for the air:* as, In hoc cœlo qui dicitur aer.

Cœno, cœnam ſumo. *To ſup, or to take ſupper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum eſt. *To begin.*

Cognoſco, noſco eos qui prius incogniti erant. *To know that which we knew not before: ſometime diligently and attentively to conſider, or to underſtand, to ſearch by an enquiry, & to ſit in judgement.*

Collis, monticulus. *An hillock.*

Colo, adoro, veneror. *To honour or worſhip with prayer, to exerciſe, to make much of, to inhabit, to love.* Vitam colere, *is to lead a life: ſometime to plow or till the ground: ſometime to deck and trim.*

Colus, inſtrumentum quod penſa continet. *A diſtaff, or ſpindle.*

Comes, comitans aut ſequens. *A companion by the way, either man or woman.*

Comminiſcor, fingo, excogito. *To imagine, to feigne, to invent and deviſe, to aſſay, to bring a man to the belief of that that is not.*

Como, comam compono. *To kemb, to dreſſe the buſh with a combe, or to deck and adorn.*

Compago, compactio, & conjunctio. *A joynt.*

Compedes, vinculi genus. *A pair of fetters or gyves.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or a builder.*

Congrus, conger, genus piſcis. *A Conger.*

Conjux, maritus vel uxor. *A huſband or a wife.*

Conſulo. *To aſk counſel, with an accuſative: to give counſel, or provide for, with a dative: to take in good worth, with a genitive. Sometime it is to ſit in counſel, &*

to deliberate, but used plurally: as, Consulunt Senatores.

Coquo, cibum usui aptum reddo. *To dress meat, to play the cook, to prepare and go about: as*, Bellum coquere. *To vex & trouble: as*, Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment unto a natural ferment.*

Cor, præcipuum inter viscera, & vitæ sedes, & arteriarum, ac caloris nativi, quo animal regitur, quasi fons quidam & domicilium. *The heart, and sometime it is used for the minde.*

Corbis, vas ex viminibus factum. *A basket.*

Cornus, vel cornum, aut cornu, munimentum capitis quorundam animalium. *An horn. By translatiõ, the turnings of rivers be called* Cornua. *It signifieth also the wing of an army, and the end of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritiâ & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens, primò candidum, postea sanguineum. *A certain tree unknown amongus.*

Costus, radix magni odoris. *A shrub growing in Arabia, Jewry, & Syria, having a very fragrant savour, the which antiquity burned to their gods, as they did frankincense.*

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertantur. *The hip.*

Crater vel cratera, vas amplum cui vinum aut oleum imponimus. *A goblet, or standing piece.*

Crepo, sono. *To crack. Sometimes to complain, lament, and accuse: as*, Quispost vina gravem pauperiem crepat?

Crepundia, prima munuscula quæ pueris dantur, *All manner of things that are given children in their infancy; as coralls, swadling-bands, daggers, timbrels, and such like.*

Cres, Cretensis. *A man of Candy.*

Creta, insula est. *The Isle called Candy.*

Crinis, capillus. *Hair.*

Crus, pars à genibus usque ad inferiorem pedem. *A leg.*

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Crystall.*

Cubo, jaceo. *To lie, & sometime to be sick in bed.*

Cucumis. *A Cucumer, the which is also called in Latine* Cucumer.

Culex, vermiculus alatus. *Agnat.*

Cumbo. *The same that* Cubo *is.*

Cunabula, cunæ, *a cradle.*

Cunæ, cunabula, Idem.

Cupio, opto, desidero. *To covet, to desire, to lust for: and sometime with a dative to favour*

Cupressus, arboris nomen. *A Cypress-tree.*

Curculio, animal parvum frumentum corrodens. *A Weasel.*

Cures, oppidi nomen. *A towns name.*

Curro, celeriter eo, gradum præcipito, intentâ celeritate viam vero. *To run: and sometimes to flow, that is, run as rivers do.*

Cuspis, acutior pars hastæ. *The point of a spear, pike, partizan, or any other like.*

Custos, qui vel quæ rem aliquem tuetur & curat. *A keeper, man or woman.*

Cyprus, insula dives. *Cyprus the isle.*

D

DAma, animal timidum. *A Buck or a Doe.*

Damno, damnio afficio, vel condemno. *To damage, or to condemn.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, sive in manus & arbitrium do. *To yield.*

Defrutum, à deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *Wine sodden to the half.*

Dego, ago. *To live.*

Deleo, expungo, propriè lineas aut regulas. *To put out, and to cancell.*

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est. *The thing, wherein we take pleasure.*

Delphin, vel delphinus vel delphis, piscis maris, & signum cœleste. *A Dolphin.*

Demo, ausero. *To pull away, and to exempt.*

Dens, notum est: per similitudinem capitur pro omni quo aliquid teri potest. *A tooth.*

Depango, defigo. *To fasten down, and to plant*

Desidia, ignaviæ vitium. *Slothfulness.*

Dico, loquor, nomino, *To speak or to call.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A day.*

Differeor, inficias eo, nego. *To denie.*

Digredior, discedo. *To go from.*

Diligo, amo. *To love.*

Diluo, aquâ vel quovis humore aliquid pugo. *To purge with washing.*

Dindymus, jugum montis Phrygiæ Idæ, matri deum dicatum. *The top of Ida the hill by Troy.*

Diphthongus, unus duarum vocalium sonus. *A double sound, a diphthong.*

Diptôton, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *A noun declined with two cases whatsoever.*

Diræ, imprecationes, execrationes & inferorum furiæ. *Curses, bannings, and the furies of hell.*

Disco, capio doctrinam *To learn.*

Dispesco, separo, dirimo. *To sever.*

Displiceo. *To displease.*

Ditionis, imperii, dominii. *Of my right & title. We need not scrupulously to refuse* Dictio *the nominative.*

Divido, partior. *To divide.*

Divitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*

Do, dono. *To give,*

Doceo, alicujus rei cognitionem alteri trado. *To teach, & sometime to shew, and to declare, to warn, and to ascertain.*

Dodrans, unciæ novem. *Nine ounces.*

Doleo, tristis sum. *To be sorrowfull.*

Domo, mansuetum facio. *To tame.*

Domus, ædificium ad habitandum factum. *An house.*

Duco, notum est. *To lead, to marrie, to account.*

Dulcedo, suavitas. *Sweetness.*

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, man or woman.*

E

Ecquis. *Whether any.*

Edo, comedo. *To eat.*

Edo, i. emitto & quasi extrudo. *To set out, and to evulgate, and sometime to exhibite, to shew; as,* Edere spectacula. Edere animam, *is to die. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*

Edoceo, diligenter doceo. *Thoroughly or perfectly to teach.*

Effata sunt ultimæ precationes Augurum post finem auspiciorum extra urbem dictæ. *The prayers that Soothsayers said, after notice taken of birds flying, before they entred the citie.*

Egeo, careo. *To need.*

Elephas, elephantus, animal famâ notum. *An elephant.*

Elis, civitas Arcadiæ *A citie in* Arcadia, *or a countrey in* Peloponnesus.

Emineo, præ aliis appareo, vel excello. *To appear before others, & to passe them,*

Emo, comparo, mercor. *To buy.*

Ensis, gladius. *A sword.*

Epasco, *To eat up, to consume with feeding, and to leave nothing.*

Epulum, quasi edipulum, est celebre convivium. *A banquet, or feast.*

Eques, homo equo insidens. *An horsman, or he or she that rideth.*

Eremus, locus desertus. *A desert or wilderness.*

Eripio, extrà rapio. *To pull out.*

Esurio, famem patior. *To hunger.*

Eventus, eventum, quod casu aut fortunâ nobis evenit. *Hap, or that which cometh to pass.*

Excludo, extrà claudo. *To shut out.*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *Watchings and wardings.*

Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *To carve, to grave, to cut out, to scratch out: as*, Oculum exculpere. *To wrest or wring out: as*, Verum exculpere.

Excurro, extracurro, vel præcurro. *To run out, or to out-run before, to amount to a great deal, to make an outroad, or an excursion.*

Excuso, extra culpam reddo. *To excuse.*

Excutio, ejicio, emitto. *To smite out.*

Exequiæ, funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*

Exlex, sine lege vivens. *A lawlesse man or woman.*

Expergiscor, evigilo. *To awake.*

Experior, tento, vel tentor. *To prove or to be proved.*

Explico, extendo, & declaro. *To stretch out, and to declare.*

Exta, propriè cor, jecur, & pulmo dicuntur. *The entrails.*

Extorris, exul. *A banished man or woman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or woman.*

Exuo, exolvo, denudo. *To put off, to unclothe.*

Exuviæ, ab exuendo. *The things that we put off.*

F

FAcies. *A face.*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *To make or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceive.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Far. *Once a general word for any kinde of grain or corn: as*, Triticeum far, hordeaceum, siligineum, &c. *But now it signifieth one certain kind called* Ador, *which is bread-corn.*

Farcio, saturo, impleo, pingue facio, fagino. *To stuff, to fill, to satisfie, and make fat.*

Fas, pium, religiosum, & dignum factu. *Lawfull, right, godly, and worth the doing.*

Fascis, lignorum aut alicujus rei congeries. *A faggot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ festivitatum explicabantur. *A Register for the order of things, for the whole yeare.* Fasti dies, *were dayes wherein the Judges might give sentence without offence of the gods, with those three solemne words of the law*, Do, dico, addico: Nefasti dies, *were their contrary dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To grant and assent unto.*

Fatisco, deficio, aut defatigor. *Abundantly to gape.*

Fatiscor, fessus sum. *To be weary, to faint, and to be weak.*

Faveo, rectè alicui opto. *To favour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *The gall.*

Feriæ, dies cessationum ab opere. *Holy-dayes, or times of pastime used*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero. *To bear, or to suffer, to lead or tell, to give, to covet, to advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain, to ask advice: as*, Pompeius tulit ad populum.

Ferveo, valde caleo. *To be hot.*
Ferveſco, caleſco. *To wax hot.*
Ficus, arbor vel morbus. *A fig-tree, or a certain bile riſing in the fundament.*
Fides, conſtantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*
Fido, fiduciam & ſpem habeo. *To have truſt.*
Figo. *To faſten, to plant, to ſmite with arrow, or ſuch like.*
Filix, herba ſine caule, ſine flore, ſine ſemine. *Fern, whereof there be two kinds, as in Herbaries you ſhall ſee.*
Filum, illud ſubtile quod ex lino lanâve trahendo ducitur. *A thread.*
Fimus, lætamen, & excrementa animalium, quibus agri ſtercorantur. *Dung. It is alſo* Fimum *in the neuter gender.*
Findo, diſſeco, diffindo. *To cleave.*
Fingo, formo. *To faſhion.*
Finis, extremitas ſive terminus in unaquaq; re. *An end.*
Fio, efficior. *To be made.*
Flaveo, flavus ſum. *To be yellow.*
Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. *To bow, to move, and to cauſe to follow.*
Fleo, lacrymor. *To weep.*
Flo, ſpiro. *To blow.*
Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*
Fluo, decurro, propriè ut liquores. *To flow.*
Fodio, terram eruo. *To dig.*
Follis, inſtrumentum, quo attrahitur atque emittitur ventus. *A pair of bellows.*
Fons, ſcatebra. *A well.*
Forceps, inſtrumentum, quo tenetur aliquid. *A pair of tongs.*
Forſex, inſtrumentum ſartorum, quo aliquid ſcinditur. *A pair of ſciſſers.*
Fors, fortuna, caſus. *Hap.*
Forum, à ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The judicial place, and then it is named* Forum judiciale: *or the market-place, & is called* Forum venale
Frango, rumpo, deſtruo. *To break.*
Frenum, vel frænum, inſtrumentum, quo equum inſeſſor coercet. *A bridle.*
Frico, ſcalpo. *To rub.*
Frigeo, frigidus ſum. *To be cold.*
Frugi, indeclinabile omnis generis, utilis, neceſſarius, frugalis. *Good, profitable, and thrifty.*
Frugis, ejus quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corn, or pulſe. Some make the nominative hereof* Fruges, *and ſome* Frux: *the foremoſt is not to be miſliked.*
Fruor, delectationem & fructum capio, & alor. *To take pleaſure, or fruit, and profit of, and to be fed.*
Fuga, fugiendi actus, *Fleeing, or running away.*
Fugio, vito, currendo relinquo. *To flee from, to avoid.*
Fulcio, ſuſtineo, munio. *To underprop, and to ſhore.*
Fundo, liquefacio, vel liquidum ſpargo. *To melt or to poure.*
Funis, reſtis. *A rope.*
Fur, qui vel quæ alteri ſubtrahit. *A man or woman thief.*
Furfur, pergamentum farinæ. *Bran or ſcurf.*
Furo, inſanio. *To be mad.*
Fuſtis, baculus. *A club.*

G

GAbii, Volſcorum urbs. *A town in Italy ſeventy miles from Rome.*
Gallia, Europæ pars, ſita intra Pyrenæos montes, inter Hiſpaniam Germaniámq; & duo maria, Oceanum Britannicum, & mare noſtrum. *France.*
Garamas, Libyæ incola. *A certain inhabitant of Aſia.*
Gargarus, unus ex collibus montis Idæ. *A very high top of the hill*

Ida. *There is also a town of that name at the foot of the same hill.*
Gaudeo, lætor. *To rejoyce.*
Gelu, propriè glacies. *Frost, or ice.*
Genu, curvatura quâ crus & femur connectuntur. *A knee.*
Gero, porto. *To bear.*
Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A jub or bunch.*
Gigas, vir altissimæ staturæ. *A giant.*
Gigno, genero. *To beget.*
Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*
Glis, animal muri simile. *A dormouse.*
Glisco, cresco, augeor, invalesco. *To increase & grow, to wax strong, to wax fat, & much to desire, & sore to covet.*
Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*
Gorgon, nomen mulieris. *A certain terrible woman.*
Gradior, eo, incedo, progredior. *To go.*
Græcia. *The countrey of Greece, a great piece of Europe, which is now under the Turk.*
Græjugena, Græcus. *A Græcian born.*
Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hail.*
Grates, græiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*
Grex, pecudum multitudo. *A flock.*
Grossus, ficus abortiva, quæ non matureſcit. *A rathe-ripe fig.*
Gruo, ut grues gruere dicuntur. *To cry like a Crane.*
Grus, avis nota. *A Crane.*
Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *A Griffon*
Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*
Gurgulio, pars gutturis à naribus ad pulmonem: vel animal. *The weasand, or weasel.*

H

HAbeo, possideo, teneo. *To have.*
Hæreo, arctè alicui rei infigor. *To cleave unto.*
Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heir.*
Halec, piscis qui solâ aquâ nutritur. *An herring.*
Haurio, extraho humorem & educo ex profundo aliquo loco. *To draw.*
Heros, vir illustris & nobilis. *A nobleman, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god then a man.*
Hesperus, serotina stella. *The evening-star.*
Heteroclitum, nomen secus, quàm declinationum canones poscunt, flexum. *A word declined otherwise then the bare rules of the declensions do require.*
Hilaris, vel hilarus, jucundus, lætus. *Merry.*
Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. *Poyson to procure lewd withall, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.*
Hirundo, avis notissima. *A swallow.*
Histrix, animal ex erinaceorum genere. *A porcupike.*
Homo, notæ significationis. *A man or woman.*
Honor, vel honos, est reverentia, quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honour, worship.*
Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quàm frumento arista est mordacior. *Barley.*
Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur: & capitur properegrino. *An host, or an hostess, or a guest man or woman.*
Hostis, inimicus, vel peregrinus. *An enemie.*
Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull, or a dug, or the udder of any beast.*
Humus, terra humefacta. *The ground.*
Hydrops, aqua intercus. *The dropsie.*
Hyems, bruma. *Winter.*

Jaceo,

JAceo, decumbo. *To ly*
Jacio, emitto, ac vi impello. *To cast, to hurl, to lay*; as, jacere fundamentum: *or by translation it is to make a beginning.* Jacio *is sometimes to spread abroad by rumour, and sometime to object against one, with an Accusative with this preposition* In.
Jaspis, lapis pretiosus. *A green pretious stone, whereof there be divers kinds, & degrees of divers colours.*
Ico, ferio, percutio. *To strike, to smite*; as Icere colaphum. Icere fœdus, *is to strike up a bargain.*
Icon, imago. *An image.*
Ida, mons altissimus Troici soli. *An hill in the countrey of Troy.*
Idus, dies qui dividunt mensem. *In March, May, June, and October it is the fifteenth day, in the rest the thirteenth.*
Jecur, hepar. *The liver.*
Ignis, unum ex quatuor elementis. *Fire.*
Illex, qui sine lege vivit. *A lawless body, man or woman.*
Imber, agmen aquarum largiùs ex nubibus diffusum. *A showre.*
Imbrex, canalis, vel tegula curva & obtorta, per quam imber defluit. *A gutter tile.*
Immineo, insto. *To hang over.*
Impetis, violentiæ, invasionis. *Of violence, and boisterousness.*
Incesso, accuso, impeto. *To accuse, to provoke, to revile, to invade, and enter into.*
Incîdo, ferio, seco. *To cut, to grave in.*
Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *To fall into by hap, to run into:* as, Incidit in errorem. *And sometime to happen, or to chance.*
Incipio, inchoo. *To begin, to take in hand, to enterprise.*
Inculco, eadem sæpius iterando ingero. *Often to repeat.*
Indo, impono. *To put in.*
Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *Towardness or likely disposition.*
Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*
Indulgeo, obsequor. *To set much by, & to give to.*
Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*
Infans, homo per ætatem nondum sciens fari. *A babe.*
Inferiæ, sacrificia quæ inferis solvuntur. *Sacrifice done unto spirits in hell: Hereof* Inferias facere, *is* Manes sacrificiis placare, *that is, to celebrate obites, and obsequies.*
Inficias, negationem se vel debere quod actor poscit, vel commisisse quod accusator objicit. *A deniall, and is followeth onely the verb* Eo.
Inficio, intingo, vitio, seu maculo. *To die, or to infect.*
Ingruo, invado, impetum facio. *To give an on set, and to invade.*
Injussu, absque auctoritate, & temerè sine jussione. *Without bidding.*
Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia, *A lying in wait for, or a deceit.*
Instar, significat vel similitudinem, vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the image.*
Intelligo, capio. *To understand.*
Interpres, qui auctores declaret, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *An interpreter, man or woman, or a translatour.*
Invidia, mœror ex alienæ prosperitate. *Envie, sorrow for another mans welfare, or else the evil will and spight of a man.*
Jocus est quidam lepor & festivitas in verbis. *A merry scoff.*
Irascor, irâ stimulor.

To be angry.

Ismarus, mons Thraciæ asper & inculcus ex una parte, ex alia fertilis vineis & olivetis. *A certain hill in Thracia so named.*

Iter, itio, actus eundi. *A journey.*

Jubar, sol, vel ipsius splendor. *The sun-beam*

Jubeo, impero. *To command.*

Judex, qui vel quæ judicat. *A Judge, he or she.*

Jugeris, agri tantum quantum ab uno pari, aut jugo boum, uno die arari potest. Plinius. *We call it an acre: the authors do vary in the measure of it: for the commoditie and other cases, we may use* Jugerum.

Jugum, vertex, sive cacumen montis. *The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, that is, a couple. By a metaphor it is a servitude or a bondage. It is also a weavers beam, or a pair of gallows; such as for ignominy the Romans went under.* Tribus hastis jugum fit, humi fixis duabus, superq; eas transversâ unâ deligatâ.

Jungo, copulo, & quasi in unum ago. *To joyn.*

Juno, dea Jovis uxor. *The goddess, Jupiters wife,*

Juro, juramentum facio. *To swear.*

Jus, quod natura, aut civitas, aut gens jubet; & liquor eorum quæ coquuntur. *The law & right; and the broth of any thing sodden.*

Jussu, imperio, jussione, *By commandment.*

Justa, idem quod exequiæ.

Justitium, juris dicendi intermissio. *Non term.*

Juvenis, qui adolescentium excessit ætatem. *One come to mans age.*

Juventus, ætas juvenilis. *Mans state.*

Juvo, auxilium do. *To help.*

L

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chap, a spot, a dishonour or reproach.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyl, pains-taking, sometime it is miserie, calamity, peril, danger, travel.*

Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milk.*

Lacesso, vexo, incito, provoco. *To trouble, to provoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure or to entice.*

Lactes, graciliora intestina. *The small guts.*

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To give milk, or to deceive.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit rivos. *A lake, a weare, a meyre.*

Lædo, verbo factóve aliquem offendo. *To hurt*

Lælaps, nomen cujusdam è canibus Actæonis. *One of* Actæons *dogs called* Lælaps *for speedy furiousness. For* Lælaps *signifieth a whirl-wind, a tempest, and a storm.*

Lambo, linguâ lingo. *To lick.*

Lampas, ignis aut solis splendor. *A fire, or brightness of the sun, or a lamp.*

Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A Master of defence.*

Laquear, pars superior cubiculi parùm convexa. *A vaulted roof of a parlour.*

Laser, herba quædam, & succus qui ex culmo laserpitii exudat. *The herb out of which cometh the juyce that the Apothecaries do call* Asa dulcis, *&* Belzoe, *or* Belzoin. *The common people call it* Benjamin.

Lateo, abscondor, non compareo. *To lurk, or to be hidden.*

Lavo, aquâ purgo. *To wash.*

Laurus, genus arboris. *A Bay-tree.*

Lebes,

Lebes, vas æneum. *A cauldron, or a pan.*
Lecythus, ampulla olearia. *A box for oyl & ointment. It is taken also for eloquence in writing.*
Lego, noctú eſt. *To read.*
Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins, or night-ſprights.*
Leo, animal ferox. *A lion.*
Leo, imprimo, formo. *To imprint, to form* Abuſivum.
Lethum, mors, interitus. *Death.*
Liberi, pignora. *Children. One ſon or one daughter may be called* Liberi; *& ſo may nephews and their ſucceſſours.*
Libet, placet. *It pleaſeth.*
Libs, ventus Africus. *The ſouth-weſt-wind by-weſt.*
Licet, fas eſt. *It is lawfull.*
Lichen, herba, vel graviſsimum morbi genus. *Liver-wort, the Apothecaries call it* Hepatica. *It is alſo the kinde of lepry called a ſauce-fleam, in Latine* Impetigo.
Lien, ſplen. *The milt.* Dicitur & lienis in nominativo.
Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the countrey of* Liguria.
Limax, teſtudo, & cochlea terreſtris. *The ſhelled ſnail, and the dew-ſnail.*
Limus, veſtis genus ab umbilico ad pedes, ſeu lutum & cœnum mollius. *A kinde of garment, or elſe ſlime or mud.*
Lingo, lambo, id eſt, aliquid linguâ molliter tango. *To lick.*
Lino, aliquid alicui rei ſuperinduco. *To daub.*
Linquo, committo, pecco. *To leave, to treſpaſſe.*
Linter, navicula è cavata arbore facta. *A cock-boat.*
Liqueſio, liqueſco. *To be molten.*
Liquor, liqueo, idem.
Liveo, lividus ſum, id eſt, ſordidus. *To be wan, or filthy.*
Lixa, coquus in exercitu, vel qui ſequitur queſtûs gratiâ. *The ſcullion that waiteth on an army.*
Locri, urbs in Brutiis. *A town in Italy.*
Locus, propriè illud quod aliquid continet *A place.*
Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speech, reaſon, a word.*
Loquor, verba qualiacunque profero. *To ſpeak.*
Luceo, lucem emitto. *To be light.*
Ludo, ludum exerceo, jocor. *To play, or to ſport.*
Lues, cùm in urbe aut in agro febris, aliudve morbi genus, homines aut pecora, aut utroſque corrumpit. *A common diſeaſe, or murrain.*
Lugeo. *To bewail, to lament a thing, or elſe abſolutely to mourn, & ſometime to be a mourner in apparell.*
Luo, ſolvo, pœnas do. *To redeem, to cleanſe, to pay for.*
Luſtra, habitacula ferarum. *Denns of wilde beaſts, or brothel-houſes & petty tipling-houſes of bawdry.*
Lynx, animal maculoſum, accutiſsimè videns *Our men call this beaſt an Ounce.*

M

Mænalus, mons quidam Arcadiæ. *An hill of that name in* Arcadia.
Magnes, lapis ferrum attrahens. *A ſtone that draweth iron unto it. It is called alſo* Heraclius lapis, *or* Sideritis.
Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante hos in infinitum. *Our anceſtours.*
Malo, magis velim. *To will rather.*
Mando, comedo, vel committo. *To eat or*

to commit.

Maneo, sisto, & expecto. *To tarry, or to tarry for.*

Manes, dii inferi, interumina læva. *Spirits, or devils.*

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoyls taken in war.*

Manus, membrum notum. *An hand.*

Manalia, agrestes casæ. *Sheep-coats, or small cottages.*

Mare, pelagus. *The sea.*

Margo, cujusque rei extremitas. *The brink or skirts of any thing, or the bank of a river, or sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the god of war.*

Martyr, testis. *A witness, man or woman.*

Mas, vir. *A man.*

Masficus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *An hill in that part of Italy that is called* Campania, *fruitfull of pleasant wines.*

Mater, nota est significatio. *A mother.*

Medeor, do medelam, *To cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. Idem.

Meio, mingo. *To pisse.*

Mel, liquamen dulce. *Hony.*

Meleager, vel Meleagrus, Onei Æoliæ regis filius. *A mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*

Menses, mulierum profluvium. *Womens flowers.*

Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrē dignus sum qui obtineam præmium, vel pœnam patiar. *To deserve.*

Meridies, dies medius. *Noon, or the noonsteed.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam, vel segetem. *To mow.*

Metuo, timeo. *To fear.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Meus. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certain intermissions to shine, likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play,* WIL put forth; *which is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A warriour, a souldier.*

Minæ, metûs incussiones per verba aut signa. *Threatnings.*

Mingo, urinam facio. *To pisse, or to make water.*

Minores, posteri, etiam pòst trinepotes futuri. *Our successours.*

Misceo. *To mingle, to serve drink, sometime to trouble.*

Misereor, misericordiâ afficior. *To take pity on.*

Mitto, ad aliquem do *To send.*

Mœnia, muri urbis. *The walls of a town, and figuratively the town it self.*

Mœreor, tristor, dolore afficior. *To be heavie, sad, in a dump, or mourning.*

Monoptôton, nomen non flexum, sed carens omni casu præterquam uno, & eo obliquo. *A Noun having one termination, and that in one oblique case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*

Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*

Morior, è vita discedo. *To die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *A custome.*

Mulceo, lenio. *To asswage.*

Mulgeo, lac è mammis exprimo. *To milk.*

Mulier, quæ non est virgo. *A woman.*

Mulsum, potus ex vino & melle. *A certain wine confect with hony.*

Multiplico, adaugeo. *To multiply or encrease.*

Munia, onera legi debita & officia quæ publicè præstantur. *A duty or office.*

Mus,

Mus, exiguum animal. *A mouſe.*

N

NAnciſcor, acquiro. *To get, & to obtain.*

Naſcor, orior, in mundum venio. *To be born.*

Natalis, conditio ſanguinis & familiæ. *The degree of bloud and gentry; as* generoſi natales, natales obſcuri. *It is alſo taken for years.* Sex mihi natales erant: *There were paſſed ſix years. It is alſo uſed for the origine or firſt ſpring of things.*

Natalis, dies alicui natalis. *A birth day.*

Natrix, ſerpens aquaticus. *A water ſerpent that with poyſon infecteth the water.*

Natu, ætate, partu. *By age, or by birth.*

Neco, quacumque re te occido. *To kill.*

Necto, ligo, conjungo. *To knit.*

Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *A young pig.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to paſs on, or to contemn.*

Nigreo, niger fio. *To become black.*

Nemo, nè homo. *No body, man or woman.*

Neo, filum torqueo. *To ſpin.*

Nervus, motûs ſenſûsq; inſtrumentum. *A ſinew.*

Neuter. *Neither of both.*

Nexo, ligo vel necto. *To binde.*

Nideo, ſplendeo. *To ſhine.*

Nihil, rei cujusvis privatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cujuſvis privatio.

Nil, vide Nihil.

Nitor, conor, ago ſeduló. *To go about, to endeavour.*

Niveo, eſt oculorum & aliorum membrorum niſu aliquid conari. *To give a token with the eyes, to wink, to endeavour.*

No, nato. *To ſwim.*

Noceo, malum infero. *To hurt or to harm.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, renuo, non volo. *To nill.*

Nonæ, quaſi novæ, propter initium obſervationis. Erant autem in Martio, Maio, Junio, & Octobri, ſex illi dies, qui calendas ſequebantur, in reliquis quatuor. *The Nones of a moneth.*

Noſco, rem certam habeo, *To know.*

Noſter. *Ours.*

Noſtras. *Of our country, ſect, or faction.*

Notus, ventus meridionalis, quem nos Auſtrum appellamus. *The South-winde.*

Nubes, vapor humidus ſublimè egreſſus. *A cloud.*

Nubo, viro trador. *To be married to a man: for it is in the womens part onely.*

Nugæ, cùm nihil agimus. *Trifles.*

Nullus. *None.*

Nundinum, dies & conventus ſtatus rerum mercatui. *A fair.*

Nuo. *A verb not much in uſe: the compounds thereof be commonly received, and it ſignifieth to nod.*

Nuptiæ, legitima conjunctio maris & fœminæ in vitæ ſocietatem. *Marriage.*

Nurus, filii uxor. *A daughter in law.*

Nycticorax, corvus nocturnus. *A night-raven.*

O

OBdo, oppono, ſive appono. *To ſet againſt.*

Obex, objectum aliquod vel obſtaculum, ut peſſalum, ſera. *A bar or ſtop.*

Obliviſcor, è memoria aliquid excidere ſino. *To forget.*

Obſes, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An hoſtage, or pledge, man or woman.*

Occido. *To fall, or periſh, and to be ſlain.*

Occido. *To ſet as the ſun ſets.*

Occiput, poſterior pars capitis. *The hinder-part of the head.*

Oc-

Occludo, claudo. *To ſhut.*
Occulto, abſcondo, abdo. *To hide.*
Occulo. Idem.
October, menſis octavus à Martio. *The tenth moneth in our year, called October.*
Odor, vel odos, quaſi olor ab oleo, eſt autem infectus aer. *A ſavour.*
Oleaſter, olea ſylveſtris. *A certain ſhrub like the Olive tree: the Greeks call it the wilde Olive, or the ground-Olive, for the lowneſſe.*
Oleo, odorem ſpiro & emitto. *To give a ſmell, and that indifferently, ſo that, the differences be made with* bene *and* malè.
Olfacio, odoror. *To ſmell, or to ſavour a thing: by tranſlation it is to perceive, and finde, to foreſee.*
Omen, augurium quod fit ore. *Halſoning, & foreſpeaking.*
Omnis. *Every one.*
Onus, pondus alicui injunctum. *A burden.*
Onyx, unguis & gemma. *The nail of a mans hand, a precious ſtone white like a nail, the haw in a mans eye.*
Operio, tego. *To cover.*
Opifex, qui opus facit. *A workman.*
Opis, adminiculi, præſidii. *Of aid & help.*
Oppango, circumfigo, circumplanto. *To faſten, or to joyn unto, or to plant about.*
Opus, Opuntis, nomen civitatis in Locris. *A towns name in the countrey of* Locris.
Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A globe, or a bowl; and thereof the world is called* Orbis, *becauſe it is every way round like a bowl.*
Ordior, incipio. *To begin or to commence.*
Ordior, id eſt, texo. *To weave.*
Oriens, regio orientalis, *The eaſt.*
Orior, naſcor, ſurgo, incipio. *To ſpring, to riſe, to begin.*
Orontes, nomen viri & fluvii. *A mans name, or a certain river in Syria, now called* Tarſaro.
Os, oris, concavum illud intra quod ſunt dentes & lingua. *A mouth.*
Os, oſſis, ſolidamentum corporis durum. *A bone.*
Oſtrea, conchæ ſpecies. *An oyſter.*
Ovum. *An egge.*

P

PAciſcor, pactum facio, convenio. *To make a bargain, to fall to an accord, ſometime to promiſe.*
Palleo, parùm albeo. *To be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *A vine-braneh.*
Pando, aperio, pateſacio. *To open.*
Pango, paciſcor, cano, jungo, plango, figo. *To bargain, to ſing, to joyn, to nayl, to faſten.*
Panis, quo paſcimur. *Bread.*
Panther, & Panthera, animal quoddam pardo ſimile. *A certain beaſt.*
Papaver, genus herbæ ſoporiferum. *Poppy.*
Papyrus, charta, quâ utimur in literis ſcribendis. *A certain ſort of ruſh growing in the mariſh of Egypt, ſomewhat high, whereof they made a kinde of paper, and called it* Papyrus, *whereof our paper alſo is called likewiſe.*
Paradiſus, locus amœniſſimus. *A place of pleaſure.*
Parco, abſtineo ab ultione. *To ſpare.*
Parens, pater aut mater, avus aut avia. *A father or mother, a grandfather or grandmother*
Pareo, obedio. *To obey.*
Pario, prolem produco. *To bring forth.*
Parnaſſus, mons in Phocide duos vertices habens. *An hill in Phocis, a country of Greece.*
Partio, divido, & quaſi partes facio. *To part, or divide.*
Parturio, cupio aut conor

nor parere. *To be toward labour.*

Paſco, nutrio. *To feed, to nouriſh.*

Paſcor, nutrior, alor. *To be fed.*

Paſſer, avis ſalaciſsima. *A ſparrow.*

Pateo, apertus ſum. *To be open.*

Patior, ſuſtineo, tolero. *To ſuffer, or to abide.*

Patro, aliquid mali committo. *To commit ſome evil.*

Patrueles, patruorum filii. *Brothers children.*

Paveo, timeo. *To fear.*

Pecten, inſtrumentum textorum & dentatum *A combe, or a weavers ſtay,*

Pecto, orno capillos. *To combe the hair.*

Pecus, -cudis, -oris, omne animal quod ſub hominis imperio pabulo terræ paſcitur *All cattell.*

Pedes, qui pedibus incedit. *A foot-man.*

Pedo, ventris crepitum facio. *To fart.*

Pelagus, mare. *The ſea.*

Pellex, mulier impudica. *An harlot.*

Pello, ejicio, removeo. *To drive, or put away.*

Penates, dii domeſtici, quòd penes nos nati ſunt. *Houſhold-gods.*

Pendeo, ſuſpenſus ſum. *To be hanged.*

Pendo, ſuſpendo, vel pondero, æſtimo. *To hang, to weigh, to poize.*

Penis, cauda. *A tayl, & at the laſt it was taken for a mans yard.*

Penus, vel penum, omne eſculentum, poculentum, quo homines veſcuntur. *All manner of victuals.*

Perago, perficio. *To finiſh, and to perfect buſineſſe.*

Percutio, ferio. *To ſmite.*

Perdix, avis nota. *A partridge.*

Perdo, amitto. *To loſe.*

Perduellis, hoſtis. *An enemy in the war.*

Pergamus, civitas inſignis Aſiæ in ditione Trojanorum. *The city of the Trojans, otherwiſe called* Ilium, *or* Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo. *To go forward.*

Perlego, totum lego. *Wholly & throughly to read.*

Permiſſu, Permiſsicne, cùm nemo adverſatur. *By ſufferance, with leave and licenſe.*

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Throughly to bear or ſuffer.*

Perplaceo, valde placeo. *To pleaſe very much, or throughly to pleaſe.*

Perſis, orientalis regio. *The countrey of Perſia.*

Pes, ima pars corporis quâ gradimur. *A foot.*

Peto, oro, obſecro, volo. *To aſk.*

Phaleræ, ornamenta equorum. *Horſe-trappings.*

Pharus, turris altiſsima in portu, quæ lucet navigantibus. *a watch-tower.*

Phaſelus, navicula velox & oblonga. *A brigandine.*

Philotis, nomen mulieris. *A womans name.*

Phœnix, avis in oriente, à Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia naſcens, aquilæ magnitudine. *Phœnix the bird.*

Phryx, vir Phrygiæ. *A Trojan.*

Pietas, pius cultus. *Godlineſſe.*

Piget, dolet, ſeu moleſtum eſt. *It irketh.*

Pingo, formam alicujus rei ductis lineis repræſento. *To paint.*

Pinſo, tundo, panem conficio. *To ſmite with the beak, to beat in a morter, as once they did their grain, and thereof to bake.*

Pinus, arbor eſt picei generis, nuces ferens omnium maximas, quas Latini Pineas vocant. *A pine-tree.*

Piper, herba. *Pepper.*

Piſcis, animal quod continuè ſub aquis degit. *A fiſh.*

Pix, reſina ex arboribus fluens. *Pitch.*

Placeo, gratus ſum. *To*

pleaſe

pleaſe.

Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nets, or wide meaſhed nets to take beaſts.*

Plaudo, manibus percutio, ac geſtu lætitiam indico. *To clap hands for joy.*

Plebs, vel plebes, idem quod vulgus. *The common people.*

Plecto, ſupplicio afficio, punio, ferio. *To puniſh, to beat.*

Pleo, plenum facio. *To fill.*

Plico, contraho, & rugas facio. *To fold, or to plait.*

Pluo, aquam demitto. *To rain.*

Plus, vox incrementi. *More.*

Polleo, poſſum, valeo *To be able, to be of power, and ſometime it is taken for to paſs, or to be better, or more profitable.*

Pono, colloco, conſtituo. *To ſet, or to put.*

Pons, aſſer, vel quodvis aliud per quod ſuper aquas tranſimus. *A bridge.*

Pontus, mare. *The ſea.*

Porticus, ampla domus, propter repentinos imbres deambulationis gratiâ ædificata. *A gallery or an ambulatory.*

Poſco, peto. *To aſk, to require.*

Poſtis, latus portæ ſive januæ. *A poſt.*

Poto, bibo. *To drink.*

Præcordia, quæ exta ſeparant ab inferiore viſcerum parte. *The midriff.*

Præcurro, antecurro, ſive citò anteo. *To run before.*

Prælego, antelego, ut ſolent præceptores ſuis diſcipulis. *To be an interpreter, or a Reader, and ſometime to cut, or to ſail by.*

Præmineo, præcello. *To excell others.*

Prænęſte, nomen urbis. *A town in Italy.*

Præs, ſponſor, qui ſe obligat, id eſt, fidejuſſor in lite nummaria. *A ſurety.*

Præſes, qui vel quæ præſidet. *He or ſhe that ſuperintendeth.*

Præſul, qui vel quæ præeſt. Idem.

Prandeo, prandium ſumo, vel ante prandium cibum ſumo. *To dine.*

Precis, precationis, obſecrationis. *Of prayer, of petition.*

Premo. *To preſs, to be againſt, and to vex, to purſue, and to be hard at hand with, to drive, to hide, to expell, to ſhut, to deflowre, to kill, &c.*

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui Deo offeruntur. *Firſt fruits of a mans ground; or the firſtlings of any other thing.*

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The prince, or princeſs.*

Problema, propoſitio interrogationem annexam habens. *A demand.*

Prodo, manifeſto. *To betray, to make manifeſt.*

Proficiſcor, eo aliò. *To go forth.*

Proluo, multum ſivè multo tempore lavo. *To waſh to waſh.*

Promineo, procul appareo. *To hang out in ſigne.*

Promo, profero, eloquor. *To ſet abroach, or to utter.*

Promptu, paratè, ſine mora. *With readineſs, or ſpeed.*

Pſallo, cano inſtrumento muſico. *To ſing, or to play on an inſtrument.*

Puber, vel pubes, propriè lanugo, quæ maribus decimo quarto anno, fœminis duodecimo, circa pudenda oriri incipit. *Ripeneſs of age.*

Pudet, pudore afficior. *It ſhameth.*

Puerasco exactâ infantiâ puritiam inchoo. *To wax a childe.*

Pugil, qui vel quæ pugnandi artem novit. *A champion, man or woman.*

Pulvis & pulver. *Duſt.* Notum eſt.

Pu-

Pumex, lapis cavernosus. *A pumice-stone.*
Punctus, & punctum, minima individuáq; lineæ pars. *A prick, or a point, a little center.*
Pungo, stimulo, morsum ac aculeum infigo. *To prick or sting.*
Pus, sanies, & quicunq; humor in putredinem versus. *Matter or core.*
Python, serpens è putredine natus. *A serpent.*

Q

Quæro, investigo, interrogo. *To seek for, to search.*
Quatio, moveo, concutio. *To shake.*
Quercus. *An oak.*
Queror, lamentor. *To complain and lament.*
Qui, *The which.*
Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quovis opere. *Rest, it appertains to the body;* Tranquillitas *unto the mind*
Quiliber. *Every one, or whosoever you will.*
Quinisco, caput inclino, moveo. *To hang the head.*
Quisquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus, surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. *Things of no weight, things not worthy regard, or chippings.*
Quot. *How many.*

R

RAbula, homo futilis. *A brawler, or a smatterer in the law.*
Rado, cultro vel quavis re acutâ decerpo. *To shave.*
Ramex, ruptura & distentio intestinorum. *Bûrstiness.*
Rapio, per vim traho, aufero. *To snatch away.*
Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in fœnificio ad corradendum fœnum. *A rake.*
Raucio, raucus sum. *To be hoarse.*
Recido, retrò sive iterum in eadem cado. *To fall backward, or to fall into the same again*
Recordor, rursus in mentem rovoco. *To call to mind again.*
Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render or to restore.*
Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multùm oleo. *To bear the savour of a thing, or to savour strongly, and by a metaphor to resemble and to taste of.*
Refringo, iterum frango. *To break open.*
Rego, guberno. *To rule or to govern.*
Relego, rursus lego. *To read again.*
Remin scor, recordor, memini. *To remember.*
Ren, viscus quoddam. *The kidney.*
Renuo, refuto, rejicio *To refuse.*
Reor, arbitror, puto. *To suppose.*
Repango, dissolvo, rejungo. *To unloose, to disjoyn.*
Reperio, invenio. *To find.*
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provinciæ à provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilavit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*
Replico, dissolvo. *To unfold.*
Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To prick again.*
Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. *A thing.*
Rescio, rursum pereipio. *To know again.*
Respuo, repudio, spezno. *To refuse.*
Restis, funis vel lorum. *A rope or withe.*
Resulco, resilio, revertor, in contrarium salio. *To rebound.*
Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. *A net.*
Rex, nota est significatio. *A King.*
Rideo, cachinn[illegible] *To laugh.*
Ringo, os torqueo ut canes. *To make an evil-favoured face like a snarling dog, & to vex.*
Robur, species quercus durissimæ. *An oak.*

Rodo

Rodo, mordeo, comedo. *To gnaw.*

Roma, urbs Italiæ quondam à paſtoribus condita, olim gentium domina cùm floreret, quarta & poſtrema Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui ſereno tempore cœlo fluit. *A dew.*

Roſtra, templum ſeu forum judiciale ante curiam Hoſtiliam, in quo erat pulpitum, ex quo concionari ſolebant. *The place where matters are declaimed.*

Rudens, funis nauticus. *A cable.*

Rudo, graviter ſono ut aſinus. *To cry like an aſſe.*

Rumpo, frango. *To break*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus, locus extra urbem, ubi agri ſunt & villæ. *The countrey.*

S

SAcer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus ad ſacrificia faciendа. *A prieſt, or Nun.*

Sacro, Deo dedico, ſacrum facio. *To dedicate*

Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, ſalto. *To leap, or to leap as brute beaſts do when the male covereth the female.*

Sallo, ſale condio, ac conſpergo. *To ſalt, to powder, or to ſeaſon with ſalt.*

Salto. *To leap, or to dance*

Salum, mare, à ſapore ſalis. *The ſea.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Samnis, nomen gentis. *A Samnite.*

Sancio, firmo, & propriè effuſo ſanguine per hoſtiæ immolationem. *To make ſure, & to eſtabliſh.*

Sanguis, cruor qui ex vulnere ſpargitur. *Bloud.*

Sapphirus, pretioſus lapis. *A Sapphire.*

Sapientia, rerum divinarum atq; humanarum ſcientia. *Wiſdome*

Sapio, ſaporem habeo. *To have a taſte.*

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *To patch and amend.*

Sardonyx. *A certain precious ſtone.*

Satago, ſatis ago, laboro, ſolicitus ſum. *To endeavour.*

Satrapas, princeps. *A prince.*

Scabo, frico. *To ſcratch, or rub.*

Scalpo, ſculpo, & fodio unguibus ac manibus. *To claw, or to ſcratch.*

Scando, in altum tendo. *To climbe.*

Scindo, ſeco, findo. *To cut, or to divide.*

Scio. *To know.*

Scobis, & ſcobs, eſt id quod ab aliqua materia decidit per ſerram, terebram, aut limam. *Duſt.*

Scriba, qui literas, vel geſta, vel tabellas, & ſimilia ſcribit alterius nomine. *A ſcribe, or notary.*

Scribo, literas formo. *To write.*

Scrobs, foſſa, aut puteus. *A ditch, or a pit.*

Scurra, qui riſum ab auditoribus captat, non habitâ ratione verecundiæ aut dignitatis. *A ſcoffer, a jeſter, a paraſite.*

Secerno, adjungo, ſeparo. *To divide or ſeparate.*

Seco, divido. *To cut.*

Sedeo, quieſco. *To ſit.*

Seges, frumentum in ſpicis. *Corn yet ſtanding.*

Seligo, ſeorſum colligo. *To gather apart.*

Semis, id eſt, ſemias, ſex unciæ, dimidium aſsis *Half a pound, or the half of any whole ſum.*

Senecta, vel ſenectus, ſenium, ætas. *Old age.*

Senex, ſenio confectus. *An old-man.*

Senio, quod ſex puncta continet. *The ſixe-point*

Senium, idem quod ſenecta.

Senſus, & ſenſum, organum ſentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the five wits, called the ſenſes; or that which the mind conceiveth, called the meaning.*

Sentio

Sentio, aliquo ſenſu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceive by ſome ſenſe, or to underſtand.*

Sentis, ſpina. *A thorn.*

Sepelio, defunctum terra condo. *To bury.*

Sepio, obſtruo, circundo, munio. *To compaſs, to hedge.*

Seps, ſerpens parvus. *A little ſerpent, after whoſe ſtroke the members do rot.*

Sequor, abeuntem ſubſequor. *To follow.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Ser, populus Aſiæ. *One of a certain people in Aſia, called* Seres.

Sero, ſemino, planto. *To ſow, or plant, or to graff, and ſometime by tranſlation to beget. By tranſlation alſo we ſay,* Serere bella, ſerere cerramina, id eſt, movere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *A dragon, or ſerpent, or ſnake.*

Sibilus, eſt quidam ſtridor oris per anguſtum ſpiritûs emiſſionem, inter dentes ferè. *An hiſſing.*

Sido, deſcendo ad ſedendum. *To pitch, or to lie down.*

Siler, arbor quam vulgò ſalicem vocant. *An Oſier: with the difference.* Montanum, *it ſignifies a ſimple that the apothecaries do uſe, in Latine called* Seſeli Maſſilienſe.

Silex, lapis duriſſimus, unde ignis excutitur. *A ſtint ſtone.*

Sinapis, & ſinapi, herba eſt ſemen ferens tantâ acrimoniâ, ut lacrymas cieat comedenti. *Seenic, muſtard.*

Sindon, velum ſubtiliſſimum. *Fine linen-cloth, lawn.*

Singultio, graviter tuſſio, & ſingultum emitto. *To ſob.*

Sino, permitto. *To ſuffer.*

Sinus & ſinum, genus vaſis ſinuoſi. *A bowl, or diſh to drink wine or milk in.*

Siren, monſtrum maris. *A Mearmaid.*

Siſer, herba cujus radix præcipuè eſt in uſu. *A Parſnip.*

Siſto, ſtare facio. *To ſet, or ſtand before.*

Sitis, deſiderium potionis. *Thirſt.*

Soboles, ſucceſſio. *An offſpring.*

Socrus, uxoris vel mariti mater. *A mother in law.*

Sodalis, ejuſdem ſortis ſocius. *A fellow.*

Sol, qui Phœbus dicitur. *The Sun.*

Soleo, ſuetus ſum. *To be wont.*

Solium, ſella regia, in qua reges jus dicentes ſedebant. *A throne, or chair of eſtate.*

Solvo, quod ligatum erat diſſolvo, ac enodo. *To looſe,*

Somnus, ſopor, quies. *Sleep.*

Sono, ſonum facio. *To ſound.*

Sorbeo, degluio quicquam molle. *To ſup.*

Soror, notum eſt. *A ſiſter.*

Spargo, latè projicio, ac paſſim jacto. *To ſparkle, or ſprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, viſio. *A form, ſpice, the kinde of a thing, or an appearance.*

Specio, video. *To ſee.*

Specus, ſpelunca, unde ſpectare licet. *A den to wait a prey.*

Sperno, deſpicio, contemno *To deſpiſe.*

Spinus, agreſtium prunorum arbor. *A ſloe-tree.*

Splen, lien, viſcus quoddam. *The milt.*

Spondeo, ſponte promitto. *To promiſe, and ſometime to betroth.*

Sponſalia, promiſſio ſive ſtipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing, with conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenii proprii. *Of nature, and own diſpoſition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to ſet up, ſometime to decree and appoint; ſometime to dedicate, and ſet before.*

Sterno, projicio in terram. *To throw down, or to ſpread.*

Sterto, dormio, ſomnum

 akum

altum dormiendo capio. *To sleep till we snort.*

Stipis & stips, pecuniæ genus, quod per capita colligere solent. *A money gathered by the poll, for the use of the gods, or for the poor: and therefore it signifies also a reward, or a profit.*

Stirps, origo, progenies, soboles. *A stock, a tribe, a descent: and sometime it is the body of a tree.* Idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stand.*

Strepo, sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *To make a noise, a whissing, or a croaking.*

Strideo, facio stridorem, sonum violentum. *To make a great noise, or to gnash with teeth. It is applied also to wheels, to door hooks, to serpents, to the sea, and such other things.*

Stringo, premo, arcto. *To make strait, to pull, sometimes to strike.*

Struo, *To build, to pile up, & sometime to endeavour, and to go about, or to set in aray.*

Stultitia, imprudentia, stoliditas. *Foolishness.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsel.*

Suber, genus ligni, quod nautis utile est, ut supernatent retia. *cork-tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Privily to steal away.*

Suboleo, leviter oleo, sive odoratûs sensu leviter percipio. *To savour to smel a thing a little. and by translation to be espied, and to be smelled out.*

Suesco, soleo. *To be accustomed.*

Suffero, sustineo, patior. *To sustain or abide.*

Sugo, spiritu attraho succum. *To suck.*

Sulmo, oppidum in Brutiis. *A town.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum & penè nimium mihi. *To take.*

Supellex, res domestica. *Houshold-stuff.*

Supperiæ, auxilium, subsidium. *Aid, help, succour.*

Supplico, humiliter, & cum reverentia precor. *To intreat.*

Surgo, erigo me. *To arise; sometime to spring or to grow, to increase. It is also to arise by little & little, as things do in building.*

Sus, animal sordidum. *A boar, sow, or hog.*

Synodus, conventus. *A councel congregate.*

T

TAceo, sileo, non loquor. *To keep silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It irketh, or A wearieth.*

Tænarus, locus umbrosus in radice Maleæ promontorii Laconiæ juxta Spartam civitatem, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A promontory in Laconia, wherein is an entrance to go down to hell.*

Tagus, fluvius Lusitaniæ habens arenas aureas. *A certain river in Portugal.*

Talio, vindicta, hostimentum. *Avengment, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri simile. *A mole, or want.*

Tango, percutio. *To touch.*

Tantundem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est, panni depicti tegimen mirè pictum variis coloribus. *A carpet, or a cloth of Arras.*

Tartarus, demissior infernilocus. *Hel.*

Taygetus, mons in Laconide Baccho sacer, sub quo Sparta & Amiclæ. *An hillin Lacedæmonia, where Sparta and Amiclæ the cities do stand.*

Teges, vile stragulum, matta sçirpea. *A mat.*

Temno,

Temno, ſperno. *To deſpiſe.*

Tempe, pulcherrimus ager in Theſſalia, quem Peneus alluit. *A very fair field in* Theſſalia, *moſt pleaſant to behold, and therefore appellatively it may be uſed for a place of delight, as* Paradiſe *and* Elyſium *are. There is alſo* Tempe *in* Bœotia, *called* Temneſia Tempe: *another in* Sicily, *named for difference* Helorix; *the firſt is called* Theſſalia Tempe.

Tendo, expando. *To ſtretch, or bend.*

Teneo, apprehendo. *To hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum ſum. *To be warm.*

Tepeſco, tepidus fio. *To wax hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The number of three.*

Tero, comminuo, conſumo, tundo. *To wear by diminiſhing.*

Teſqua, loca edita, aſpera. *Rough places.*

Teſtis, qui vel quæ teſtimonium profert. *A witneſs, maior woman*

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanorum Regis. *A name of a certain king of Troy.*

Texo, telam ſtruo ac paro. *To weave.*

Thebæ, nomen quarundum urbium. *The name of a city in* Egypt, *and of another in* Bœotia: *you ſhall finde alſo in Authours* Thebe *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ ſponte calentes, aut fornace calefactas, fundendi lavandive uſibus ſervatas. *Hot baths.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentum. *The breaſt, and breaſt-plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thracian.*

Thus, incenſum libamen quo Deum veneramur, aliquando ipſa arbor. *Frankincenſe, and the tree.*

Tignus, tignum, trabs quâ variè diſpoſitâ domus exſtruitur. *A rafter.*

Tigris, animal velociſſimum & truculentum. *A Tiger.*

Timeo, metuo. *To fear.*

Timeor, metuor. *To be feared.*

Titubo, linguâ vel pedibus vacillo. *To ſtumble, or ſtammer.*

Tollo, elevo, ſublevo. *To lift up, to bring up, as children are by nurſing, or alſo to ſtay, or take away.*

Tondeo, crines vel lanam ſeco forcipe. *To clip, or ſhear.*

Tonitrus, & tonitru, nubiſ, ictæ, ſeu potiùs diruptæ ſonus. *Thunder.*

Tono, valde ſono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus ſum & remiſſus. *To be ſluggiſh and weak.*

Torqueo. *To wreath, to wreſt, to winde or turn about, to govern, to ſpin, to vex and trouble, to whirl, &c.*

Torquis, circulus aureus colliq; ornamentum. *A chain to adorn the neck.*

Torrens, fluvius per pluviam collectus. *A lake without ſpring, begun by rain.*

Torreo, uro, aſſo, *Toreſt.*

Torris, lignum ardens, vel aduſtum. *A firebrand.*

Tot. *So many, or many.*

Tracto, traho vel ſurſum traho. *To pull, and to draw up, or to handle by fair or foul means.*

Trado, in poteſtatem alterius tranſfero. *To deliver unto another.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To draw.*

Translego, legendo tranſcurro ac perlego. *To reade over.*

Tremo, commoveor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindred.*

Tricæ, capilli pedibus pullorum gallinaceorum

rum involuti. *Hairs or feathers wrapped about the feet of chickens or pigeons; also vain trifles*

Triptôton, nomen quod tribus quibuscunque casibus inflectitur. *A noun declined with three cases.*

Tros, nomen viri. *A Trojan.*

Trudo, manibus pedibúsve impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, &, priore longâ, terræ callus. *A swelling in any thing, a mushrom, or that whereof the push is.*

Tueor, defendo. *To defend.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beat, or To knock.*

Tussis, vehemens spiritûs eruptio, ea quæ meatum suum obstruunt excutere conantis. *The cough.*

Tybris, fluvius Italiæ. *Tyber.*

Tybur, oppidum Italiæ.

V

VAdo, eo. *To go.*

Valeo, possum, validus ac sanus sum. *To be in good health, or to be able.*

Valvæ, sunt fores geminas habentes partes in se occuntes. *A two-leaved doore.*

Vannus. *A van to winnow corn with.*

Vas vadis, vadimonium. *A surety in a matter of debt:*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum, *A vessel.*

Vates, Poeta, & qui futura prædicit. *A prophet, or a propheteſs.*

Uber, *The adjective signifieth plentifull, abundant, copious: the substantive signifies a pap, or a dug, or an udder; and sometime it is found for plentifullneſs: as,* Uber agri, *for* Fertilitas agri.

Vectis, instrumentum quo clauditur ostium. *A door-bar.*

Veho, navi, plaustro, quadrupede porto. *To carry.*

Vello, traho, exstirpo. *To pull or pluck up.*

Vendo, venundo, alieno. *To sell.*

Veneo, vendor. *To be sold.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *A belly.*

Venus, dea amoris & venustatis *The goddeſs of love and beauty.*

Ver, anni pars temperatior. *The spring-time.*

Verber, instrumentum longum verberandi. *Any thing that we beat withall; as rod, whip, wand, or other. It signifieth also the stripe.*

Verberis, hoc non videtur deficere ullo casu. Vide Verber.

Vergo, tendo, declino. *To bend, to go, or to incline some way.*

Vermis, à vertendo, quia seſe torquendo repit. *A worm.*

Verna, ex ancilla domi natus servus. *A bondman, born of a bondwoman at home. It is used adjectively so that that is domestick or not strange: as,* vinum verna.

Verres, porcus non castratus. *An hog.*

Verro, purgo, traho. *To sweep.*

Verto, muto, volvo. *To turn, or to change.*

Vervex, mas inter oves, cui adempti sunt testiculi. *A weather.*

Vescor, utor cibo, & pasco. *To eat.*

Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* Vesperugo, *and it is taken for the evening tide.*

Veto, prohibeo. *To forbid.*

Vicem, vicissitudinem. *An interchange when turns be.*

Video, oculis intueor. *To see.*

Vieo, ligo, seu inflecto. *To binde, or to bow: thereof* Vietores *be called Coopers,* qui vasa vinaria religant.

Vigil, qui vel quæ vigi-

lat.

Iat. *A watcher, man or woman.*

Vincio, ligo. *To binde.*

Vinco, ſupero. *To overcome.*

Vindex, qui vel quæ vindicat. *An avenger, man or woman.*

Vir, notum eſt. *A man.*

Virgilius, Poeta. *A poets name.*

Virgo, quæ non eſt paſſa virum. *A virgin.*

Virtus, ars rectè benéq; vivendi. *Vertue, or great power.*

Virus, venenum, & gravis odor. *Poyſon, or ſtench.*

Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, power, nature, violence.*

Viſcum, vel viſcus, id eſt, glutinum ad aucupium. *Bird-lime.*

Viſo, eo ad videndum. *To go to ſee.*

Vitrum, materia translucida quæ ex arena & cinere fit. *Glaſs,*

Vivo, vitam ago. *To live.*

Ulciſcor, vindico. *To avenge.*

Unguis, durities digitorum, tam in avibus cæteriſq; beſtiis quàm in homine. *A nail, or hoof, & a tallon.*

Vocito, frequenter voco. *Often to call.*

Volo, as. *To flie, or to go apace:as,* Navis volat: Fama volat. *But volo vis, is to wil, or to be willing.*

Volvo, verto. *To rowl.*

Vomis, vel vomer, nomen habet quòd terram vomat. *The ploughſhare.*

Vomo, per os ejicio. *To vomit, or to pàrbreak.*

Urgeo, premo, compello. *To thruſt.*

Uro, ardore aut frigore, nonnunquam aliâ vi lædo. *To burn; and by traxſlation, to hurt, or to grieve.*

Utor, uſum rei habeo. *To uſe.*

Vulgus, multitudo ignobilis. *The baſe and common people.*

Vulpes animal aſtutum. *A Fox, or a Fixon.*

Uxor, viri conjux. *A wife.*

Finis interpretationis omnium Nominum & verborum Grammatices REGIÆ.

Magister discipulos ad studium literarum cohortans,

VOs ad se, pueri, primis invitat ab annis,
Atque suâ, Christus, voce venire jubet:
Præmiáque ostendit vobis venientibus ampla;
Sic vos, ô pueri, curat, amátque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen, ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito, parve puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare vobiscum studium ad commune venite.
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri,
Quem vox æthere missa mandat unum
Audiríque, colíque, Christe, qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, Magistro
Ut monstrante, viam ingrèdi, Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, possim;
Da cum moribus artibusque honestis,
Sacri dogmata purioris verbi
Addiscam; sapientiáque & annis
Ut crescens, tibi plurimos & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos
Doctrinámque alios docere possim.
Hæc est summa mei, capútque voti;
Quod ratum jubeas ut esse, per te
Ipsum, Christe, rogo; tuúmque nomen,
ÆTerno soboles amata Patri.

Puer

Puer orans ante cibum.

Conditor & Rector magni, Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis;
Nate Deo, noſtræ reparator, Chriſte, ſalutis,
Ut cibus, ut poſitus ſic bene potus alat.
Et tu ſancte comes, dux, ſolatórque piorum
Spiritus, huic menſæ mitis adeſſe velis.
Corpora ſic rectè paſcentur noſtra, nihílque
Languida ſic poterit lædere membra mali.

Poſt cibum.

Corpora qui ſolito ſatiâſti noſtra cibatu,
Qui ſatias toto quicquid in orbe manet;
Paſce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Noſtráque cæleſti nectare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoque mente refectis,
Uſque tuâ liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos ſuper æthera curſu,
Inter felices aſtra tenere choros.

Oratio Matutina.

Chriſte, Dei æterni ſoboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo;
Morte tuâ qui de victa de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lavas;
Ah! vitam largire piis ſine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt:
O! da peccati tangat mea pectora ſenſus
Delicti ut pigeat pœnitéatque mei.
Utque petens veniam credam tibi vera profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum.
Te ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Unicum & agnoſcam te Dominum atque Deum:
Néve tuo à cultu veſanâ mente recedam,
Réſque prior mihi ſit nomine nulla tuo.
Nec me quicquam in vita, aut in nece, ſeparet abs te,
Sed ſemper famulus ſim maneámque tuus.

AMEN.